

ÇAĞRI VE ÇIĞLIK

YARGI REFORM STRATEJİSİ BELGELERİNDE Kİ SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR İÇİN BAZI ÖNEMLİ AÇIKLAMALAR

SOSYAL HİZMETLERİN DIŞLANMASI İLE ADALETSİZLİĞİN ÖNLENMESİ AMACIYLA ADALET İÇİN İLGİLİLERE AÇIK ÇAĞRI

SHU Nihat Tarimeri ¹

Giriş

1. Toplumsal açıdan adalet ve hukukun üstünlüğü ve de hukuk uygunluğu ile adalet aranılması açısından hakların karşılığının bulunması önceliklidir. Anayasa'ya dayalı devlet olarak Anayasanın 2.maddesi ile "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." hükmü düzenlenmiştir. Anayasal yükümlülükler bağlamında önemli uygulayıcılardan biri olan Adalet Bakanlığı tarafından topluma sunulan hizmet ve yönetim ile ilgili olarak "2025-2029 Yargı Reformu Stratejisi" Belgesi duyurulmuştur.

Sosyal ve hukuk devlet ve de hukukun üstünlüğü için bu son belge dahil çocuklar için öne çıkaran faaliyet ve hedefler aynı zaman da adalet bakış için hem gelinen noktayı hem de 2009 yılından sonra açıklanan belgeleri de önemli kılmaktadır. 2005 yılından beri çocukların korunması için böyle bir öykü de söz konusudur. Dolayısıyla 2025 yılında hazırlanan son belge önemli bir noktadır. 20 yıllık bir öykü ile birlikte görüldüğü gibi "Adalet Sistemin İşleyişi" bölümünde ki bilgiler arasında Sayfa 14. de; "55. İcra daireleri tarafından yerine getirilen çocuk teslimine veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair görev, uzmanlar aracılığıyla yerine getirilmek üzere adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine verilmiştir." şeklinde bilgi aynı zamanda 2009 yılından beri açıklanan dördüncü belgede ki bilginin devamıdır. ² Çocukların bir mal ve mülk olarak bakması yerine çocukların anabalarına teslim gibi bir uygulamada öne çıkarılan "uzman" aracılığı ile ilgili uygulama 2005 yılından beri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ile oluşan öykünün parçasıdır.

Çocuklar için böyle bir öykü ve , Adalet Bakanlığı tarafından 2009 yılından beri dönemsel olarak "Yargı Reform Stratejisi Belgesi" açıklanmaktadır. Bu süreçte "Ceza Adaleti Sisteminin Etkinliğinin Artırılması" gibi amaç dahil AB İlişkiler bağlamında 19. Müzakere sürecinde yer alan "Yargı ve Temel Haklar" başlıklı 23. Fasil özel bir öneme sahiptir. 23. Fasıla ilişkin olarak Türkiye'nin ilk Yargı Reformu Stratejisi görüldüğü gibi 2009 yılında hazırlanmış ve 2015 yılında yenilenmiştir. 2019-2023 yılları arasındaki dönemi kapsayan Üçüncü Yargı Reformu Stratejisi'nin uygulama döneminin sona ermesi üzerine hazırlanan bu belge, Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi olup bu belgeler AB'nin genişleme sürecinde oluşturduğu Kopenhag Kriterleri ve Türkiye'nin müzakere sürecinde yer alan 23. Fasil'a uygun bir yol haritası niteliğinde olduğu da açıklanmaktadır.

2. Adalet için eylemleri de içeren reform gibi hedeflerle öne çıkan Belge; insan onurunun korunması, özgürlüklerin geliştirilmesi, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları gibi kavramların eşitlik temelinde var olmasını benimsemektedir. Bu nedenle Türkiye'nin Strateji Belgeleri ile somutlaşan son bu belgeler ele alındığında halen "çocuk adalet" den bahsedilmektedir. 2005 yılından beri ÇKK ile öne çıkan

¹ Zürih Gençlik Savcılığı (Eski) Sosyal Çalışmacı /Sosyal Hizmet Uzmanı

² <https://yargireformu.adalet.gov.tr/> Erşim 25.03.2026

çocuk koruma sistemine ek olarak ceza adalet sisteminde yer alan çocuklar arasında ki “suça sürüklenen çocuk”da ayrıca yer almaktadır. Toplumun vicdanı olan çocuklara ve adalete bakış için de önemlidir.Gelinen noktayı özetlemektedir.

Özellikle “Ceza Adaleti Sisteminin Etkinliğinin Artırılmasını” amaçlayan belgeler arasında “suça sürüklenen çocuk” görüldüğü gibi böyle bir sistemde yer almaktadır.Toplumun % 30 yakın çocuk olması ve toplumun geleceği olan çocuklara nasıl adil ve adaletli bakışı yansıtmaktadır. 2005 yılından beri ÇKK³da daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişi “çocuk” olarak tanımlanmaktadır.Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin (ÇHS) karşılığında bulmaktadır. Bu kapsamda ve ayrıca bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu “*korunma ihtiyacı olan çocuk*”ve kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk ise “*suça süreklenen çocuk*” şeklinde tanımlanmıştır. 2005 yılından beri çocuk koruma ve ceza adalet sistem birlikteliği ile adalet yönetim açısından söz konusu süreçte “suça sürüklenen çocuk ”, 2009 yılında bir kez yer almaktadır. Üç belgede ise toplam 6 yerde olduğu da görülmektedir. “*Korunma ihtiyacı olan çocuk* ”olarak bu belge de yer almamaktadır. Adalet ve bakış açısından bu durum, çocukların ve gençlerin gelecekleri dahil yok sayıldığını açıklamaktadır..

Bu tanım dışında “Çocuk Esirgeme Kurumu” ibaresi ortadan kaldırılmış olup 24.5.1985 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunun da ki tanımlara arasında idari/yönetimsel bir görev olarak “Korunmaya ihtiyacı olan Çocuk” ayrıca tanımlanmıştır. “*Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;1. Ana veya babasız, ana ve babasız,2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen,çocuğu*” olarak yer almaktadır.

Ortaya çocuk koruma sistemine yönelik idari sosyal hizmet sistemini öne çıkarırken ve başıboşluğa sürüklenen çocuk dışında söz konusu ÇKK ile yargısal bir koruma ve ceza adalet sistemin birlikte ele alındığı paradoks ve oksimiron durum, 2005 yılından beri yaşanmaktadır.Anayasaya uygunluk ve tutarlılıkla da yaşatılmaktadır. Hem çocukların korunmasını hemde adalete sunulan hizmetleri belirlemekte ve halen etkilemektedir..

Koruma ve ceza adalet sistemi ile iki kanun ve bu yöndeki paradoks ile birlikte ÇKK kapsamında öne çıkarılan adalet yönetimin ki “suça sürüklenen çocuklara” yönelik uygulama ve geliştirmeye yönelik “sosyal inceleme raporu (SİR)” ise ÇKK kapsamında özellikle yer almaktadır.Böyle bir adalandırma ile çocuklar için yeni bir öyküde balatılmıştı.Sosyal teshis açısından böyle bir raporlama ise Pekin Kuralının 16 maddesinin de karşılığıdır.Hem sosyal hizmetleri hemde adalet yönetimlerine yönelik öykünün de Türkiye’ye yansımalarıdır. ÇKK da ki temel ilkeler arasında çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması, ayrımcılığa tâbi tutulmaması, karar sürecine katılımlarının sağlanması dahil çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi açısından insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi açısından SİR temel bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu önem ve yükümlülükle birlikte onsekiz yaşını doldurmamış çocuklara yönelik ÇKK’nun 35. madde de öne çıkarılan SİR ise 2009 ve 2019 yılındaki belgelerde yer almamıştır. 2015 yılına ait belgede ise 4 kez yer almakta ve “*SİR’in tanımlanması ve standarda bağlanması hedefi*.” şeklinde bir standartlaşmadan söz edilmektedir.Tanımlama ve standart olmadığını da yansıtmaktadır. 2025-2029 yılı belgesinde ise sadece bir kez yer almaktadır. 2005 yılından beri özellikle sosyal ortam ve yaşam koşullarına yönelik böyle bir raporlama ile korunmasını öne çıkarmaktadır.

³ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim 25.03.2026

ÇKK yönelik olarak iki yönetmelik (Bkz.Md.47) hazırlanmıştır.Suçta sürüklenen çocuk için 24.12.2006 tarihli⁴ "*Çocuk Koruma Kanununun Uygulamasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*" uygulamalara yöneliktir. Hükümleri ise Adalet Bakanı tarafından yürütülmektedir. Sosyal inceleme raporu dahil uygulamaya yönelik yönetmelik dahil çocuk ve gençler için hem çocuk koruma sistemi hem de ceza adalet sistemi için söz konusu olan SİR ve bu yöndeki raporlama açısından 66. sayfada "*Suçta sürüklenen çocuklar hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmesi zorunlu hâle getirilecektir.*" şeklindeki bu hedef yer almaktadır. Aynı zamanda şimdiye kadar böyle bir zorunluluk insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi içinde öncelik olup bu yönde bir zorunluluğun karşılığının halen bulunmadığını da açıklamaktadır.

3.2005 yılından beri de temel hakları arasındaki SİR için söz konusu bu zorunluluk olmadan, çocukların yarar ve esenliğinin gözetilmesi gibi ödev ve görevin hukuksal boyut dahil yerine getirilmediği gibi bir durum da ortaya çıkmaktadır.Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi ve insan haklarına dayalı usûl izlenmesi amacıyla ceza adalet sistemine yönelik böyle bir açıklama ve hedef aynı zamanda çocukların korumasız, savunmasız bırakıldığı gibi çeşitli mağduriyetlere neden olduğunu da somutlanmaktadır.

Ayrıca ve özellikle "**suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.**" (bkz.TC.Anayasa md.38 ve 36) şeklindeki adil yargılama hakkı ile ilgili yükümlüğe rağmen böyle tanımlama ile "suçta sürüklenen çocuk" şeklinde ki tanım dahil her açıdan korumasızlık ilk adım olmaktadır. Özellikle de ceza adalet yönetiminde ki soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmemesi ve insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi ile ilgili görev ve yükümlüğün yerine getirilmemesi ile de çeşitli maddi, manevi mağduriyetlere neden olabilmektedir.Anayasal açıdan, özellikle ÇKK ve ceza adalet sistemi için öne çıkarılan Türk Ceza Kanunu (TCK) ve "yaş küçüklüğü" başlığı altında ki 31 inci madde bu açıdan önemli bir maddedir.

TCK.ve ÇKK maddeleri ile öne çıkarılan güvenlik tedbiri için (bkz TCK md.56 ve ÇKK.md.11) ilişkilendirme ayrıca sağlamıştır. Böylece ceza adalet açısından açıklanan belgeye göre de, "*Ceza Adaleti Sisteminin Etkinliğinin Artırılması*" amacıyla 15-17 arasındaki gençlik dönemi ve gençlik suçluluğunun yok sayıldığı bir açıklamalar ayrıca ortaya çıkmaktadır.Aynı zamanda çocuk koruma sistemi açısından ÇKK da öne çıkarılan "*koruyucu ve destekleyici tedbirler*" ise halen yok sayılmaktadır, Çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirleri de içeren bu bilgi dahil bu dört belge ele alındığında, korumasızlık dahil çocuklara ve gençlere nasıl bakıldığının özetidir.Aynı zamanda bir sınav belgesidir.

Bu açıdan ve görüldüğü gibi ÇKK da "*daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişi*" , çocuk olarak tanımlamaktadır.(Bkz.Md.3) Bu kapsamda bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk, "*korunma ihtiyacı olan çocuk*" olup ayrıca kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk ise "*suçta sürüklenen çocuk*"olarak tanımlanmaktadır. Korunma ihtiyacı olan çocuk için bir bildirim yükümlüğü ve bu yönde bir sosyal inceleme raporu dahil 24.12.2006 tarihli⁵ "*Çocuk Koruma Kanuna Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik*" uygulamaları halen belirlemektedir. Bu Yönetmelik hükümlerini ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakan (ki günümüzde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) ile Adalet Bakanı birlikte yürütmektedir. Bu tedbirlere yönelik olarak günümüzde ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı,Sağlık ,Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Belediyeler ilgili kurumlar dır.(Bkz.ÇKK.45) Koordinasyon dahil yönetmeliğe dayalı uygulamalar bu şekilde belge de yansımaktadır.

⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224-2.htm>

⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224-1.htm>

4.Adalet için bu dört belge ve önem açısından koruyucu ve destekleyici boyut için uygulamalar dahil sosyal hizmetler boyutunu ayrıca ve birlikte öne çıkarmaktadır.İki yönetmelikle birlikte uygulamalarda yer alan ve sosyal teşhis açısından evrensel bir araç olan SİR bu açıdan ayrı ve önemli araçtır. Sosyal devlet ve özelliği açısından ele alındığında insan ve çocuğun özne olduğu bir çocuk koruma sistemi içinde değerlendirme noktasıdır.Evrensel ilke ve değerler bağlamında modern/çağdaş ve evrensel hukuk sistemlerinde çocuk ve gençler ise, sadece bir "suç faili" veya "mağdur" değil, günümüzde hakları olan ve devlet tarafından özel olarak korunması gereken bir öznedir.

Diğer yandan adalet ve ahlak doğrudan ilişkilidir. Hem onlardan etkilenir hem onları etkiler. Kısaca "ahlak"; bireyde iyi ve kötü, doğru ve yanlış ayrımlarını belirleyen, aile, arkadaş grupları, okul, medya ve işyeri temelinde oluşan, hem hukuku etkileyen hem de hukuktan etkilenen davranış ilkeleridir. İçselleştirilmiş biçimine "vicdan" denilebilmektedir. Hem hukuku biçimlendirir hem de hukuktan, özellikle de cezalardan ve cezasızlıktan etkilenir. Bu açıdan çocuk ve gençler toplumun vicdanıdır. Ayrı bir şekilde ele alınması "insan olma" ile doğrudan ilgilidir. Adaletin bir aracı olan ceza adalet yönetiminin amacı ise "karşılık vermek" veya "kısasa kısas" değil,cezalandırmak değil, yanında olmak, ve birlikte "onarmak"tır.Araçlar ve bakış ise önemli olup çocuk ve gençler yönelik ceza adalet ve yönetim sisteminde :özgürlükten yoksun bırakma son çare olmalıdır, bireyselleştirme ve özne olan "insan" esas olmalı olup haklar ile öne çıkan usûl boyutu arasında sosyal çevre ve ihtiyaçlar mutlaka dikkate alınmalıdır.

Bu açıdan sosyal hizmetler bir araç ve ölçü günümüzde evrensel değerlere dayalı olarak insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi açısından ÇKK ve korumaya yönelik sosyal hizmetler ise bu açıdan önemlidir. Ölçülülük, eşitlik,kanunilik ve de masumiyet karine başlamında Anayasa gibi ödev ve görev bağlamında uygunluk ve tutarlılık ise önceliklidir. Normatif ve normlar bağlamında. 2005 yılından beri süre gelen öyküde, 2009 yılından bu yana hazırlanan Yargı Reformu Strateji Belgeleri ile çocuklara ve gençlere yönelik adalet sistemini, uluslararası asgari standartlara (bkz.Pekin Kuralları,ÇHS,Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS),Avrupa Sosyal Şartı (ASŞ)Avrupa Konseyi kararları vb.) uyumlu hale getirmeyi belirsizler ile birlikte ,bir şekilde hedeflemiştir.

5.Sunulan hizmetler arasındaki temel araçlardan birisi olan adalet yönetimi bağlamında hazırlanan dört belge aynı zamanda sosyal devlet,sosyal haklar ve bu yöndeki sosyal politikalar açısından önemlidir. Belgede ise sadece bir kez "çocuğun yüksek yararı ilkesi" olarak yer almakta olup medenî hukuk ile ilgili koruma sistemi açısından ise özellikle de sosyal hizmetler aynı zamanda adaletin parçasıdır. Adalet bütünsel açıdan bakarken gençler ise çocuk hakları ve temel halar arasındaki çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi ,kapsamında ele alınmaktadır. Adalet aynı zamanda toplumsal dahil vicdanın da göstergesidir. Hukuk devlet açısından hukuk ise bir toplumda, devletin vatandaşlarıyla, vatandaşların birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerini ve davranışlarını düzenlemek, çatışmaları çözmek ve düzeni sağlamak amacıyla devlet tarafından konulan, yaptırımlarla desteklenen kurallar bütünüdür ifade edebilmektedir..Anayasa ve yasalar tarafından belirlenirken hukukun üstünlüğü önceliklidir. Böyle bir devlet modeli ile de adil ve adaletli bir şekilde sunulan adalet hizmeti kurumlarıyla ve araçlar ve de aktörler ile vardır. Hukukun üstünlüğü ve hukuk devlet özelliği ve de nitelik açısından gençler ve çocuklar aynı zamanda hukukun öznesidir. Gelişimsel, psikososyal ve toplumsal açıdan güçsüz ve savunmasız bireylerdir. Çocukluk ve gençlik evresinde ki bu ikili insani durum, çocuklar için adaletin yetişkin ceza adaletinden farklı ele alınmasını zorunlu kılabilmektedir.Böyle bir öykü ile gençlik adaleti:cezaya değil,gelişime,korumaya,topluma yeniden kazandırmaya odaklanmalıdır.

6.Dolayısıyla hem çocukluk hem de gençlik evrelerini içeren çocuk koruma sistemi dahil ceza adalet sistemine yönelik 2025 yılında ki belge ile birlikte ele alındığında ÇKK ve TCK.31 maddesi 20 sene de geline noktaadır.Ayrıca günümüzde son bir yıl içinde yaşanan bazı acı acı olaylardan yola çıkarak TBMM

için bir Araştırma Komisyonun⁶ kurulmasına neden oldu.Yaşanan çeşitli ağır sorunlar ve boyutların ele alması sürecinde belge(ler) ve öne çıkan hedefler içinde önemli olup çocukların ve toplumun geleceğini belirleyecektir.

Dolayısıyla Türkiye'nin yargı reformu süreçlerine yön veren strateji belgeleri, özellikle Pekin Kuralları ve Avrupa Konseyi belgelerine rağmen 2005 yılından beri "gençlik /juvenile yerine çocuk adalet şeklinde öne çıkarırken, bu kavramlaşma ile önemli bir yol haritası sunmaktadır. Adalet yönetimi açısından sosyal hizmetler bakış aynı zamanda başta Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı dahil anayasaya bakışı da yansıtmaktadır. 2009, 2015, 2019 ve 2025 yıllarına ait belgeler ele alındığında , çocuk haklarına yaklaşımda ki koruyucu, geliştirici ve onarıcı bir evrimin izleri de yansıtmaktadır. Aynı zamanda süre gelen ve halen yaşanan yaşatılan çeşitli sorunların küçük bir bölümünü de yansıtmaktadır.

YARGI REFORM STRTEJİSİ BELGELERİ

2009-2015 yılı "Yargı Reform Stratejisi Belgesi"

7.Görüldüğü gibi temel ilkelerin ve sistem reformunun ortaya konulması ile ilgili **2009-2015 yılı "Yargı Reform Stratejisi Belgesi"**, çocuk adaleti sisteminin uluslararası standartlar temelinde iyileştirilmesi gibi hedeften bahsedilmektedir."3.19. *Uluslararası belgeler ışığında çalışmalara devam edilmesi* " bölümünde, çocuğun yüksek yararı ilkesi göz önünde bulundurularak medeni hukuk ve ceza hukuku alanında çocuğun korunmasına yönelik olarak yürütülen yeni çocuk adaleti sisteminin geliştirilmesine devam edileceği belirtilmiştir (bkz.sayfa 23).

Yargı Reformu Stratejisinin Eylül 2009'da Avrupa Komisyonuna sunulması içinde hazırlan belgede "çocuk" olarak çeşitli şekilde yer almaktadır. Bunların arasında "*suça sürüklenen çocuk*" için bir kez; "*çocuk mahkemeleri*" bir kez, "çocuk adalet" için üç kez , "ayrılan eşlerin çocukları" ve ya "korunmaya muhtaç çocuk" ve "şiddet suçu mağduru olan çocuklar" olarak birer kez olarak toplam 15 kez yer almaktadır. Ayrıca "*sosyal çalışmacı*" bir kez yer alırken sosyal inceleme ile ilgi bir bilgi yer almamaktadır.Bu belgeler arasında Avrupa Konseyi Bakanlık Komitesi kararları dahil bu metinlerin aynı zamanda doğru bir şekilde Türkçeye çevrilmesini öncelik yapmaktadır.

Ancak sosyal hizmetleri de içeren çocuk koruma sistemi boyutu dahil suç sorunu (kriminoloji) açısından 1967 yılından beri söz konusu kararlar ise Türkçe ye çevrilmediği gibi,Türk hukuk dünyası dahil Adalet Bakanlığı tarafından Türkçe bilgilerin, İngilizce tercümesi ile birlikte ele aldığı Adalet İstatistikleri ve yer alan bilgiler ise uluslararası belgelere bakış ve önemi yansıtmaktadır.⁷

8.Dolayısıyla söz konusu "*Yargı Reform Stratejisi Belgesi*" ve 2009 yılı için Adalet İstatistik tablo ve bilgiler arasında ÇKK da öne çıkan "çocuk" ve tanım ise görüldüğü gibi İngilizce olarak "*Minor: Any person who has not reached the age of 18 though entered into adolescence (Child Protection LawNo. 5395, Art. 3).*" şeklinde tercüme edilmiştir. ⁸ Kanunlara göre de daha erken yaşta reşit olma durumu dışında, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır. Medeni/yurttaşlık hukuk açısından kanun ile evlenme izinine dayalı evlilikle reşit kılınması ile yetişkinler gibi sorumlu kılındığı bir tanım ile de , Adalet Bakanlığı tarafından "child" dışında medeni /yurttaşlık hukuk açısından İngilizce "minor" olarak farklı bir şekilde tercüme edildiği görülmektedir.

⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/MeclisArastirmasiKomisyonlari/SSC-Anasayfa> Erişim 24.03 2026

⁷ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/20-kasim-dunya-cocuk-haklari-gunu-turkiyede-sosyal-hizmet-ve-cocuk-haklari-icin-bir-standart-ve-izleme-mekanizmasi-olarak-avrupa-konseyi/> Erişim 24.03 2026

⁸ https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2082019114535Adalet_ist_2009.pdf
https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2082019114458Adalet_ist_2010.pdf Erişim 24.03 2026

Tablo ve bilgileri İngilizceye de yansıtan süreçte 2010 ve devamı olarak 2021 yılı için "Çocuk Koruma Kanunu" eklenmiş ve İngilizce "Child Protection Law: " olarak çevrilirken (Sayfa XXIX) "minor" ile ilgili bölümde yer almaktadır. 2013 yılı için sadece (Law No. 5395,Art. 3) olarak kısaltılmıştır.Mahkemeler arasında ise çocuk mahkemesi İngilizce "Juvenile Court" ve çocuk ağır ceza mahkemesi ise (Juvenile High Criminal Court) olarak tercüme edilmiştir. (Sayfa 92) Yine bu süreçte ayrı ayrı ele alınan "Adli İstatistik"⁹ ise 2022 yılında birlikte ele alınmıştır.Bu günclemede çocuk (Minor) ;çocuk ağır ceza mahkemesi (Juvenile High Criminal Court" ; çocuk mahkemesi (Juvenile Court) ve ek olarak Suça Sürüklenen Çocuk (Juvenile Pushed to Crime) yer almaktadır.Çocuk Koruma Kanunu ise yer almamaktadır.

9. Tercüme açısından "Çocuk Koruma Kanunu(ÇKK)"nın da ki "çocuk" sözcüğü, İngilizce "child" olarak tercüme etmektedir. Devamı olarak mahkeme türleri arasındaki ."Çocuk - Juvenile Court" ve Çocuk Ağır Ceza - Juvenile High Criminal Court " şeklinde tercüme edilmiştir.. (Safya 9) Her yıl için ayrı ayrı tablolar dahil verileri tabloştıran bu kitapta yer alan " çocuk" için , bu üç farklı İngilizce sözcük ve kavramı öne çıkarmıştır. Bu durum ÇHS dahil uluslararası belgeler içinde önemlidir. BM Genel Kurulu tarafından 20.Kasım. 1989 tarihli ve Türkçeye tercüme edilerek 27.Ocak.1995 tarihinde ki Resmi Gazete¹⁰ de yayımlanmış olan "Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi (ÇHS)"nin önsözün de " *Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları)*"olarak diğer bilgiler ile yer almaktadır. 1924 yılındaki Çocuk Hakları Bildirisinin de dikkat edilmesiyle BM 'nin 44/24 sayılı İngilizce metin de ki "Convention on the Rights of the Child " ve önsöz (Preamble) ise " *the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules)* " ¹¹olarak yer almaktadır.

Almanca metin ise " *Konvention über die Rechte des Kindes*" ve önsözde " *Regeln der Vereinten Nationen über die Mindestnormen für die Jugendgerichtsbarkeit (Beijing-Regeln)* ,çocuk tanımı ise " *Im Sinne dieses Übereinkommens ist ein Kind jeder Mensch, der das achtzehnte Lebensjahr noch nicht vollendet hat, soweit die Volljährigkeit nach dem auf das Kind anzuwendenden Recht nicht früher eintritt.* (Sayfa 9) olarak yer almaktadır.

10.Kısaca Pekin Kuralları ise görüldüğü gibi 1985 yılında BM Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir. Türkçe olarak Resmi Gazete yer alan hukuksal belge de ise " *Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları)* " olarak yer almaktadır." Bunun dışında Adalet Bakanlığındaki çeşitli birimler tarafından " *Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları(Pekin Kuralları)*" birinci metin olup ikinci metin ise " *Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin (Beijing) Kuralları)* olarak yayınlanmaktadır. Pekin Kuralları ile ilgili 1995 deki Türkçe metin dışında ceza adalet sistemi için İngilizce " *Juvenile Justice*" Türkçe ye görüldüğü gibi " *çocuk adalet sistemi*" ve " *çocuk adalet icrası*" olarak böyle bir metin öne çıkmaktadır.

⁹ <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf>Erişim 24.03 2026

¹⁰ <https://resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>
<https://www.ohchr.org/sites/default/files/crc.pdf>
<https://www.unicef.de/194402/data/77afdd9d17e246129b04e8aef70a01ab>
<https://www.unicef.de/50770/data/88379d54d95fb5dd474136e39c2b733a> Erişim 24.03 2026

¹¹ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/beijingrules.pdf> Erişim 24.03 2026

2.2 (a) A juvenile is a child or young person who, under the respective legal systems, may be dealt with for an offence in a manner which is different from an adult;(b) An offence is any behaviour (act or omission) that is punishable by law under the respective legal systems;(c) A juvenile offender is a child or young person who is alleged to have committed or who has been found to have committed an offence.

<https://www.un.org/german/de/media/15332> 2.2 a) Ein Jugendlicher ist ein im Kindesalter stehender bzw. ein junger Mensch, der in dem jeweiligen Rechtssystem wegen einer Straftat unter Umständen anders behandelt wird als ein Erwachsener. b) Eine Straftat ist jedes nach dem jeweiligen Rechtssystem gesetzlich strafbare Verhalten (Handlung oder Unterlassung). c) Ein jugendlicher Täter ist ein im Kindesalter stehender bzw. ein junger Mensch, der einer Straftat beschuldigt wird bzw. einer solchen für schuldig befunden worden ist.

İngilizce Pekin Kuralların, Türkçe birinci metinde, görüldüğü gibi bir suçtan ötürü kendisine yetişkinlerden farklı davranılan "küçük" veya "genç" kişiler, "çocuk" olarak ifade edilmektedir. Türkiye Barolar Birliği tarafından da yayınlanan ikinci metinde ise işleyebileceği bir suçtan dolayı kendisine büyük insanlardan farklı davranılması gereken kişi, "çocuk" olarak ifade etmektedir. Blgeler açısından böyle bir kasıtlı veya kasıtlı olmadan oluşturulan kargaşa ile de İngilizce "juvenile" için ikinci metinde "genç kişi" ile ilgili boyut ve önem yansıtılmamıştır. Orjinal metin için ek bir tercüme konusunda açıklama her ikisinde de yoktur. Ayrıca "juvenile" terimi, özellikle Anglo-Sakson hukuk sisteminde ve kriminolojide "suç işleyen genç/çocuk" anlamında kullanılan, ceza adaleti sistemine özgü bir terimdir.

Devamı olan "açıklama"da ise bu kurallar, farklı hukuk sistemlerinde uygulanmak üzere düzenlendiğini vurgulamaktadır. Gençlik suçlularla ilgili her sistem ve tanım altında bu kişilere uygulanacak işlemlere ilişkin asgari standartları içermektedir. Kurallar daima tarafsızlıkla ve hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanmalıdır.

11. Dolayısıyla ve bu durum ele alan bilgi ¹² ile birlikte ceza adalet sistemi için öncelik olan usul hukuku açısından öne çıkan kural 2.1, Kurallar'ın her zaman tarafsız biçimde ve herhangi bir ayırım gözetmeksizin uygulanmasının önemin işaret etmektedir. Hukukun üstünlüğü içinde öncelik olarak söz konusu bu kural Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 2. ilkesinin metnine uygundur. Ceza sorumluluk ile belirlenen 18 yaşı dolduran çocuk ve gençlerin "juvenile/genç" kapsamında ki gençlik adalet yönetimine yönelik Kural 2.2 de ise tanımlar yer almaktadır. Asgari Standart Kurallar'ın konusunu oluşturan "genç/juvenile", "suç" ve "genç suçlu" kavramlarını tanımlamaktadır (bkz. kural 3 ve 4). Görüleceği gibi *"Genç" (Juvenile): Kendi hukuk sistemleri uyarınca bir suç nedeniyle yetişkinlerden farklı şekilde ele alınabilecek çocuk veya genç kişidir. (b) "Suç" (Offence): İlgili hukuk sistemleri uyarınca yasayla cezalandırılabilen her türlü davranış (eylem veya ihmal)dir. (c) "Genç suçlu" (Juvenile Offender): Bir suç işlediği iddia edilen veya bir suç işlediği tespit edilen çocuk veya genç kişidir.*

Bu bağlamda "iddia edilen" ile soruşturma evresindeki çocuk ve gençten bahsedilmektedir. Kovuşturma evresi açısından ise suç işlediği tespit edilen çocuk ve genç olarak iki farklı tanım söz konusudur. Yaş sınırı her üye ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve hukuki sistemlerine dayalı olarak farklılıkların göz önünde alınmasını vurgulamaktadır. Ceza sorumluluk yaşı ise fiziksel ve bedensel dahil üreme olgunluğu gibi yetişkinlik açısından öne çıkarılan sorumluluğun birlikte öne çıkarılmasıyla dinsel öğretilere dayalı hukuk ve bakışın yanı sıra hukuk sistemi açısından bu yaştan eğitim dahil sosyal etkilerin de belirlenmesi ile ilgili olarak çocuklar için özel bir evrenin, ceza adalet sistemi açısından günümüzde özellikle dikkat edilmesini gerektirmektedir.

Açıklamada ise *cezai sorumluluğa ilişkin asgari yaş sınırı, tarih ve kültüre göre değişmektedir. Bu konuda modern yaklaşım, çocuğun cezai sorumluluğunun gerektirdiği ahlaki ve psikolojik unsurlara uyumlu olarak cezai sorumluluğun psikolojik ve manevi sonuçlarını kaldırmaya hazır olup olmadığıdır. Yani, çocuğun kişisel anlama ve isteme yeteneğinin anti sosyal davranışından onu sorumlu tutmaya yeterli olup olmadığıdır. Cezai sorumluluk yaşı küçük tutulur ya da böyle bir sınır hiç konulmamış olursa sorumluluk kavramı anlamını kaybeder. Genelde suç ve kabahat oluşturan davranışlara ilişkin sorumlulukla, öteki sosyal hak ve sorumlulukların sınır yaşı arasında bir ilişki vardır (örneğin evlenme yaşı, rüşet yaşı vb.).* şeklinde olup sosyal teşhis boyutunu öne çıkarmaktadır.

Evrensellik bağlamında , Üye Devletler'in ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve hukuki sistemlerine gerekli saygı gösterilmektedir. Bu durumda 7 yaşından 18 yaşına (ya da daha fazlaya) kadar olan sınırlar içinde çocuk dışında evresel açıdan bir juvenile/gençlik/ergenlik" tanımını bu şekilde de ifade etmiştir.

¹² <https://www.cocukkorumaturkiye.com/ceviri-yanlisliklar-ve-cocuk-haklarina-dair-sozlesme-bm-pek-in-kurallarına-yonelik-tespitler-adalet-adına-cocuklara-genclere-etkiler/> Erişim 24.03 2026

Çok değişik hukuk sistemleri içinde farklılık kaçınılmaz olsa bile bu durum Asgari Standart Kurallar'ın geçerliliğini ortadan kaldırıcı nitelikte değildir şeklinde ki açıklaması ÇHS' ve ASŞ içinde öncelik olmaktadır.

Pekin Kuralları ile geline nokta ki hukuksal gelişim ve dönüşüm açısından Kita Avrupası ve Roma Hukuk sistemi ile Anglo Saksan (Commen Law) arasındaki böyle bir ayrışmanın bilimsel dahil gözetilmesi (bkz.md. 22) ile birlikte Orijinal İngilizce ve Almanca metinde ayrı bir şekilde öne çıkan çocuk/child/kinder) ve genç kişi (young person) ikinci metinde yok sayarak oluşan hukuksal kargaşa Türkiye de yaşatılmaktadır. Kuralların Türkiye deki karşılığın ve tutarlığın bulması anayasal görev ve yükümlülükler içinde önemlidir.

Ceza hukuk ve adalet sistemi açısından 1926 yılında İtalya ve Almanya ve İsviçre'den aynen uyarlanmasının yanı sıra ceza usul hukuk açısından Almanya da ki gelişmeler ve uygulamalarda aynı zamanda bilimsel tutarlılığı ayrıca öne çıkarmaktadır. Bu yöndeki gelişmeler ve sistemsel açıdan söz konusu ceza adalet sisteminde belli yaş grubu için minimum/asgari standart kurallarının, farklı hukuk sistemlerinde uygulanabilecek şekilde tasarlanmış olsa bile, evrensellik açıdan söz konusu "juvenile" suçlularla ilgili her sistem ve çocuğun her tanımı altında uygulanacak minimum standartları içeren bir hukuksal metin bu gelişmenin de önemli bir noktasıdır..Evrensellik ile de ÇHS için öncelik olmaktadır. Hukuksal korunma ve savunma gibi görev bağlamında ÇHS'nin korunması için öne çıkarılan kurallar, her zaman tarafsızlıkla ve hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanması hedeflenmektedir.

12. Pekin Kuralları'na göre iki amaç ve hedef öne çıkmaktadır.Birincisi çocuğun iyi durumunun iyileştirilmesidir. İkincisi "oran ilkesidir olup bu ilke genel anlamıyla suçun ağırlığı ile ilişkili olarak cezai hükümlerin ayarlanmasıdır.Bu açıdan adalet yönetiminde yöntem ve araçları yetkinlikle birlikte öne çıkarmaktadır. Bireyselleştirilmiş olmalıdır (bkz.Md. 5),Orantılı olmalıdır (bkz.md. 17) Çocuğun esenliğini ve yararının öncelidir (bkz.md. 1).Bu çerçevede adalet, çocuğun fiilinden çok:gelişim düzeyine,sosyal ortam ve koşullarına, ve de destek ihtiyacına odaklanır. Kita Avrupası ve Roma Hukuk sistemi açısından böyle bir ayrışmanın gözetilmesi ile birlikte Orijinal İngilizce ve Almanca metinde ayrı bir şekilde öne çıkan çocuk/child/kinder) ve genç kişi (young person) ikinci metinde yok sayarak oluşan bu kargaşa söz konusudur. Kuralların Türkiye deki karşılığının ve tutarlığının bulması içinde önemlidir. Ceza hukuk ve adalet sistemi açısından 1926 yılında İtalya ve Almanya ve İsviçre'den aynen uyarlanmasının yanı sıra ceza usul hukuk açısından Almanya da ki gelişmeler ve uygulamalarda aynı zamanda bilimsel tutarlılığı da ayrıca öne çıkarmaktadır.

Bu yöndeki gelişmeler ve sistemsel açıdan söz konusu ceza adalet sisteminde belli yaş grubu için minimum/asgari standart kurallarının, farklı hukuk sistemlerinde uygulanabilecek şekilde tasarlanmış olsa bile, evrensellik açıdan söz konusu "juvenile" suçlularla ilgili her sistem ve çocuğun her tanımı altında uygulanacak minimum standartları içeren bir hukuksal metin bu gelişmenin de önemli bir noktasıdır..Evrensellik ile de ÇHS için öncelik olmaktadır. Hukuksal korunma ve savunma gibi görev bağlamında ÇHS'nin korunması için öne çıkarılan kurallar, her zaman tarafsızlıkla ve hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanması hedeflenmektedir.

Kurallardan ve adaletten uzaklaşmak ve yapılan çabalar için hesap verilebilirlik dahil hak eksenli savunuculuk boyutu için öne çıkan "juvenile" terim/kavram ayrı ve özel bir rejimi de öne çıkarmaktadır.Anayasal açıdan ölçülülük,kanuni ve eşitlik ilkesi içinde önceliklidir. Bakışı yansıtan tanım için Türkçe de oluşan anlam kaymanın ötesinde ki hukuksal boyutun skandal dahil anlandırma, aynı zamanda insan hakları ve de çocuk hakları sorunu içinde önemlidir. Çocuk koruma sistemini de içeren bu tanım ile ilgili bilginin devamı olarak ise, her hukuk sisteminde deki çocuk ve gençler ile ilgili suçluların temel hakları korumaktır.Aynı zamanda toplumsal dahil her çeşit gereksinimlerinin karşılanması; ve kuralların tamamen ve hakkaniyetle uygulanması amaçlanmaktadır. Gerçekleştirilmesi için de özellikle ceza sorumluluk ile ilgili olarak öne "juvenile" suçlulara, uygulanabilecek kanunlar ayrı bir şekilde kabul

edilmelidir. Buna uygun olarak ceza adaleti alanında ayrı bir düzenlemeler yapılmalıdır. Çocuk ve gençleri de içeren suçluluk boyutu ve adalet yönetimi açısından, "suç işlediği iddia edilen" ve/ya "suç işlediği ortaya çıkan" iki boyut ve evre öne çıkarken ayrı ayrı ve de çocuk koruma sistemi birlikteliği ile de, "child/ çocuk" veya "young person/ergen- genç" için "juvenile" suçluluğu özellikle de tanımlanmıştır.

Buna yönelik açıklamalar ve/ya yorumlar ile birlikte anılan kişiler için kurum ve kuruluşlarla gerçekleştirilmelidir şeklinde de ki bu iki metin görüldüğü gibi bu süreçte ve farklı bir şekilde Türkçeleştirilmiştir. ÇKK ve TCK için uygunluk ve tutarlık için dikkat edilmesi gereken Türkçe metinde ki "çocuk" lar için iki boyut ve evreler açısından söz konusu amaçlar ve gelişmeler ise çocukların üstün yararı için de önceliklidir. Tercüme ve hukuksa metin bu açıdan önemli olup çocuk ve gençlerin ve de toplumun geleceğini etkilemesi nedeniyle ortada basit bir tercüme yanlışlığı veya anlam kayması söz konusu asla olmamalıdır. Ancak hukuksuzluk ve adaletsizlik ile ilgili duruma karşı sessizlik veya suskunluk ise diğer önemli insan hakları sorunudur.

13. İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi yerine aksi bir durumun olması durum ise kuralıslığa neden olabilmektedir. Sessiz ve suskunlukla yapılan yardımla böyle bir hukuksal durumu da içeren 2009 yılında belge de, görüldüğü gibi "çocuklar" olarak sınırlı bir şekilde yer almaktadır. Ayrıca geline nokta da 2024 yılı dahil "Adalet İstatistikler" diğer önemli bilgidir. ¹³ Bu bilgilerin yanı sıra Avrupa Konseyi Bakanlık Komitesinin 2003 yılında kararında ise ceza sorumluluk yaşı bağlamında 18 yaşını doldurmayanlar için öne çıkan "juvenile" kelimesi de özellikle tanımlamaktadır. 1989 tarihli ÇHS ne yönelik 1985 tarihli Pekin Kuralına yönelik ve 1987 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlık Komitesi' kararlarının devamıdır. Çocuk ve genç kişilerin birlikte ele alınmasına yönelik gençlik ve gençlik adalet ile oluşan kargaşaya son vermektedir. ¹⁴

Bu bilgi ve kararlar 2005 yılındaki ÇKK ve TCK için de ayrıca önemlidir. İki yönetmelik ile birlikte ceza adalet sistemi açısından TCK' da ki tanımlar arasında "çocuk deyiminden; henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi" olup ceza sorumluluk ve kusur aranmasına yönelik olarak 31. maddenin başlığı ise "Yaş küçüklüğü" olarak öne çıkarılmıştır. Eski 765 sayılı TCK .54 maddesinin devamı olarak fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan ise çocuk olarak ele alınmıştır. 2004 yılından beri sözleşmelerin, kanunlaşması bağlamında iç hukukun parçası olduğu yeni bir dönemi başlatmıştır. Buna rağmen eski düzenlemenin devamı olarak bir gruplaşma devam etmiştir. Bu düzenleme göre de 12-18 yaş aralığındakiler ise sadece "kişi" olarak yer almıştır. Böylece küçükler 0-18 yaş gurubu için birlikte öne çıkarken TBMM deki kanunlaşma süreci ele alındığında 2003 yılındaki Adalet Bakanlığı tarafından sunulan tasarıda ise suçu işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş olup onbeş yaşını bitirmemiş olanlar "çocuk " ve onbeş yaşını bitirmiş fakat onsekiz yaşını bitirmemiş olanlar ise küçük" olarak tanımlanmıştır. .

14. Ceza adalet sistemi açısından 1940lardan beri böyle bir öykü yaşanmıştır. Genç Cumhuriyet dönem, dahil kısaca Dönmezer Tasarısı olarak adlandırılan metin, 2003 yılında ki geline diğer önemli noktadır. Adalet Bakanlığı tarafından TBMM sunulan metin 500 maddedir. Prof. Dr. Dönmezer' in vefatı nedeniyle bu metin, bu süreçte 350 maddeye inmiştir. ¹⁵ Çocuklar ile ilgili 27 madde yerine ceza sorumluluk bağlamında "yaş küçüklüğü" başlığı altında sadece TCK.31 maddesine inerken söz konusu olan Pekin Kuralları ve Avrupa Konseyi kararlarının dikkat edilmediği bir süreçte yaşanmıştır. Bu yöndeki gelişmeler ile ilgili bilgilerin yanı sıra orijinal İngilizce metin ve uygulamalar için söz konusu Türkçeleşme de ortaya çıkan tutarsızlık aynı zamanda hukuksal bir kaos ve keyfilikleri bu şekilde beslemektedir.

¹³ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/genclik-suclulugunda-cocuk-korumama-kanunu-ve-tck-31-ile-2024-yili-icin-surukletilen-cocuklar-icin-acitici-sayilar-ve-ne-zaman-sona-erecek/> Erişim 24.03 2026

¹⁴ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/20-kasim-dunya-cocuk-haklari-gunu-turkiyede-sosyal-hizmet-ve-cocuk-haklari-icin-bir-standart-ve-izleme-mekanizmasi-olarak-avrupa-konseyi/> Erişim 24.03 2026

¹⁵ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/wp-content/uploads/2025/11/TBMM-CKK-14.11.2025-2.pdf>
<https://www.cocukkorumaturkiye.com/11229-2/> Erişim 24.03 2026

Böylece ve bilgiler ele alındığında Türkçe de ki çocuk mahkemelerinin de yer aldığı Adalet İstatistiklerinde "child" yerine "juvenile" şeklinde İngilizceye çevrilmesi ve AB ülkesi dahil diğer ülkelere yansıtılması, yanıltıcı ve gerçekle örtüşmeyen bir bilgidir. Aynı zamanda Pekin Kuralları içinde önemlidir. Sanki Türkiye de , bu şekilde gençlere bakıldığının yansıtmaktadır. Böylece uluslararası topluma, "bakın, biz de gençlik adaleti kavramını biliyor ve uyguluyoruz" mesajı vermek isterken. ulusal mevzuat ve uygulama ise bunun tam tersi olup bir ikiye bölünme ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Türkiye de öne çıkarılan TCK.31.madde de ki sorumluluk yaşının 12 olması nedeniyle 12-18 yaş arasındaki kişiler aslında "juvenile" ve çocuk değil "genç" şeklinde ifade edilmesini , ÇHS açısından gerektirmektedir.

15.Ayrıca Anglo-Sakson (Common Law) hukukundan gelen "juvenile justice" kavramının, Kıta Avrupası kaynaklı Türk hukuk sistemine ve "sosyal refah /social welfare" yerine "sosyal devlet /sozialstaat" anlayışına uygun şekilde "gençlik adaleti" olarak tercüme edilip dönüştürülemediği olması aynı zamanda içselleştirme sorununu öne çıkarmaktadır. Sadece kelime alınmış, ama kurumsal ve felsefi arka planı alınmamıştır. Bilimsellik ve uygulama için körleştirme dahil çabalar ve de süreklilik süre gelmektedir Adalet İstatistik dahil bu yönde oluşan metin ve kitaplar bu sürekliliği besleyebilmektedir. Ortaya kavramsal kirlilik ve karşılaştırmalı değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır.

Aynı kurumun farklı belgelerinde ve aynı kavram için farklı terimler kullanılması, veri tutarlılığını ve bilimsel araştırmaların güvenilirliğini engellemektedir. Uluslararası karşılaştırmalı çalışmalar yapmayı neredeyse imkansız hale getirmektedir..Hesap verebilirliği zayıflatmaktadır. 2009 yılı içinde ki dört yıl içinde uygulama ve araçlara yönelik çabanın yansımasıdır.Bu terminolojik karmaşa, izleme, değerlendirme ve denetimi güçleştirmektedir. STK'lar, akademisyenler ve uluslararası denetim mekanizmaları (Bkz.BM, Avrupa Konseyi), neyin kastedildiğini anlamak için ek enerji ve harcamak zorundadır.. Bu, şeffaflığı azaltan bir sis perdesi işlevini görmektedir.Diğer yandan .Türkiye ye çocukların çifte standart içinde bakmasına yardımcı olurken başta UNICEF olmak üzere yapılan işbirlikler ile önemli bir aktördür. Dolayısıyla 2005 yılından beri söz konusu AB Projeleri ve işbirlikler önemli bir etkidir.

Halen çocuk haklarını korumak yerine ÇKK daki uygulamaları öne çıkarmak amacıyla engellemek ve bu yönde ki kargaşa ile ilkelerden koparılırken ve sosyal hizmetlerden dışlanmakta olup kavramsal ve kurumsal dönüşüm ihtiyacının ele alması gerektirmektedir.Ancak ve hak savunuculuk ve hukuksal koruma boyutu dahil gereği yapılmadan, uluslararası camiada "modern ve çağdaş" görünme çabasının da ki söz konusu yanlış tercümelerin de sonucudur. Bu durum ve etki her alanda yansıyabilmektedir. Bu bir ihmâl, özensizlik ve entelektüel tembellik halini birlikte öne çıkarmaktadır. Ancak, sonuçları itibarıyla doğrudan çocuk hakları erişimini engelleyici etkisi vardır. Doğru ve tutarlı bir dil kullanılmadığında, hak arama mekanizmaları bu şekilde bulanıklaştırmaktadır. Dönem ve evreleri açısından çocukların hangi ilkelerle ("child" mı, "juvenile" mi?) korunması gerektiği konusunda belirsizliği doğurmaktadır.Asgari standartlar dahil yok sayılmasıyla öne çıkarılan kuralsızlığa yönelik belirsizlik, uygulamada ki cezai yaklaşımı öne çıkmasına zemin hazırlamaktadır.Çocuk koruma sistemini anlamasız ve önemsiz kılabilmiştir.

Bu süreçte özellikle 1950 yılından beri Türk hukuk dünyası dahil tercümeler ve kavramlaşma açısından üretilen bu bilinçli terminolojik kaos, aynı zamanda Türkiye'nin çocuk koruma ve de ceza adaleti sistemindeki temel kimlik bunalımının bir "metaforu" da olabilmektedir.. Sistem, ne tam anlamıyla çocuk hakları eksikli bir çocuk koruma sistemi, ne de görüldüğü gibi gelişimsel ihtiyaçları kabul eden "gençlik adalet sistemi" olabilmıştır.Gençlik suçluluk boyutunu da yok sayılarak yapılan genellemeler ile ikisinin arasında sıkışması sağlanabilmektedir. Terminolojik olarak da bu ikilemi yansıtan bir hibrit ve işlevsiz yapı öne çıkarken özellikle sosyal hizmetler bakış aynı zamanda çocuk ve eksen bakışa orantılı olarak oluşturmuştur.

Halen çocuk koruma sistemine yönelik ÇKK dahil çocuk hakları ,insan hakları ve sosyal haklarına yönelik süre gelen çabalar dahil engellemek için söz konusu tanımlar bağlamında Türkçe olarak "*Birleşmiş Milletler Gençlik Adalet Yönetimde Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin (Beijing) Kuralları*" olarak

güncellenmesi özellikle insan hakları ve çocuk hakları içinde öncelik olmaktadır. İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi ise çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi içindir. Özellikle de Anayasa gereği başta Pekin Kuralları ile var olan ÇHS, AİHS ve ASS için kanunlaşmış uluslararası belgeler ve bilgiler açısından söz konusu çatışma noktasının sona ermesi için ilk adımlarındandır. Anayasal görev bağlamında hukukun üstünlüğünün karşılığının bulunması amacıyla ve ortaya çıkan gençlik suçluluğunu daha gerçekçi bir şekil anlaması ,çözümlere de yardımcı olabilecektir. Çocuk ve gençliğin yaşamdan koparılması amacıyla çocuk koruma sisteminin ve bu yöndeki sosyal hizmetlerin anlaması ise diğer önemli boyuttur. ASS da öne çıkarılan sosyal korumaya yönelik yükümlülükler arasında ki sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı (Bkz.Md.14) gibi bir yükümlülük, SİR açısından daha da önemlidir. Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi gibi bu boyut yerine söz konusu tercüme yanlışlığı dahil gençlik boyutu bu süreçte yok sayılmaktadır. Ancak ortaya çıkan durum ve yeni paradigmayla uluslararası belgeler dahil bu hatanın ötesindeki kasıtlı ve kaotik kargaşayı ortadan kaldırılabilmektedir. Aynı zamanda çocuk hakları erişimi de sağlayabilmektedir.

16. Çocukların üstün yararı adına halen oluşan kargaşa ve belirsizlik 2009 yılında ki belgeler içinde var olan bakışı yansıtmaktadır. Bir toplumun vicdanı olan çocuklar ayna olup bakış ve görev içinde bir sınav yeridir . Dört yıl içinde gelinen noktada ,evrensel değerlere dayalı olarak öne çıkarılan çocuk koruma sistemi ve de ceza adalet sistemi açısından açıklanan **2009-2015 yılı için "Yargı Reform Stratejisi Belgesi"** böyle bir paradoks/oksimoron görüldüğü gibi yönetmelikler ile birlikte birlikte içermektedir. Diğer yandan bu belgede "çocuklar" 15 kez yer almaktadır. İngilizce ¹⁶Judicial Reform Strategy" belgede ise 12 kez "children" olarak yer almaktadır. Görüldüğü gibi " 3.19. Uluslararası belgeler ışığında çocuk adalet sisteminin iyileştirilmesine yönelik çalışmalara devam edilmesi (Sayfa 23) " ise İngilizce "3. 19. Continuation of activities for improving juvenile justice system in line with international documents. (Sayfa 35) ¹⁷" olarak bu belge de yer almaktadır. Sosyal çalışmacı ise "social workers" olarak bir kez yer almaktadır.

AB için hazırlanan böyle bir tercüme dahil paradoks ve oksimoron belgede, özellikle "suça sürüklenen çocuklar" yer almaktadır. " Cezanın başvurulacak son çare olduğu" ilkesinin vurgularken, diğer yandan karşılığının bulunması da gerektirmektedir. İngilizce olarak somut ve sıfatlamış bir tanım yerine " "children who have committed crime" şeklinde durum İngilizce'ye çevrildiği görülmekte olup çocukların suç işlemesi durumunda" şeklinde farklı bir durum yansıtılmaktadır. Cezanın son çare olduğu yaklaşımı çerçevesinde, çocukların tutuklanması ve hapsedilmesinden kaynaklanan sorunların üstesinden gelmek için çaba gösterilecektir. Bu ilke çerçevesinde, çocuklar hakkında yürütülen soruşturma, tutuklama, yargılama ve hürriyeti bağlayıcı cezalara muhatap olmanın ortaya çıkardığı sorunları gidermeye yönelik çalışmalar yürütüleceği de bu açıdan ifade edilmiştir (Bkz.sayfa 34).

Ayrıca "suça süreklenen çocuk" tanım için İngilizce belge de ise somut ve sıfatlamış bir tanım yerine " "children who have committed crime" şeklinde yansıtıldığı bir durumda söz konusudur. İngilizce'ye çevrilmesi ile yeni ve farklı olarak "çocukların suç işlemesi veya suç işlemiş " bir iddianın ötesinde bir durum ise belge açısından farklılaşmaktadır.

İngilizce metindeki anlam kaymalarla birlikte adalet yönetimi açısından çocuklar ile ilgili yaşanan sorunların bu şekilde ve nasıl var olduğu da açıklanmaktadır. Aynı zamanda ceza adalet sistemine yönelik Pekin Kuralları olmak üzere uluslararası belge ve karşılaştırmalar açısından tutarsızlık ve bu yöndeki

¹⁶ <https://cdn.uyap.gov.tr/yrsportal/strategydocument/BKb1gIq6/Tc8QcbPqV.pdf> Erişim 24.03 2026

¹⁷ <https://cdn.uyap.gov.tr/yrsportal/strategydocument/BKb1gIq6/Tc8QcbPqV.pdf>

3. 19. Continuation of activities for improving juvenile justice system in line with international documents

Within the scope of the approach that punishment is the last resort for children who have justice system to protect them in civil and criminal law will continue

Within the scope of the approach that punishment is the last resort for children who have committed crime, effort will be undertaken to overcome the problems arising from arrest and imprisonment of children. Erişim 24.03 2026

tercüme yanlışlıkları ile oluşan kargaşa ile ÇHS ve ASŞ gibi sözleşmeler dahil yükümlülüklerin engellendiği durum, böyle eksiklikler ile de yansımaktadır. Halbuki çocuk ve gençleri de içeren suçluluk boyutu ve adalet yönetimindeki ceza adalet boyutu açısından, "suç işlediği iddia edilen" ve/ya "suç işlediği ortaya çıkan" iki boyut ve evre öne çıkarken her iki evre ve önem nedeniyle ÇKK da öne çıkarılan "suça süreklenen çocuk" olarak ele alınması kuralsızlığın ve tutarsızlığın da ilk önemli örneklerindendir.

Pekin kuralları ve gençlik adalet yönetimi açısından ÇHS'nin 3 , 37 ve 40 maddeleri ile ÇKK ve yönetmelikler doğrudan çatışma noktasıdır. Kanunda yer alamayan uygulamalar ile birlikte Anayasa açısından adil yargılama hakkı ve masumiyet karinesi (Bkz.md 36,38.) aykırı olan bu garabet tanımının ortadan kalması için böyle bir amaç ve hedefin olmadığı ise belgelerde görülmektedir. Aksine halen Türkiye de çocukların korunmasız ve savunmasız bırakılması amacıyla kuralsızlık ve de adaletsizlik süre gelmektedir. Kaotik ortam ile hukuksal açıdan medeni /yurttaş hukuk bağlamında "çocuk koruma sistemi" ile ceza hukuk açısından "gençlik adalet sistemi" konusunda ki bilinçli kargaşaya ek olarak aile hukuku bağlamında ise, çocukların anne ve babadan ayrılmasının son önlem olmasının amaçlandığı belgede vurgulamaktadır. (Bkz sayfa 23) Paradoks /oksimoron bir durum söz konusu yönetmelikler ile birlikte belgede yansımaktadır.

Belgenin diğer bölümlerinde, somut yasa tasarılarına ilişkin güncellemelere yer verilmiştir. Gelişmeleride yansıtmaktadır. Örneğin, şiddet suçu mağduru olan çocukların, uğradıkları zararların giderilmesi ve gerekli yardımın yapılmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen bir kanun tasarısı üzerinde çalışmaların devam ettiği belirtilmiştir (Bkz. sayfa 49). Ayrıca, evlilik dışı doğan çocukların soyadı sorununa ilişkin olarak, 4721 sayılı Kanunun "Soyadı" başlıklı 321. maddesindeki "Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; evli değilse ananın soyadını taşır." hükmünün değiştirilmesi yönündeki taleplerin dikkate alındığı aktarılmaktadır (Bkz. sayfa 49-50).

17. Ayrıca bu belge arasında , " *yargı örgütü yönetim sisteminin geliştirilmesine yönelik*" reform hedeflerini içermektedir. Sayfa 29 ve 30 sayfalarda ki temel amaç ise, kamu hizmetlerinde etkinlik ve verimliliği artırmaktır. Büyük adliyelerin profesyonel yönetimi, yargı çalışanlarının görev tanımlarının ve iş standartlarının belirlenmemesi gibi bir durumu açıklarken , yargısal olmayan işlerin yargı mensuplarıncı yapılmasının önlenmesi gibi konular ele alınmıştır. Yönetmeliği de içeren ve bunların arasında hâkim ve savcılarının idari ve mali yüklerinin azaltılması, adliyelerin profesyonel yönetimi için AB destekli pilot uygulamalar yapılmaktadır

Görev tanımlarının ve iş standartlarının belirlenmemiş olması nedeniyle de; "5.2. *Yargı çalışanlarının görev tanımlarının yapılması, iş standartlarının belirlenmesi ve yükseltilmesi : Pedagog, psikolog, sosyal çalışmacı, yazı işleri müdürü, zabıt kâatibi gibi yargı çalışanlarının görev alanlarının ve iş standartlarının (performans kriterlerinin) somut olarak belirlenmesi yönünde çalışmalar yapılacaktır. Bunun yanında Maliye Bakanlığı ile yapılacak görüşmelere bağlı olarak yargı çalışanlarının mali haklarının iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapılacak* " şeklinde bir amaç yer almaktadır.

Adil yargılama hakkının önemli bir unsuru olan aile mahkemelerinde görev yapan pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacıların tanım ve standartlarının henüz belirlenmemiş olması, çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerinde görev yapan "sosyal çalışma görevlileri" açısından da geçerlidir. Bu durum yalnızca Anayasa'ya aykırılık (Md,2,41,42,90,137) oluşturmakla kalmamakta; aynı zamanda sosyal inceleme raporlarının düzenlenmesi sürecini de doğrudan etkileyerek hukuksal boyut başta olmak üzere çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir.

Öte yandan, pedagoji lisans eğitiminin 1982 yılında YÖK tarafından kaldırılmış olması nedeniyle, bu alanda diploması bulunmayan kişilerin, kanunda pedagog unvanına yer verilmesi sebebiyle halen uygulamada görev alabildikleri görülmektedir. Bu kişiler, sosyal inceleme raporu düzenleme dâhil çeşitli işlem ve uygulamaların içinde yer alabilmektedir.

Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) kapsamında "sosyal çalışma görevlisi" için lisans eğitim programı açıkça tanımlanmışken ve bu görev için ilgili diplomaya sahip olma şartı aranırken; 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da pedagoglar için benzer bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşın, uygulamada pedagogların bu görevleri üstlendiği görülmekte ve bu husus belgelere de bu şekilde yansımaktadır. Ortaya bir pedagog sorunu ortaya çıkmaktadır.

2015-2019 yılı "Yargı Reform Stratejisi Belgesi"

18. Hem koruma hem de ceza boyutunu da içeren söz konusu adalet sisteminin kurumsallaşması ve koruyucu hukuk vurgusu ile öne çıkan **2015-2019 yılı "Yargı Reform Stratejisi Belgesi"**, çocuk odaklı bir adalet sisteminin geliştirilmesinden bahsedilmektedir. Çocuk haklarının güçlendirilmesini hedeflediğini de ayrıca tekrarlamaktadır. "Çocuk" olarak bir çok yerde ve çeşitli şekilde 85 kez yer alırken "çocuk adalet sistemi" olarak 5 kez; "çocuk/çocuk ağır ceza mahkemeleri" 9 kez ; suça sürüklenen çocuk" ise 10 kez, "sosyal inceleme" üç kez; "sosyal çalışma görevlileri" ise iki kez yer almaktadır.

On yıl içinde ÇKK ve uygulamalarla gelinen nokta dahil kapsam ile ilgili bölümde ise adalet hizmetlerinin bağımsız ve tarafsız bir şekilde yürütülmesi, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması, daha hızlı ve güven veren bir adalet sistemi oluşturulması amacıyla yeni Yargı Reformu Stratejisi hazırlandığı açıklanmıştır. Yargıda etkinliğin artırılması için belgede 10 amaç 68 hedef ve 197 strateji öngörülmüştür. (bkz sayfa 14 paragraf 42)

AB için de hazırlanan bu Türkçe belgenin İngilizce¹⁸ye tercüme edilmesinde ise çocukların "children" ve "juvenile" ile oluşan karmaşıklık devam etmektedir. Çocuk mahkemeleri ise child yerine "*juvenile courts*" dahil 14 kez yer almaktadır. Sanki Türkiye de diğer ülkelerde olduğu gibi gençlik mahkemelerin var olduğu bilgisinin yanı sıra "*suça sürüklenen çocuk*" ise 2015 yılı için "Adalet İstatistik" ye iki bölümde yer almamaktadır. Belge de ise İngilizce "*the children who were pushed to crime*" (draw/sürüklenen yerine pushed /itilen) olarak 8 kez çeşitli şekilde yer almaktadır. "*Sosyal çalışma görevlisi*" olarak ise İngilizce "*social workers*" olarak 4 kez yer almaktadır. Halbuki "*social work officer*" yerine sanki yurt dışında olduğu gibi sadece sosyal çalışmacıların uygulamada yer aldığı bir bilgi yansıtılmakta olup yanıltıcı ve gerçeğe aykırı durum bu İngilizce belge de de görülmektedir.

SİR'nun ise sadece sosyal çalışmacılar tarafından düzenlendiği gibi böyle bir yanıltıcı bilgi ve anlama kaymalar İngiliz belgeye yansıtılmaktadır. Bu birliktelikle, Nisan 2015 de düzenlenen belge de ÇKK ve ÇHS nin temel ilkelerinin güvence altına alındığı açıklanmaktadır. Çocukların "yüksek yararı"nın gözetilmesi ve "iyi olma hâli"ni destekleyici stratejiler geliştirilmesinin hedeflendiğini vurgulamaktadır. Böylece adalet yönetimi açısından bedensel, kişisel ve sosyal iyilik halini birlikte öne çıkaran "iyi olma hâli" için kişisel ve sosyal koruma boyutunu da içeren sosyal teşhis ve bu yöndeki yetkinlikle müdahaleler öncelik olmaktadır. Aynı zamanda üstün yararının gözetilmesi için olup Pekin Kuralları ve Avrupa Konseyin kararlarına uygunluk ve tutarlık ise diğer öncelik olmalıdır. Ortaya bir sosyal hizmet karakteri de öne çıkarmaktadır. (Sayfa 9, Paragraf 23).

2009 yılındaki bu süreçte hedeflere nasıl ulaşıldığı ve ulaşılmaması ile ilgili belge ve bu hedeflere ulaşılmadığı durumlar da tespit edilmektedir. Bu belgeler arasında 2005 yılından beri süre gelen ceza adalet sistemi açısından Pekin Kuralının 2. maddesine rağmen 12-15 yaş aralığındaki çocuklar için öncelikle soruşturma ve daha sonra kovuşturma evresinde yer alan yüzbinlerce "suça sürüklenen çocuk"lar için yaşatılan damgalama ise amaç ve hedefler arasında ele alınmadığı bu belgede de açıkça yer almamaktadır.

¹⁸ <https://cdn.uyap.gov.tr/yrsportal/strategydocument/Bm09VsOP/yqkZz0UY4.pdf> Erişim 24.03 2026

19.Ayrıca kavramlar ve uluslararası belgeler ile birlikte yaşanan tercüme yanlışlığı dahil ceza adaletine erişim için öne çıkarılan amaç ve hedefler arasında ve 9 .sayfa da ki 23. paragrafta ise " *Çocuk Koruma Kanunu ile Çocuk Hakları Sözleşmesinin temel ilkeleri güvence altına alınmıştır. Önümüzdeki dönemde çocukların "yüksek yararını" gözetmek ve onların "iyi olma hâlini ve esenliklerini destekleyici" stratejileri geliştirmek öncelikli alanımız olmaya devam edecektir. Bu kapsamda çocuğun yüksek yararı ilkesi doğrultusunda çocuk istismarının önüne geçilmesi hedeflenmektedir.*" bir hedef,hedeflerdendir.Davamı olarak ceza infaz sistemi de ele alınmaktadır. Görüldüğü gibi çocuklara özgü bu yönde "Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi" oluşturulduğu ve her çocuk için ayrı bir iyileştirme programı hazırlandığı bildirilmiştir (Sayfa 13, Paragraf 41).

Aynı zamanda söz konusu yapılan sosyal araştırma ile sosyal teşhis ve müdahaleler ise infaz uygulamalar için olup tekrar suç işlememesi (mükerrer) vede topluma kazandırılması için böyle bir görev ise önceliklerdendir. Çocuk ve gençler için daha da önemlidir. Sosyal korumayı da içeren bu amaçlar listesi arasında "Çocuklar, kadınlar ve engelliler gibi güçsüz ve savunmasız ve de sosyal dışlanmış (dezavantajlı) gruplara yönelik uygulamaları geliştirmek" başlığı altında çocuklara yönelik bazı politikaların geliştirilmesi ayrı bir şekilde amaçlanmaktadır.(Sayfa 15,Amaç 7) Görüleceği gibi bu amaç ise sosyal hizmetlere bakış ve orantılı olup bu yönde ki bir dışlanmanın engellenmesini de gerekmekte olup Pekin Kurallarını ve Avrupa Sosyal Şartı (ASS) 'nın bu açıdan önemli kılmaktadır

20.Ayrıca İngilizce de hazırlanan bu belge, çocuk mahkemelerini, ihtisas mahkemeleri arasında saymış ve bu mahkemelerin etkinleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını hedef olarak koymuştur (Hedef 3.9, Sayfa 45).Ancak 2005 yılından beri yaygınlaşmadığı için hedefler arasındadır. Halen çocuk ve gençlerin yarısı genel mahkemelerde yargılanmaktadır. Bu durum iddia ve yargılama açısından çocuk savcı büroları içinde geçerlidir. Ayrıca amaçlar arasında ki "7. Amaç" için " *Çocuklar, kadınlar ve engelliler gibi sosyal dışlanmış gruplara yönelik uygulamaları geliştirmek*" ayrı bir bölümde yer almaktadır. Bunların arasında ise çocuk adalet ayrı şekilde yer almaktadır. Hem ÇKK hem de Çocuk Hakları Sözleşmesinin temel ilkeleri güvence altına alınmış olmakla birlikte sistemin etkinlik ve verimliğinin artırılmasını yönelik çalışmalar yapılması planlaması ayrı bir paragraf olarak yer almaktadır. (Sayfa 81,Amaç 7) Aynı zamanda çocuk koruma sistemi açıdan oluşan zafiyeti ve oluşan çeşitli mağduriyetleri de yansıtmaktadır.

Stratejiyi tablolastırılmış ve çocuk adaleti için "Hedefler" bölümde ve "Hedef 7.1" " ise " *Çocuk adalet sisteminde çocuğun etkin korunması için gerekli önlemlerin alınması ve kurumlararası işbirliğinin güçlendirilmesi*" başlığı 83. sayfada yer almaktadır. Görüldüğü gibi çocukların "her türlü tehlikeden korunarak bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı, eğitilmiş ve topluma yararlı bireyler olarak sosyal hayatta yerlerini almalarının sağlanması" temel amacı çerçevesindedir. Çocukla ilgili kamu ve özel hukuk alanındaki tüm yasal düzenlemelerin "çocuğun yüksek yararı" ilkesi doğrultusunda yeniden gözden geçirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir şeklinde açıklamaktadır. Aynı zamanda bu yöndeki eksikliklerin var olduğunu açıklamaktadır.

Bu kapsamda, çocuk adalet sistemine ilişkin mevzuatın uluslararası standartlara uygun şekilde düzenlenmesi hedeflenmektedir.Özellikle de Avrupa Konseyi kararlar ve söz konusu açıklamada , uluslararası standartlara halen uygun olmadığını açıklaması önemli bir açıklamadır. Özellikle de gençlik adalet yönetimi açısından asgari standartlara dayalı BM Pekin Kuralları ve de ÇHS'de ilkeler bağlamında ki Avrupa Sözleşmesi ve de AİHS birlikteliği ile öne çıkarılan ASS'nın yanı sıra Avrupa Konseyi Bakanlık

Komitesi tarafından sosyal hizmetleri de içeren "çocuk dostu adalet" ile ilgili 2010¹⁹ ve 2011 yılları için söz konusu kararların halen karşılığını bulmadığı açıklanmaktadır.

21. Bu açıklama yönetmelikler dahil 10 yıl için gelinen noktadır. AB açısından söz konusu olan Avrupa Konseyi ile ilgili olan çocuk dostu adalet ve sosyal hizmetler ile ilgili kararların bazıları ise Türkiye'ye geç olsada tercüme edilmiştir. Bazıları da tercüme edilmemiş olan uluslararası belgelerin halen karşılığın bulunmaması aynı zamanda 2012-2014 yılları arasında AB'nin mali, UNICEF'in teknik desteğinde ve Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, ve Türkiye Türkiye Adalet Akademisi paydaşlığında yürütülen "Çocuklar için Adalet Projesi"²⁰ için önemlidir. Bu AB projesi ve UNICEF tarafından hazırlanan ve yayınlanan eğitim kitapları dahil yeni ve bazı kazanımların belgeye yansıdığı görülmektedir. Buna dayalı olarak önümüzdeki süreçte; Çocuk Koruma Kanunu kapsamında oluşturulan koordinasyon mekanizmasının daha etkin ve verimli şekilde uygulanması yönünde çalışmalar yapılması, mevzuat, kurumsal işleyiş, kurumlararası iletişim eksikliği ve uygulamadan kaynaklı sorunların giderilmesi, mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukların fiziksel ve ruhsal varlıklarının güvence altına alınması ve çocukların suça sürüklenme riskiyle karşılaşmalarının önlenmesi amacıyla eşgüdümlü çalışmalar yapılması öngörülmektedir şeklinde açıklamalar aynı zamanda var olan eksiklikleri yansıtmaktadır. Aynı zamanda halen hukuksuzluğun ve de adaletsizliğin varlığını ikrar etmektedir.

Bunların arasında çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, Başbakanlık tarafından çıkarılan ilgili Genelge'de, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezden bahsedilmektedir. Adli süreçte ki savcı ve hâkimlerin çocukların dinlenmesi ve anlaması konusundaki beceri eksikliği ile yaşatılan sorunları engellemek amacıyla tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) kurulması öngörüldüğü de açıklanmaktadır. Kanunda yer almamasına rağmen söz konusu Genelgeye istinaden hizmetlerin koordineli biçimde sunulması için Çocuk İzlem Merkezi Koordinasyon Kurulu oluşturulduğunda açıklanmaktadır. Bu eksiklikle birlikte ÇİM 'nin özellikle mali mevzuat yönünden kuvvetlendirilmesi, kurulun yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması önem taşımakta bahsedilmektedir. Bu sayede kuruluş amacına ulaşılmış olacaktır şeklinde bir hedef söz konusu gelişmeleri birlikte yansıtmaktadır. Diğer yandan kanunda yer almamasına rağmen böyle bir açıklamalar ve hukuka uygunluk yerine böyle bir uygulamanın ve keyfiliğin nasıl oluşturulduğu da örneği olabilmektedir.

¹⁹ <https://rm.coe.int/16804b2cf3>
<https://rm.coe.int/annex-2-cocuk-dostu-adalet-rehberi/1680a442b3>
[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016804b2cf3%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016804b2cf3%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})
<https://rm.coe.int/16806c0632>
[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805df0b3%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805df0b3%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})
https://www.coe.int/t/dq3/children/keylegaltexts/CMRec_en.asp Erişim 24.03 2026

²⁰ <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuklar-i%C3%A7in-adalet-proje-b%C3%BClteni-2014>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/uluslararası-%C3%A7ocuklar-i%C3%A7in-%CC%87%C3%A7in-%CC%87n-adalet-sempozyum-ki%C3%87tapları-aral%C4%B1k-2012>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/aday-hakimler-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-e%C4%9Fitimi-e%C4%9Fitici-el-kitab%C4%B1-2014>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/sosyal-%C3%A7ali%C5%9Fma-g%C3%B6revlileri-i%C3%A7in-e%C4%9Fitim-kitabı-kas%C4%B1m-2013>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/aday-cumhuriyet-savc%C4%B1lar%C4%B1-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-e%C4%9Fitimi-e%C4%9Fitici-el-kitab%C4%B1-2014>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/aday-cumhuriyet-savc%C4%B1lar%C4%B1-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-e%C4%9Fitimi-e%C4%9Fitici-el-kitab%C4%B1-2014>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/hukuk%C3%A7ular-i%C3%A7in-e%C4%9Fitim-kitabı-kas%C4%B1m-2013>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/%C3%A7ocuk-koruma-hizmetlerinde-koordinasyon-e%C4%9Fitimi-y%C3%B6netici-kat%C4%B1%C4%B1m%C4%B1lar-i%C3%A7in-el-kitab%C4%B1-2014> Erişim 24.03 2026

22. "Hedef 7.2" olarak "*Çocuğa yönelik uygulamaların onarıcı adalet sistemi çerçevesinde geliştirilmesi*" gibi hedef 85. sayfadadır .Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi, çocuklara özgü ayrı usullerin oluşturulmasını gerektirmektedir. Değişen ceza adalet sistemi anlayışı ile ayrıca öne çıkarılan suça sürüklenen çocuklara yönelik çeşitli diversiyon ve onarıcı adalet programları geliştirildiğinden bahsetmektedir. Bu uygulama ise ÇKK da (Bkz.md.35-41) karşılığı bulmak için ilk adımdır.Ceza yargılama sistemin dışına çıkarılması amacıyla öne çıkarılan sosyal hizmet boyutunu içeren bu adım aynı zamanda onarıcı adalet sisteminin uygulanması içindir. Bu amaçla başvurulacak yollardan birisi olarak, uyuşmazlıkların çözümünde yargılama aşamasından önce alternatif çözüm yollarının denenmesi arasında ki uzlaşma kurumu hederler arasındadır. Suça sürüklenen çocuklar yönüyle etkin kullanımının sağlanması ise onarıcı adalet sisteminin gelişmesine katkı sağlayacaktır şeklinde hedef aynı zamanda hem kanunların hem de denetimli serbestlik gibi uygulamaların sosyal hizmetler dahil dikkate alınmadığını açıklamaktadır..

Denetimli serbestlik uygulamasını da içeren ve cezanın başvurulacak son çare olduğu ilkesi için öne çıkaran sosyal inceleme raporunun dikkate alınmaması ve işlevsiz kılınması dahil İngilizce belge de yoğun olarak 97. sayfada görüleceği gibi 5 kez "child justice system / çocuk adalet sistemin"de uzlaşma, suça sürüklenen çocukların (the children pushed to crime) yer almaktadır.Bu anlam kaymalar ile birlikte fiillerinin sonuçlarını görerek, suçun sorumluluğunu üstlenmelerine, mağdurdan özür dilemelerine ve hem mağdur hem adalet sistemi nazarında affedilmelerine, bu sayede de topluma yeniden kazandırılmaları uzlaşma kurumunu çözüm olarak sunabilmektedir. Ayrı düzenlenmesi, suça sürüklenen çocuk için uygunluğunun sosyal inceleme raporu (*social inquiry report*), esas alınarak belirlenmesi öne çıkmaktadır.

Kapsamın daha geniş tutulmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.Zorunluluk yerine yararlı olacağı gibi çelişki ve diversiyon uygulaması dahil çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi için öne çıkarılan sosyal inceleme rapor aynı zamanda kim tarafından ne şekilde olduğu ve zorunluluk önemlidir.Ancak bu boyut belge de yer almamaktadır. Hem Pekin Kuralları hem de Avrupa Konseyi kararların dikkat edil(e)memesi ile bu hedef kapsamında denetimli serbestlik sistemin önemli bir uygulamadır. ÇKK da öne çıkarılan ve suça sürüklenen çocuklara özgü alternatif yükümlülüklerin geliştirilmesi ve verilen tedbirlerin etkin olarak izlenmesi, plânlanması bir taraftan bu yönde eksikliği birlikte vurgulamaktadır.Adaleti ve bakışı yansıtan tespit ve açıklamalar ise söz konusu "Çocuklar için Adalet" projesi ve bazı kazanımların belgede bir ölçüde ele alındığı da görülmektedir.

23.Bu eksiklikler ve açıklamalar ile "Hedef 7.3" ise "*çocuklara yönelik adli süreçlerde özel önlemlerin etkin hâle getirilmesi*" başlıkta ve 86 .sayfada yer almaktadır. Hedef arasında çocukların yetişkinlerden farklı yapıları farklı ihtiyaçları beraberinde getirmektedir. Bu olgu, çocuklara yönelik adli süreçler de çocukların özgün ihtiyaçlarına uygun hâle getirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu hedefin gerçekleşmesi amacıyla; Cumhuriyet savcılığı çocuk bürolarının güçlendirilmesinin sağlanması aynı zamanda bu yönde ki eksikliği açıklamaktadır.10 yıl içinde Cumhuriyet savcılığı çocuk bürolarında psiko-sosyal değerlendirmenin gerektiği gibi yapılabilmesi için uzman personel uygulamasının yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi olarak bu hedef aynı zamanda bir yaygınlaşmama sorununu yansıtmaktadır. Bu bürolarda görevli Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşmasının teşvik edilmesi böyle bir eksiklik açıklanmaktadır..Ayrıca Cumhuriyet savcılarının terfi sisteminin çocuk adalet sisteminin özgün yapısı dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesi bu açıklamalar ile hedeflerdendir. Ayrıca ÇKK kapsamında yer alan adli süreçlerde yer alan sosyal çalışma görevlileri için standartlar oluşturulması aynı zamanda böyle bir standartın olmadığını da vurgulamaktadır. İçerik için bir standarttan bahsedilirken sosyal inceleme raporunun kim ve nasıl olması konusundaki boyut ise belge de ele alınmadığı görülmektedir.

Ayrıca çocuk bürolarında çalışan diğer personel yönünden eğitim ve farkındalık faaliyetleriyle konuya hassasiyet kazanmalarının sağlanması için bir plânlanmadan bahsedilmektedir. Aynı zamanda 10 yıl içinde çocuklara yönelik hassasiyet duygusu dahil böyle bir eksikliği açıklama etmektedir. Bu tespit ise AB Projesinin çıktı ve kazanımlardan olduğunu da gösterebilmektedir. Bu yönde bir uzmanlaşma konusu ise

önemli uygulamalardandır.. Söz konusu AB Projesi kapsamında özellikle ÇHS ve Pekin Kurallarına yönelik sosyal inceleme raporu ve ,sosyal çalışmacılar dışında düzenlemesi dahil benzer yetki ve görev de yer almasına yönelik UNICEF tarafından da hazırlanan bu yöndeki eğitim kitabı dahil bu yöndeki bilgiler aynı zamanda uygulamayı ve de adaleti doğrudan etkilemektedir. Özellikle sosyal hizmetleri de içeren çocuk dostu adalet ile ilgili Avrupa Konseyi kararları içinde var olan olan AB Projesi kapsamında UNICEF tarafından 2013 yılında hazırlanmış "*Sosyal Çalışma Görevlisi için Eğitim Kitabı*" ²¹ aynı zamanda sosyal inceleme raporu dahil sosyal çalışmacıların benzer yetkiye sahip olduğu bir durum için önemlidir. Özellikle ve halen önemli bir kaynak olarak üretilen Eğitim Kitabı aslında çocuk hakları açısından bir kara lekedir. Bu süreçte AB Projeleri önemli etkindir.Türkiye Barolar Birliği işbirliği ile "Hukukçular için Eğitim Kitabı"nın yanı sıra Aday Hakim ve Sayıcılara yönelik eğitim kitabı bir süreklilik ve zemin sağlayabilmektedir. Pekin Kurallarına dayalı Çocuk Hakları Sözleşmesini korumak yerine hem ÇKK hem de TCK'deki uygulamaların korunması amacıyla çocuklar bu şekilde hukuksal korumasızlık olabilmektedir.Bu süreklilik halen söz konusudur.AB Projeleri ile Türkiye de ki çocuklara çifte standart içinde bakması sağlanırken çocuk hakları bir araç olabilmektedir. Özellikle de sosyal inceleme raporunun işlevsiz kılınması ve sosyal hizmetlerin dışlanmasıyla adaletten uzaklaşması halen mümkün olabilmektedir.

Adaleti etkileyen bu eğitim kitabı, özellikle sosyal çalışma görevlisi ve bunlar tarafından sosyal inceleme raporunun düzenlenmesi amacıyla öne çıkarılan ÇKK ve TCK.31. Maddesine yöneliktir.Onarıcı adalet dahil çocuğun üstün yararı ilkesi bağlamında çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi gibi yükümlülük ise önceliklidir.Ancak ÇHS , Pekin Kuralları ve de Avrupa Konseyi kararları için uygunluk ve tutarlık aranmadığı da görülmektedir. Adalet yönetimi, sosyal hizmetler yönetimi açısından rol ve görevin açık ve net olmaması ile öne çıkaran "sosyal çalışma görevli" ile ortaya çıkan araçsallaşma, belgede de öne çıkmaktadır. Bu durum sosyal inceleme rapor içinde önemlidir. Evrensel bir araç olup sosyal teşhis açısından bu raporun düzenlenmesi amacıyla bir araçsallaştırma bu sürecin parçası olup hem hukuki hemde teknik açıdan meşrulaştırılması ile de anahtar bir sorun , belge de ayrıca ortaya çıkmaktadır.

24. Adil yargılama hakkı ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkına rağmen böyle bir araçsallaşma ve meşrulaştırmanın devamı olarak "Hedef 7.4" de ise, "*çocuk mahkemelerinin yaygınlaştırılması, yapısal ve fiziksel sorunlarının giderilmesi*" başlığı altında 87. sayfadadır İngilizce metinde ve 101. sayfada "*child court*" yerine (juvenile court) olarak yansıtılarak, diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye de sanki gençlik mahkemelerinin var olduğu yansıtılmaktadır. AB komisyonuna yönelik anlam kayması dahil araçsallaşmayı içeren belgede ise çocuk mahkemelerinin yaygınlaştırılması ve sorunlarının yapısal açıdan da özellikle giderilmesinin büyük önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Bu önem ve 10 seneye rağmen yaygınlaşmaması ve genel mahkemelerce yargılanma ile ve 2014 yılı sonu itibarıyla kurulu çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemesi sayısının 118 olduğu da açıklamaktadır. Bu mahkemelerden 93'ü faal olduğu da açıklanmaktadır.(Not :2014 yılı için "Adli İstatistik" ²² de ki tablolar arasında çocuk /çocuk ağır ceza mahkemeleri dahil 67 .sayfada 2007 yılı için çocuk/çocuk ağır ceza mahkemesinde ki çocukların oranı toplam % 43 olup 2014 yılında ise bu oran % 47.2 dir.)

²¹ <https://www.unicef.org/turkiye/media/4701/file>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/sosyal-%C3%A7ali%C5%9Fma-q%C3%B6revlileri-i%C3%A7in-e%C4%9Fitim-kitabi-kas%C4%B1m-2013>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/aday-hakimler-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-e%C4%9Fitimi-e%C4%9Fitici-el-kitab%C4%B1-2014>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/aday-cumhuriyet-savc%C4%B1lar%C4%B1-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-e%C4%9Fitimi-e%C4%9Fitici-el-kitab%C4%B1-2014>
<https://medya.barobirlik.org.tr/barowebiste/uploads/52/%C3%87OCUK%20ADALET%20S%C4%B0STEM%C4%B0/HUKUK%C3%87ULAR%20%C4%B0%C3%87%C4%B0N%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%20K%C4%B0TABI.pdf>
<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/%C3%A7ocuk-adalet-sisteminde-sosyal-%C3%A7ali%C4%B1%C5%9Fman%C4%B1n-rol%C3%BC> Erişim 24.03 2026

²² <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/27820191151392014.pdf> Erişim 24.03 2026

Çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerin kurulması ile öne çıkan ÇKK'nun kanunlaşma sürecin birlikte ele almasını görmektedir. Türk Ceza Kanunu'nu da içeren bir süreçte yaşanmıştır. Adalet Bakanlığı ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu (SHÇEK)'nunda öne çıkan tedbirler ve Adalet Bakanlığı ile ilgili olarak ikisinin birlikte hazırlanması ise 47inci madde de hükmedilmiştir.. Bu bağlamda 24.5.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu birlikte ele alınmaktadır. Aynı zaman 7.11.1979 tarihli ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun 48.madde ile de yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kanun ile de ilgili olarak 6.11.1981 tarihli ve 2552 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun'da 2. fıkrada iptal edildiği bir durumda söz konusudur.

Ancak böyle bir süreçte hem çocuk koruma sistemi hem de ceza adalet sistemi açısından yaygınlaşmamış olması ve hedefin gerçekleştirilmesine yönelik çocuk mahkemelerinde çalışan yargı mensubu ve çalışanlarının uzmanlaşmasının önünün açılması aynı zamanda bu yönde bir engellemeyi öne çıkarmaktadır. Ne ve nasıl olmak üzere yetkinlik aranılmadan sosyal çalışma görevlilere yönelik uzmanlaşmanın önünün adalet yönetimi tarafından kapatıldığı gibi bir açıklama ortaya çıkmaktadır. Yönetmelikler bir sorun kaynağıdır. Ayrıca çocuk mahkemelerinde çalışan hâkimlerin terfi sisteminin ihtiyaç ve öncelikli amaçlar doğrultusunda değerlendirilmesi, fiziki koşulların amaca uygun hâle getirilmesi aynı zamanda sorunları yansıtmaktadır. Diğer yandan sosyal inceleme raporlarının (SİR) standartta bağlanması hedeflerden olup bu yönde bir standart olmadığı gibi bazı sorunların yaşandığını vurgulamaktadır. Diğer yandan iki yönetmelik dahil bu yöndeki çeşitli yönetmeliklerle birlikte sosyal çalışma görevlileri ve SİR düzenlenmesi dahil yaşanan yapısal sorunlar arasında mesleksi rol ve görevler açık ve net olmadan bir standart'dan bahsedilmesi belirsizliği ve çocukların geleceğini etkileyecektir. Sosyal inceleme raporu için böyle bir standartlaşma sıradanlaşmaya yardım ettiği gibi yetkinliği yanı sıra empati yoksunluğu dahil çocukların ruhunu anlamakta kaçınan bir rapor öne çıkabilmektedir.

25. Adalet yönetimindeki rol ve görevlerin ÇKK kapsamında açık ve net olmaması ve de empati yoksunluğu ile ortaya çıkan etik, eğitim dahil boyut ve bu konu belge de önemli eksikliklerdir. Çocuk koruma sistemi açısından koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması ve izlenmesine ilişkin sorunların giderilmesi ise bu eksiklikler ile birlikte beklenmektedir. Ancak SİR ve bu yöndeki bir yetkinlik aranılmadan çocuk mahkemelerinden verilen tedbir kararlarında oluşabilecek çelişki ve tekrürleri önleyecek şekilde elektronik kayıt sisteminde düzenlemeler yapılması karşılığı olmayan bir hedef olarak öne çıkmaktadır. Yapısal sorunlar ile birlikte çocuk mahkemelerinin işleyişindeki sorunlu alanların giderilmesi planlanması yaşanan sorunlarında bir parçası olmanın özeti. Ancak söz konusu UNICEF ve AB Proje de sosyal inceleme raporunun ,sosyal çalışmacılar dışında düzenlenmesi dahil benzer yetki ve görevde yer almasına yöneliktir. İki yönetmelikle birlikte bu yöndeki eğitim kitabı dahil bu yöndeki bilgiler ise ÇKK ve TCK.31. Maddesine yönelik olması aynı zamanda hedefleri belirsiz kılmasına neden olabilmektedir.

Pekin Kuralları ve 2020 yılından beri var olan Avrupa Konseyi kararları ise dikkat edilmemekte olup ÇKK ve TCK.31 maddesinin öne çıkarılması ile ortaya çıkan sorunlar "Hedef 7.5 de aynen yansımaktadır. Adli süreçler ve işlemler bağlamında da " *Aile içi şiddetle mücadelede koruma ve soruşturmanın etkinliğinin artırılması* " olarak ayrıca yer almaktadır. Koruma boyutu dahil birlikte yansımaktadır.. Çocuk koruma sistemin ve ceza adalet sistemi ve araçlar ile birlikte bir paradoks ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan bu paradoks ile birlikte çocukların her türlü tehlikeden korunması ve çocuk adalet sistemine ilişkin mevzuatın uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi de hedeflerdendir.

Ancak tercüme yanlışlıkları ve yok sayarak ortaya çıkan eksiklikler ve itiraf gibi açıklamalar ile birlikte makro boyut ve yapısal sorunlar ele alınmadan adalet yönetimi ile ilgili bu dönemin en dikkat çekici vurgularından birisi kurumsal açıdan Türkiye Adalet Akademisidir. Kurumsal açıdan belge de ayrıca

vurgulanması çocuklar içinde geçerlidir. Örgütsel yapısının gözden geçirilmesi ve kapasitesinin artırılması gibi hedef (Sayfa 27.Amaç 4.3) belge de ayrıca yer almaktadır. Akademinin yargı teşkilatı için önemi, 4954 sayılı Kanun'da yapılacak değişiklikler ve eğitim müfredatının geliştirilmesi (AB hukuku, insan hakları, yargı bağımsızlığı vb.) detaylandırılmıştır.Diğeri ise koruyucu hukuk uygulamalarının geliştirilmesidir. UNICEF tarafından hazırlanan kitaplarda bu yönde olup aynı zamanda böyle bir hukuksal korumasızlık boyutu itiraf edilmektedir.

Ancak bu süreçte ÇHS'ni korumak yerine ÇKK ve TCK.31 maddesine yönelik Barolar ve UNICEF işbirliği ile üretilen çeşitli kaynaklar ise sorunun parçası olabilmektedir. Özellikle hakim ve savcılar için Türkiye Adalet Akademisi özellikle "Durum Analizi" bölümünde yer almaktadır.Çocuklar için Adalet Projesi bağlamında ki çıktı ve bazı kazanımlar açısından Akademinin kapasitesinin güçlendirildiği ve yabancı dil eğitimini de kapsayan geniş bir bakış açısıyla eğitim çalışmalarının etkinliğinin artırıldığı da ayrıca belirtilmektedir. (sayfa 9)

Yine bu kapsamda, ayrıca temel hukuk bilgilerinin ilköğretimden itibaren verilmesi amacıyla "Hukuk ve Adalet Dersi"nin müfredata alındığı belirtilmiştir (Sayfa 57, Hedef 4.1).Bu bilgi aynı zamanda bu yöndeki eksikliği de vurgulamaktadır. Ayrıca, hukuk fakültelerinde mağdur-fail uzlaştırmaları ve onarıcı adalet kavramlarının müfredata alınması bu eksiklikle birlikte öngörülmüştür (Sayfa 60).Ancak ve özellikle sosyal korumaya yönelik ASŞ ve Avrupa Konseyi kararlarının dikkat edilmemesi ile adalet yönetimi açısından Türkiye de sosyal hizmetlerin dışlandığı bir durum süre gelmektedir. Pekin Kurallarına rağmen çocukların hukuksal boyut dahil sosyal korumasız bırakıldığı bir durumun ise bu belgede özellikle yansıyabilmektedir.

2019-2023 yılı "Yargı Reform Stratejisi Belgesi"

26..Onarıcı adalet ve özelleşmiş müdahaleler 2019-2023 yılı için " **Yargı Reform Stratejisi Belgesi**" nde ön çıkarılmıştır. Politikalar için daha somut ve özelleşmiş bir dönemi işaret etmektedir. İki yönetmeliği de içeren uygulama dahil gelinen noktayı yansıtan bu belgede çocuk farklı ve çeşitli yerlerde 29 kez yer almaktadır.Bunların arasında "suça sürüklenen çocuk" olarak 5 kez yer almaktadır. (Sf.76,79,93) "Çocuk adalet sistemi" (sf.79) olarak bir kez , "sosyal çalışma görevlisi" (sf.14) bir kez yer almaktadır. 2015 yılında yer alan çocuklar ve çocuk adalet sistemi ile ilgili konular azaltılmakta olup "sosyal inceleme rapor" ise yer almamaktadır. İngilizce belge de ise "suça sürüklenen çocuk" olarak açık bir şekilde yer almamaktadır. Çocuklar için (Sayfa 14,15,74,75,76,78,79,87,93) sayfalarda 22 kez "*children*" ; 76-78. sayfalarında "*Juvenile justice system*" ve "*the juvenile courts*" olarak 2 kez "juvenile" yer almaktadır. "Minör" ise bir kez ve "minörs" ise 4 kez yer almaktadır. "Minörs" ,"suça sürüklenen çocuk" karşılığı olarak yer alırken yine aynı sayfada ki dipnotta "*children led into offence*" olarak yer almaktadır. Çocuk mahkemeleri "*children courts*" ve çocuk ağır ceza mahkemesi ise "*children high criminal courts*" olarak yansıtılmaktadır.

Ancak Türkiye'de öne çıkarılan "suça sürüklenen çocuk" şeklinde ki garabetlik, insan hakları ve çocuk hakları sorunudur.Bu bağlamda İngilizce'de en yakın ve nötr ifade ise "Child drawn into crime" veya "Child induced into offending" olarak önerilmek mümkündür. Yine "Çocuk Koruma Kanunu" ise "*child*" yerine "*Children Protection Law*" olarak tercüme edilmektedir.Adalet İstatistikler de Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanan kitap ta çeşitli farklı tercüme devam etmektedir.Buna ek olarak böyle bir belge de, ayrıca yer alan " sosyal çalışmam görevlileri" ise İngilizce "social workers" olarak tercüme edilmektedir. Aynı zamanda sosyal çalışmacılar dışında yer alan görevliler ile ilgili boyutun eksik bir şekilde yansıtıldığı belgede görülmektedir.Evrensel bir meslek olan sosyal çalışmacıların benzer kılınması ile ilgili boyut ise bu şekilde perdelenenerek AB ülkesi dahil Türkiye de sosyal çalışmacıların benzer bir şekilde yer aldığı bir görüntü verilmektedir.

Çocuklar ile ilgili İngilizce metindeki belgeleme ve böyle bir karmaşa basit bir tercüme yanlışlığı olmayıp aksine yanıltıcı ve gerçeğe aykırı bir bilginin üretilmesi örneğidir. Çocuk hakları ve sosyal haklar dahil

hukuki boyutun ötesinde bir durumu ortaya çıkarmaktadır.2009 yılında beri dürüstlük ilkesinin zedelenmesiyle süre gelen hukuki ve durumun ötesinde insani ve çocuk hakları ve de sosyal haklar bağlamında halen öne çıkarılan ceza adalet sisteminde sosyal hizmetlerin dışlanılmasını da içeren süreç bu belgede de yansıtılmaktadır.

27.Bu bilgiler ve bakış ile oluşan belge, aynı zamanda zamanın ruhunu da yansıtmaktadır. Diğer yandan çocuk haklarının ilk kez anayasal koruma altına alındığı da aynı zamanda belirtilmektedir. (Sayfa 26) Ceza Adalet Sisteminde etkinliğin artırılması ile ilgili hedefler arasında " *Suça sürüklenen çocuklara özgü politikaların geliştirilmesi de büyük önem taşımaktadır. 12-15 yaş aralığındaki küçük çocukların ilk defa işledikleri bazı fiiller için adli süreçlerin dışında sosyal önlemler alınmakla yetinilmesi öngörülmektedir. 15 yaşından küçük çocuklar için öngörülen bu model, çocuğun lekelenmemesine hizmet edecektir* " (Sayfa 76) şeklinde açıklama ender bilgilerdendir. Aynı zamanda 15 yaşından küçük çocuklar için lekelenmenin/damgalamanın varlığı da açıklanmaktadır. Ceza adalet sistemine giren 15 yaşın altı dahil 12-18 yaş arasındaki çocuklar için özgürlüklerin kısıtlanması, bir hâkim kararıyla hapse atılması dahil, "masumiyet karinesi" yerine sanıktan suça giden "suçluluk karinesi" anlamında "önce hapsed ve cezalandır, sonra yargıla" uygulamasının özeti olan "suça sürüklenen çocuk" gibi garabet ve hukuksuz bir tanım için de önemli bir açıklamadır.. Bir asırdan beri fiilden faile odaklanılması gerekirken, Türk hukuk dünyası tarafından halen fiile odaklanarak cezalandırma yoluna gidilmesi, adalet sistemine yönelik bir eleştiridir. Bunun için belge de ayrı bir model geliştirilmesi gerektiği, bu tanım ile birlikte sorgulanmadan bahsedilmektedir.

Ayrıca bu açıklamaya yönelik Dipnot-60 da ise " *2017 yılında çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde yargılanan 12-15 yaş aralığındaki suça sürüklenen çocuk sayısı 39.957 olmuştur. Çocuk mahkemelerinde toplam mahkûmiyet oranı ise 2017 yılı itibarıyla % 36,2'dir.* " şeklindedir. Çocuklara özgü uzlaştırma ve kamu davasının açılma sınırının ertelenmesi modeli geliştirilmesi, suça sürüklenen çocukların davalarının öncelikli görülmesinin sağlanması ,ÇKK kapsamında koordinasyon mekanizmasının güçlendirilmesi hedeflerdendir. (sayfa 76) Aynı zamanda ÇKK'da ki sosyal inceleme ve denetim veya "diversiyon" ile ilgili 35 ve 41 maddelerin uygulanmadığının açık bir şekilde açıklamaktadır..

Dolayısıyla ÇKK ile öne çıkarılan çocuk koruma sistemi yerine TCK'31 maddesi açısından ceza adalet sisteminde yer alan 12-14 yaş grubu için belli bir sınırlı çocuklara yönelik lekeleme ve/ya damgalama söz konusu belgede açıkça açıklamaktadır. 2017 yılı için çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde yargılanan 12-15 yaş aralığındaki suça sürüklenen çocuk sayısı 39.957 dir.Bu sayı adalet ceza sisteminin küçük bir resmidir. Soruşturma evresi ile ilgili herhangi bir bilgi verilerde yer almamaktadır.Genel bilgiler için perdeleme söz konusu olup küçük bir resim sunulmaktadır.Aynı zamanda bir sonuç ve de değerlendirme noktası olabilmektedir.

Soruşturma evresi dahil bu eksiklikle geline noktanın resmin tümünün özellikle ele alınmasını gerekmektedir. Bunların arasında özellikle2006 yılında ÇKK'na yönelik uygulama yönetmeliğinde bu yaş gurubuna yönelik bir zorunlu sosyal inceleme raporu ÇKK da yer almamasına rağmen sağlanmıştır.Buna ek olarak ayrıca zorunlu bir hekim raporu eklenmiştir. Aynı zamanda bilirkişi rapor özelliği kazandırılmıştır.

Bu eksiklikle birlikte 2017 yılı için Adalet İstatistikler arasında çocuk/çocuk ağır ceza mahkemelerini içeren Ceza Mahkemeleri ile ilgili " *3.5 Ceza mahkemelerinde yaş grubu ve uyuşuna göre sanıklar, 2017* " tablo 90. sayfada yer almaktadır. Aynı zamanda genel olarak Cumhuriyet başsavcılığı ile % 52 oranda kovuşturmaya yer olmadığı kararın yanı sıra % 35 oranında kamu davası açılması ile başlatılan kovuşturma evresinde 12-14 grubu için toplam (gelen+karar bağlanan dava+gelecek yıla devir) çocuk sayısı ise (196 .830)dir Bunların arasında ki (geçen yıldan+yıl içinde gelen dava+bozulan gelen) olarak toplam (98 415) çocuktan bahsedilmektedir. Yine bu grup için söz konusu (39.957) sayısı,görüldüğü gibi çok küçük resimdir. Ceza adalet sistemi açısından 15-17 yaş grubu için genel toplam çocuk sayısı (276 708)

çocuk olmak üzere adalet yönetimi açısından 2017 yılında sisteme giren (473 538) çocuktan bahsedilmektedir.

Bu bilgiye göre 2017 yılı için ortalama %40 oranında çocuk suçluluğu ve % 60 oranında bir gençlik suçluluğu öngörmek mümkündür. Ayrıca suça süreklenen çocuklar ayrı bir şekilde "Adli İstatistikler" ²³ de tablolasmaktadır. 2017 yılı için 65-66 sayfalarında ki " 2.1-4 Çocuk Nüfusunda Her 100 000 Kişideki Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı Mahkeme 2010-2017" de (120 786) çocuktan bahsedilmektedir. Bilgiler için belirsizlik ve kargaşa söz konusu olup % 35-40 oranı dışında % 60-65 oranında bir gençlik suçluluğu ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda 12-18 yaş aralığındaki kişilerin alınlarına yapısmaktadır. Sisteme giren ilk çocuk aynı zamanda travmatik ve geleceğin katledilmesine neden olabilmektedir. Yanı sıra kovuşturma evresinde en az 120 bin dahil çocuk için bu sayı birlikte ele alındığında 12-18 yaş aralıkta en az 450-500 binin çocuk adalet sisteminde kaybolmaktadır.

İki yönetmeliği de içeren ve küçük bir resmi yansıtan belgeye göre de söz konusu 12-15 yaş aralığındaki ceza adalet sistemindeki lekelenen suça süreklenen çocuk sayısı aslında 120 binden fazladır. Anayasa'da öne çıkarılan masumiyet karinesi (md .38)ve adil yargılama hakkı (md.36) açısından .12-15 yaş gruplar için bir sınırlama ile bu lekelemenin/damgalamanın engellenmesi ise sadece 2019 belgesinde bir kez yer almaktadır.

28.2005 yılından beri 15 yaşından küçük çocuklar için suça süreklenen çocuk gibi garabet tanım ile birlikte ceza adalet sistemine girmek, "lekelenme" ve "damgalanma" yı beraberinde getirmektedir. Çocuk henüz yargılanmadan, hakkında verilen bir tedbir veya tutuklama kararıyla adeta "suçlu" olarak etiketlenmekte; bu durum, masumiyet karinesini işlevsiz kılarak "önce hapsed, sonra yargıla" anlayışının bir yansıması haline gelmektedir. "Suça sürüklenen çocuk" gibi hukuki tanımlar dahi bu damgalamayı meşrulaştıran bir zemin oluşturmaktadır. Oysa çocuğun fiilinden çok, fail olarak bireysel özelliklerine odaklanan koruyucu ve yardımcı olan onarıcı adalet model,aynı zamanda sosyal hizmetler ile ilgili bi bakışa da ihtiyaç duymaktadır.

Böyle bir lekeleme /damgalama ile birlikte belge de bir şekilde onarıcı adalet yaklaşımı bahsedilmektedir. Çocuk adalet sistemini yeniden yapılandırmak için de, merkezi bir hedef olarak belirlenmiştir. Onarıcı adalet ise çocuk dostu adalet ile ilgili ilke ve sosyal hizmetleri açısından sosyal korunması için de önemlidir. (Sayfa 79, Hedef 7.4) Ancak 2010 yılından beri bu ilkelerin ve sosyal hizmetler dışlanması açısından sosyal inceleme raporunun işlevsiz kılınması dahil bu "lekeleme" ise İngilizce doğrudan "stigmatization" olarak değil, "labelling ... as a criminal" şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Anlam kaymaların alışılmış olması ve onarıcı adalet ise öncelikle Pekin Kurallarına ve de sosyal hizmetler karakter ve bakış ile de ilgili ve orantılıdır. Ayrıca bazı ağır suçlar hariç olmak üzere 15 yaşından küçük çocukların ilk defa işledikleri fiillerin soruşturma ve kovuşturmaya konu edilmeden çocuklara özgü koruma mekanizmaları içerisinde değerlendirilmesi sağlanacaktır şeklinde bir beklenti 2009 ve 2015 deki belgelerinin de tekrarıdır. Özellikle de, cezanın başvurulacak son çare olduğu ilkesi için önceliklidir. Ancak usul hukuk dahil uluslararası belgelerin dikkate edilmemesi karşılığının bulunmaması hedeflerin değeri lenmediğini açıklamaktadır. Aynı zamanda 1889 tarihli ceza yönetim ve bakış ile söz konusu gruplaşmada gençlik boyutu ve koruma boyutunun bu belge de yok sayıldığı da görülmektedir.

Bu açıklamalar ile birlikte aslında 12-17 yaş grubuna yönelik suça sürüklenen çocuklara özgü kamu davasının açılmasının ertelenmesi modeli geliştirilecek şeklinde açıklanması ÇKK da denetim ile ilgili olarak var olan uygulamanın (Bkz.Md.36-41) dikkat edilmediğini de açıklamaktadır. Cezanın başvurulacak son çare olduğu ilkesinden de oldukça uzaktır. Bu açıklamalar ile suça sürüklenen çocukların ilk derece

²³ <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2682019155449istatistik2017.pdf> Erişim 24.03 2026
https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2082019114010Adalet_ist_2017.pdf Erişim 24.03 2026

yargılamaları ile bu çocuklar hakkında verilen kararların kanun yolu incelemelerinin öncelikli olarak yapılması sağlanacaktır gibi hedef bu açıklamaların devamıdır .Pekin Kuralları ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı dahil çocukların üstün yararı için sosyal inceleme raporu ve bu yöndeki zorunluluk ise evrensel önceliklerdir.Ancak bu yönde bir hedef, belge de yer almamaktadır. Usul hukuku ve önem dışında çocuk mahkemelerinin fiziki koşulları çocuk ceza adaleti sisteminin amacına uygun hâle getirilecektir şeklinde bir açıklama ise bütçe ile ilgili beklentiyi öne çıkarmaktadır. Bu beklenti aynı zamanda uygulamada yer alan sosyal çalışma görevlisi içinde geçerlidir.

29.Ayrıca Türkiye de bilindiği gibi mağdur hakları ile ilgili bir yasal düzenleme olmadığı için bu süreçte mağdur haklarına ilişkin mevzuat çalışmaları tamamlanacağı bu belge de bahsedilmektedir. Görüleceği gibi adalet yönetimi açısından "İkinci YRS Döneminde Kaydedilen Gelişmeler" bölümünde): *Bu dönemde mağdur hakları konusunda da önemli çalışmalar yapılmıştır. 2013 yılında Adalet Bakanlığı bünyesinde Mağdur Hakları Daire Başkanlığı kurulmuştur. Bu kapsamda öncelikli olarak Mağdur Hakları Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanmıştır. Bununla birlikte "Mağdura Yaklaşım Kılavuzu" hazırlanması da bu alanda yürütülen diğer önemli çalışmalardan biridir. "Ceza Adalet Sisteminde Mağdur Haklarının Güçlendirilmesi Eşleştirme Projesi" ise 2017 yılında başlatılmıştır.Suç mağduru çocuklar ile şiddet mağduru kadınların ifadelerinin alınmasında kendilerini daha rahat hissetmeleri amacıyla pilot olarak bazı adliyelerde oluşturulan "Adli Görüşme Odaları" yaygınlaştırılmıştır. Hâkim, Cumhuriyet savcısı, sosyal çalışma görevlileri ve adli görüşme odası koordinatörlerine Mağdur Hakları Daire Başkanlığı ve UNICEF iş birliği ile çeşitli eğitim ve seminerler verilmiştir. "* (Sf.9 Paragraf 51) şeklindedir. Aynı zamanda ÇKK'da öne çıkan "bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu," olarak öne çıkan "korunma ihtiyacı olan çocuk" tanım ile ,mağdur hakları kapsamında birlikte ele alınmaktadır.

Bu tanım ile birlikte "Amaç 7" de " Ceza Adaleti Sisteminin Etkinliğinin Artırılması" ise *"Ceza adaleti sistemi içerisinde mağdura özgü uygulamalar geliştirilmesi de, Belge'de ele alınan hususlardan birini oluşturmaktadır. Yargılama sonucunda sanığın mahkûm edilmesi tek başına mağduru tatmin etmemektedir. Bunun yanı sıra mağdurlar, kendilerine yöneltilen eylemlerin doğurduğu sonuçların da mümkün olduğu kadar ortadan kaldırılmasını ve uğradıkları zararların telafi edilmesini beklemektedir. Modern dünyada mağdur hakları alanında atılan yeni adımlar daha ziyade bu beklentiyi karşılamaya yöneltilir. Mağdur hakları bu nedenle ceza adaleti bölümü içerisinde ele alınmıştır."* olarak yer almaktadır.

Bu amaca yönelik olarak korunma ihtiyacı olan çocuklar kapsamında ise *"Çocuk adaleti sistemi, onarıcı adalet yaklaşımıyla yeniden yapılandırılacak ve mağdur odaklı bir yaklaşım benimsenecektir."* şeklinde yer almaktadır. (Amaç 7 / Hedef 7.4) yer almaktadır. Yeni bir yaklaşım nedeniyle de mağdur haklarına ilişkin mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır ve adli destek ve mağdur hizmetlerine ilişkin merkez ve taşra birimleri oluşturulacak ve adli görüşme odaları ²⁴ülke geneline yaygınlaştırılacaktır.(Sf.41 Amaç 7 / Hedef 7.4 .Md.e,f)" şeklindedir. Aynı zamanda suç mağduru çocukların nasıl adalet yönetimi dahil mağduriyetlerinden var olduğunu da açıklamaktadır..ÇKK ve iki yönetmelik dahil suç mağduru çocuklar açısından bildirim yükümlüğü ve bu yöndeki sosyal inceleme raporu ile öne çıkarılan koruma boyutu ile ilgili bir durum söz konusudur.Yine bu iki yönetmelik dahil bu yöndeki üç maddenin işletilmemesi ile oluşan mağduriyetler içinde ayrı bir açıklama yer almaktadır..(Bkz.4,6,44)

²⁴ <https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/19102020110737AGO-Y%C3%96NETMEL%C4%B0G%C4%B0.pdf>Erişim 24.03 2026

İ) Uzman: Aile, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrosunda çalışan görevliler ile Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu gereğince bu Yönetmelik kapsamına giren konulara ilişkin olarak tayin edilen kişileri,
<https://www.unicef.org/turkiye/media/8701/file/7-%20GORUSME%20ODALARI%20%C3%96zet%20Rapor%20-%20Tasarlanm%C4%B1%C5%9F.pdf>
<https://www.aile.tr/media/4977/170-sy-genelge-cocuk-ve-kadinlara-karsi-islenen-cinsel-suc-sorusturmaları-2-1.pdf> Erişim 24.03 2026

Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi bağlamında savcı ve hâkimlerin dinleme konusunda ki beceri ve yetkinliğe orantılı olarak suç mağduru çocukların hırpalanmaması amacıyla kanunlarda yer almamasına rağmen bu süreçte geliştirilen ÇİM ve devamı olarak UNICEF işbirliği ile adliyelerde kurulan adli görüşme odaları ise sürecin ve gelişmelerin parçasıdır. İki yönetmelik dışında ve kanunlarda ve Resmi Gazete’ yayımlanmamış söz konusu yönetmelik dahil ,”uzman” olarak yer alanları da ilgilendiren gelişmelerin de özellikle birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

Ayrıca görüldüğü gibi belgede çocuklar için böyle bir yapılanma ,bu şekilde bahsedilirken ÇKK ile 2005 yılından beri süre gelen böyle bir eksikliği de vurgulamaktadır. 20 yıl içinde geline nokta adalet yönetimi açısından söz konusu belge aynı zamanda çocuklar için oluşan mağduriyeti hem değerlendirme hemde eylem noktasıdır.Bu açıdan ve ayrıca “Ceza İnfazında ki Çocuklar” ise Hedef 7.5 (Faaliyet c) de çocuk hükümlü ve tutukluların infaz süreçlerinde görev alan personele özel eğitim verilmesi hedeflenmektedir. (Sayfa 42) “Aile Hukuku ve Çocuk” için Hedef 8.3 de ,çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması işlemlerinin icra müdürlükleri yerine uzmanlar tarafından yapılmasında hedefler arasındadır. Çocuğun üstün yararını koruyan, aile fertlerinin örselenmesini önleyen yeni bir usul geliştirilmesi de hedeflenmiştir. (Sayfa 45)

Belge de ayrıca hem uygulama hem de adalet ulaşım açısından Türkiye Adalet Akademisi önemli bir aktör olarak yer almaktadır. Hâkim ve savcılarının meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerinin akademik bir yaklaşımla yeni bir kurumsal yapıya kavuşturulması amacıyla akademinin kurulması/yapılandırılması hedefi (Hedef 3.4.a) yer almaktadır (Sayfa .43) Ayrıca “Engelli Çocuklar ve Erişim” için ise Hedef 6.3 da yer almaktadır. olup engelli çocuklar da dahil olmak üzere tüm engellilerin adliye fiziksel erişiminin kolaylaştırılması. İşitme engelli çocuklar için işaret dili tercümanı istihdamı. (sayfa 36) diğer hedeflerdendir. Ayrıca “Koruyucu Hukuk ve Hukuk Eğitimi” için“Koruyucu Hukuk Projesi” kapsamında okullarda hukuk eğitimi verilmesi ve hukuk kültürünün küçük yaşlardan itibaren aşılması. Çocuk Haklarının Anayasal Güvence Altına Alınması (Sayfa 15) Paragraf (d) Çocuk haklarının ilk kez anayasal koruma altına alındığı belirtilmektedir.(Sayfa 9;Paragraf 57)

2025-2029 yılı “Yargı Reform Stratejisi Belgesi”

29.Çocuk koruma sistemi ve ceza adalet sisteminde ki çocuk ve gençlere yönelik ÇKK ve TCK.31 maddesi ile 20 yılı içinde geline nokta yönetimsel ve hukuksal boyut aynı zamanda toplumun geleceğine yöneliktir. Böyle bir öykü ile geline nokta öne çıkarılan 2025-2029 yılı “**Yargı Reform Stratejisi Belgesin**” öne çıkmaktadır.

Belge, “**Türkiye Yüzyılı Adaletin Yüzyılı**” vizyonu nasıl hazırlandığını da açıklamaktadır. Demokratik hukuk devleti ilkesini tahkim etmek, hukukun üstünlüğünü esas alan ve güven veren bir adalet sistemi oluşturmayı hedeflemektedir. Anayasal ödev ve görev bağlamında 2009, 2015 ve 2019 yıllarında yayımlanan önceki strateji belgelerinin devamı niteliğinde olan bu belge, **Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi** olarak adlandırılmaktadır (s. 5, 8). Belgenin temel amacı, hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesi, adil yargılanma hakkının güvence altına alınması, adalet erişiminin kolaylaştırılması ve ceza adaleti sisteminin etkinliğinin artırılmasıdır (s. 6-7).

Belge, 2025-2029 yılları arasını kapsamaktadır. 5 ana amaç, 45 hedef ve 264 faaliyetten oluşmaktadır (s. 19, 24). Hazırlık sürecinde ulusal ve uluslararası gelişmeler incelenmiş, paydaş görüşleri alınmış, 56 bini aşkın vatandaş önerisinin değerlendirildiği açıklanmıştır. (s. 18). Ayrıca Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Venedik Komisyonu raporları ve AİHM içtihatları dikkate alındığın bahsetmesi de önemlidir. (s. 18).

Görüleceği gibi ana amaçlardan “Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi ve Süreçlerin Yeniden Yapılandırılması” (Amaç 1) için 18 hedef ve 108 faaliyet; “İnsan Kaynakları Kapasitesinin Güçlendirilmesi” (Amaç 2) için 7 hedef ve 38 faaliyet, “Ceza Adaleti Sisteminin Etkinliğinin Artırılması” (Amaç 3) için 9 hedef ve 63

faaliyet ;"Hukuk ve İdari Yargılama Süreçlerinin Etkinliğinin Artırılması" (Amaç 4) için 6 hedef ve 34 faaliyet vede "Adalet Erişimin Kolaylaştırılması" için 5 hedef ve 22 faaliyet, belgede yer almaktadır.

30.Belgede çocuklarla ilgili düzenlemeler ise çeşitli bölümlerde yer almaktadır. Özellikle Ceza Adaleti Sistemi" (Amaç 3) ve "Adalet Erişim "(Amaç 5) kapsamında ele alınmış, ayrıca aile hukuku ve infaz sisteminde de çocuklara yönelik özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca ve görüldüğü gibi "çocuk" ve "çocuklar" , 51 kez amaç ve hedeflerde yer almaktadır. "Çocuk adalet sistemi" olarak bir kez (sf 6.) yer alırken "Çocuk Adalet Merkezleri" üç kez (Sf 17,59,66),"Çocuk izlem Merkezi" iki kez (Sf.59,66) yine "çocuk mahkemesi" ve "çocuk ağır ceza mahkemesi" iki kez (Sf.17,66) ; "suça süreklenen çocuk" ise 6 kez (Sf 11,59,65,66) sayfalarda ve de 15 yaşı için ise küçük" bir kez yer almaktadır.

İngilizce ²⁵ metinde ve çeşitli sayfalarda ise çocuk ve çocuklar görüldüğü gibi "child/children": 27 kez, "juvenile": 23 kez, "minors:" 5 kez yer almaktadır. Bunların arasında çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri ise 16 ve 66. sayfalarda "Juvenile courts" ve " juvenile heavy penal courts" olarak 2 kez ve de " the juvenile justice system." olarak tercüme edilmiştir. AB ülkeleri açısından Almanya ve diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye de çocuk mahkemesi değil benzer bir gençlik mahkemelerinin olduğu gibi görüntü yansıtmaktadır. İngilizce belgede "suça sürüklenen çocuk" ifadesi doğrudan geçmemektedir. Ancak, "juvenile offenders", "children involved in crimes", "juvenile delinquents" gibi benzer kavramlar kullanılmıştır."Juvenile offenders" ifadesi 7 kez geçmektedir. "Children under 15" ve (suça karışan çocuklar) ifadesi Sayfa 59 ve Sayfa 66'da geçmektedir. Görüldüğü gibi Pekin Kurallarında ki tanımı da yansıtarak (bkz. md.2.2) "juvenile offenders" (gençlik suçlular) terimi kullanılmıştır. "Çocuk Koruma Kanunu ise "Child Protection Law " şeklinde tercüme edilmektedir." Çocuk Adalet Merkezi" ise "Child Justice Centers" ve " juvenile justice centers" olarak İngilizce'ye tercüme edilmiştir.Çocuk İzlem Merkezi " ise " child monitoring centers" olarak yer almaktadır.

31.Çocukların yer alması bağlamında üçüncü belge deki 2019-2025 yılları arasındaki "Önceki Dönemde Kaydedilen Gelişmeler" ile ilgili bölümde suça sürüklenen çocuklar için daha kısa tutukluluk süreleri belirlenmiştir ve çocuklara özgü kamu davasının açılmasının ertelenmesi modeli geliştirilmiştir şeklinde bir gelişme yansıtılmaktadır. (Sf 11 ve Md. 30,32) Ayrıca 2005 yılından beri söz konusu olan denetimli serbestlik uygulamasında bir şekilde bahsedilmektedir. Bu açıklama da ÇKK 'da daki denetim (Bkz ÇKK.Md.36-41) ile ilgili var olan hükümlerin dikkate alınmadığı ve yeni bir uygulamadan bahsedilmesi de açıklamalar arasındadır.Sosyal inceleme raporu ile de var olan denetimli serbestlik uygulamasında da yer alanlar için bu uygulamanın ayrıca ele alınmasını gerekmektedir.Diğer yandan soruşturma evresi açısından önemli gelişme olarak yer alması aynı zamanda oldukça geç bir uygulama olarak öne çıkarken sosyal inceleme raporunu önemli olup çocukların adalet sisteminin dışına çıkarılması aynı zaman da bu yönde bir yetkinliği sosyal teşhis açısından ele almasını görev yapmaktadır.Bu boyut ve Anayasa'nın 36 ve 38 maddesi açısından suça süreklenen çocuk şeklindeki garabet tanımla birlikte söz konusu damgalama/lekeleme içinde öncelik olmaktadır.

Bilindiği gibi 2005 yılından beri 15 yaşından küçük çocuklar için suça süreklenen çocuk gibi garabet tanım ile birlikte ceza adalet sistemine girmek, "lekelenme" ve "damgalanma" yı beraberinde getirmektedir. Çocuk henüz yargılanmadan, hakkında verilen bir tedbir veya tutuklama kararıyla adeta "suçlu" olarak etiketlenmekte; bu durum, masumiyet karinesini işlevsiz kılarak "önce hapsed,cezalandır, sonra yargıla" anlayışının yansıması haline gelmektedir. Pekin Kralındaki tanımların dikkat edil(e)memesi ve boşboşluğa sürüklenen çocuktan, "suça sürüklenen çocuk" gibi hukuki tanımlar dahi bu damgalamayı meşrulaştıran zemin ise akademik katkılar ile birlikte oluşturmaktadır.

Oysa çocuğun fiilinden çok, fail olarak bireysel özelliklerine odaklanan koruyucu bir modele ihtiyaç duyulmaktadır. Cezanın başvurulacak son çare olması ilkesi içinde önemlidir. 20 yıldan beri hukuksal ve

²⁵ <https://cdn.uyap.gov.tr/yrsportal/strategydocument/lwTey8la/VWeqh7CSq.pdf> Erişim 24.03 2026

vicdan açısından bir uçurum için böyle bir gelişim belirsizliği içermektedir.Bu süreçte çocukluk ve gençlik dönemini de yok sayılmaktadır.Halbuki çocukluğunu hissedememek ve hatırlamamak insan olmanın ilk adımlarındandır.Vicdanı ,ahlakı,hukuku ve de adaleti besler.Bu bakışlar ile birlikte yaşlı, kadın ve özellikle çocukların cezasının konutta çektirilmesinin kapsamı genişletilmesinden bahsedilmektedir.Denetimli serbestlik uygulaması içinde önemlidir. Böylece kadın ve yaşlılar için konutta infaz usulüne çocuklar da dâhil edilmiş olması (sf.12 .Md.35,38) şeklinde başarı aynı zamanda şimdiye kadar böyle bir ayıbı açıklamaktadır. Özellikle çocuklara ve adalete bakış ,belge de bu ayıp ile birlikte bu şekilde yansımaktadır.

Ayrıca adli kontrol sürelerinin çocuklar bakımından yarı oranında uygulanacağı hüküm altına alınması (Sf.13 Md.47) diğer adım olarak bahsedilirken bu süreçte bir mağduriyetin varlığı da açıklamaktadır. Ayrıca çocukların bir mal olarak bakılması ile ilgili çocuk teslimi ile ilgili ayıbın sona erdirilerek yeni bir düzenlemeden bahsedilmektedir.Bu düzenleme ÇKK'da ayrıca yer almakta olup bu yönde bir öykü,²⁶ mağdur hizmetleri kapsamında ele alındığı görülmektedir.. Böylece çocukla kişisel ilişki kurulması görevi, icra dairelerinden alınarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine verilmiştir. (Sf.14,Md.55) Aynı zamanda adalet yönetiminde ki yeni müdürlükler yeni bir birim olarak öne çıkmaktadır.

Bunun yanı sıra adliye dışında çocuk ağır ceza mahkemesi, çocuk mahkemesi, Cumhuriyet başsavcılığı çocuk bürosu ve adli destek müdürlüklerinin bir arada bulunduğu Çocuk Adalet Merkezler²⁷i oluşturulmaya başlandığından bahsedilmektedir. Çocuk ağır ceza mahkemesi, çocuk mahkemesi, Cumhuriyet başsavcılığı çocuk bürosu ve adli destek müdürlüklerinin bir arada bulunduğu Çocuk Adalet Merkezleri oluşturulmaya başlandığı bilgisi de yer almaktadır. (Sf.17.Md. 79,84) 2021 yılında Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı altında Erzurum,,Bursa Eskişehir' de bu merkezlerin kurulduğu ve Gaziantep için protokol yapıldığı da görülmektedir. Çocuk ve gençlere yönelik adalet yönetiminde oluşturulan yeni bir öykününde parçası olup il sayısının 81 olması ve sadece aktif üç merkez ele alındığında ve bütçeye orantılı olarak sembolik bir başlangıç ve belirsizlik bu gelişmelerdendir.

32.Amaçlar da ki "Ceza Adaleti Sisteminin Etkinliğinin Artırılması" (4.2.Amaç 3) arasında "Ceza infaz kurumlarında ihtiyaca uygun yeni uygulamalar (Hedef.3.7) olarak yer almaktadır. Yakınları ceza infaz kurumunda bulunan çocukların, yakınlarıyla sosyal ilişkilerini çocukların gelişimine hizmet edecek şekilde yapabilmelerini sağlanacağı ise hedeflerdendir..Ceza infaz kurumlarındaki suça sürüklenen çocukların örgün eğitime dâhil edilmesi için kapalı ceza infaz kurumlarında kurulan çok programlı liseler yaygınlaştırılacak şeklindeki hedefler ise bütçeyi öne çıkarmakta olup bu belirsizlikle birlikte bu yönde ki temel eksikliği açıklamaktadır. (Sf.65 ,Md.d,e) Aynı zamanda çocukların ve gençlerin her açıdan gelişimi ilgili olup böyle bir ihtiyacın halen karşılanmadığını açıklamaktadır.

Bu durum suçun tekrarı içinde önemli devamı olarak çocukların adli süreçte daha etkin korunması gibi genel bir hedef aynı zamanda çocukların etkin bir şekilde kullanılmadığını açıklamaktadır. (Hedef 3.8.,Sayfa 66) Çocuk adalete sistemin yenine ceza adalet sisteminin öne çıkarılmasıyla 20 yıl içinde gelinecek noktanın özetidir.Sosyal hizmetlerin dışlanması ile adalet işlevsizleşirken cezanın başvurulacak son çare ilkesinde uzak olması ve bu uçurum ise hukuk eli ile sağlanmaktadır. Çocuk koruma adına koruyucu ve destekleyici tedbirleri öne çıkaran ÇKK ile halen korunmadığının da açıklamaktadır.

33.Sosyal hizmetler bakışıda yansıtan belgede öne çıkarılan bu hedefler, aynı zamanda 20 yıl için gelinecek nokta olup şimdiye kadar çocuk adalet sisteminin de en kapsamlı düzenlemesidir. 8 ayrı faaliyeti de birlikte içermektedir. Bunların arasında soruşturma bürolarında görev alacak Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşması sağlanacaktır.(md.a) şeklinde açıklama aynı zamanda savcılar için uzmanlaşmadığını açıklamaktadır. Bu yönde önemli bir aktör olan Türkiye Adalet Akademisi ile ilgili durum ve eğitimler dahil ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır.Çocuk mahkemesi ve çocuk ağır ceza mahkemeleri yaygınlaştırılacak, fiziki

²⁶ https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dergi/22102020134332cocuk_teslimi_raporu7_7_2017_.pdfErişim 24.03 2026

²⁷ <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cocukadaletmerkezinedir> Erişim 24.03 2026

koşulları çocuk adaleti sisteminin amacına uygun hâle getirilecektir.(md .b) şeklinde ki açıklama 20 yıl içinde bu özel mahkemelerin yaygınlaşmadığını açıklamaktadır. Böylece çocuk ve gençlerin yarısı genel mahkemelerde yargılanabilmekte ve ağır cezalara maruz kalmakta olup adaletin nasıl zedelendiğininde örneği olabilmektedir.

Buna ek olarak çocuk adalet merkezleri ve de çocuk izlem merkezleri yaygınlaştırılmasından bahsedilmektedir. 2020 yılında adalet yönetimdeki yeni yapı ile birlikte bütçe ve insan kaynakları ile ilgili durum ele alındığında ki belirsizlikler, diğer belgelerde olduğu gibi sürekliliği yansıtmaktadır. ÇHS dahil Avrupa Konseyi kararlarına rağmen bu süreçte (md.c) ÇKK uyarınca verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararları, münhasıran görevlendirilmiş tedbir mahkemeleri tarafından verilecek ve etkin şekilde takip edilecektir.(md d) şeklinde bir hedefte ayrıca öne çıkmaktadır.

Böylece yeni bir mahkemeden bahsedilirken medeni /yurttaşlık hukuk bağlamında koruma boyutu ve tedbirler açısından halen çocuk/çocuk ağır ceza mahkemelerce karar verilen tedbirler yerine ayrı bir mahkemeden bahsedilmesi aslında diğer önemli açıklamaktır. Ceza mahkemesi ve ceza adaletinin öne çıkarıldığı bakış ve yetki açısından ceza mahkemeleri dahil yapısal sorunu da içeren yanlışlığı ikrar etmektedir. Cezanın başvurulacak son çare olması ilkesine rağmen yapısal sorunlar ile birlikte çocukların rahat bir şekilde özgürlüklerin kısıtlanması ve ağır cezalara maruz kılmaları açısından Pekin Kuralları,AİHS,ve ASŞ'na rağmen süre gelen hukuksuzluğu önlemek için yeni bir yasal düzenleme ihtiyacını da ortaya çıkarmaktadır.

Diğer yandan adalet yönetimine yönelik ve 2005 yılından beri 15 yaşından küçük çocuklar dahil 12-18 yaş grubu için "suça süreklenen çocuk" gibi garabet tanım ile birlikte ceza adalet sistemine girmek, "lekelenme" ve "damgalanma" yı halen beraberinde getirmektedir. Çocuk henüz yargılanmadan, hakkında verilen bir tedbir veya tutuklama kararıyla adeta "suçlu" olarak etiketlenmektedir. Bu durum, masumiyet karinesini işlevsiz kılarak "önce hapsed, sonra yargıla" anlayışının bir yansıması haline gelmektedir. "Suça sürüklenen çocuk" gibi hukuki tanımlar dahi bu damgalamayı meşrulaştıran bir zemini oluşturmaktadır. Oysa çocuğun fiilinden çok, fail olarak bireysel özelliklerine odaklanan koruyucu bir modele ihtiyaç duyulmaktadır. Cezanın başvurulacak son çare olması ilkesine rağmen bu yönde bir uçurumda söz konusudur. Belge de öne çıkarılan beklenti ve belirsizlik ise bu şekilde hedefler arasında yer almaktadır.Bu durum ve ihtiyaç aynı zamanda hukuksal koruma ve avukatlık hizmeti ile de orantılı olabilmektedir. CMK.150 madde ile uygulamanın parçası olan "müdafii" ile ilgili kamusal bir avukatlık hizmetinin de pasif bir avukatlık hizmeti ve pasif hak savunuculuk, hukuksuzluk ve adaletsizliği besleyebilmektedir.Süreklilik sağlanabilmektedir.

34.Özellikle usul boyutu dahil ceza hukuk ve sistem açısından halen kaynak kanun ve sistemsel ayrımın dikkate edil(e)memesi ve süren gelen ceza adalet sistemine yönelik bazı ağır suçlar hariç olmak üzere 15 yaşından küçük çocukların ilk defa işledikleri suçlar diğer belgelerde olduğu gibi ayrıca ele alınmaktadır. Ceza sorumluluk ve TCK.31 maddesine yönelik gruplaşma ile de soruşturma ve kovuşturmayla konu edilmeden çocuklara özgü koruma mekanizmaları içerisinde karşılanacak; Cumhuriyet savcılarının kamu davasının açılmasında maslahata uygunluk/kamu yararı değerlendirmesi yapma, hâkime takdiren ceza vermeme yetkisi verilecektir.(md.e) şeklinde ki açıklamalar yer almaktadır.

Özellikle ÇKK'na rağmen güvenlik tedbiri bağlamında TCK/31 madde ile yapılan gruplaşma ile 15 yaşdan küçük çocuklar ve ilk defa işlenen suçlar için koruma mekanizmalarından bahsedilmesi aynı zamanda ÇKK da öne çıkarılan sosyal inceleme rapor ve koruyucu ve destekleyici tedbirler dahil denetimli serbestlik uygulamalarına yönelik "denetim" ile ilgili maddeler birlikte öne çıkmaktadır.Ancak böyle bir sınırlama ve sosyal inceleme raporu ile ilgili durum ele alındığında söz konusu uygulamaların halen uygulanmadığı bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Diğer aa arasında olup cezanın başvurulacak son çare olması ilkesi ve adalet sistemin dışına çıkılmasına yönelik (Md 35-41) "*Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı*

verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir. (bkz.ÇK.md.36)" şeklinde ki düzenleme ise 2005 yılından beri yürürlükte dir.

Adalet yönetiminde ki uygulamalar arasında yer alan "denetimli serbestlik" gibi uygulamalar açısından sosyal inceleme raporu, bu açıdan ayrı önemdedir.Sosyal hizmet uygulaması ve çocuk koruma sistemi ve çocukların üstün yararı içinde önceliklidir.Bu yükümlülükle birlikte soruşturma ve kovuşturma evreleri ile çocukların alternatif çözümler ile birlikte ceza adalet sistemi dışında kalmasını öncelik yapmaktadır.Cezai uygulamaların son çaresi olması içinde öne çıkan sosyal inceleme raporu ile birlikte alternatifleri de içeren bu uygulama kısaca "diversiyon" uygulaması olarak adlandırılmaktadır. Bu uygulama ve hedef ise 2015-2019 yılı "Yargı Reform Stratejisi Belge" de ayrıca yer almaktadır.Bu belgenin 2019-2023 yılı "Yargı Reform Stratejisi Belge" nin 76. sayfasında yapılan açıklama ile söz konusu lekeleme/damgalama diğer tespit ve açıklamalardan olup bu belge de ise yer almadığı görülmektedir.

35.Dolayısıyla ve Anayasa'nın 38. maddesine rağmen 20 seneden beri süre gelen böyle bir lekelemenin/damgalamanın devamı ile birlikte belgede ki bu uygulama aslında 12-18 yaş grubu için geçerlidir.Ancak ÇKK da öne çıkan temel ilkelere (md.4) dayalı olarak aktif hale getirilmediği gibi 12-15 yaş için bir sınırlama halen belge de ayrı bir şekilde hedeflenmektedir. Bu sınırlama ise söz konusu "Çocuk Koruma Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik" in²⁸ 20/2 maddesi ile mümkündür. 24.12.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelik ile sosyal inceleme için bir zorunluluk sadece 12-15 yaş gurubu için öne çıkmaktadır. 2005 yılından beri çocukların üstün yararı için Pekin Kuralları arasında ayrıca yer alan sosyal inceleme raporu (Md.35) "diversiyon" gibi uygulamalar dahil adalet yönetimi açısından önemli bir araç ve uygulamadır. Halbuki sosyal koruma ve sosyal teşhis için öne çıkarılan araştırma ve raporlama aslında ceza adalet sistemi ve yönetimi açısından 12-18 yaş grup için halen normatif ve anayasal açıdan geçerli ve önceliklidir..

Ancak 1889 tarihli ve "dişe diş,göze göz/kısasa kısas" bakış ile öne çıkarılan eski 765 sayılı 54 maddenin devamı olarak cezalandırmaya odaklı TCK.31 maddesinde ki gruplaşma ve ağır cezalara maruz kalınmaları adalet ve çocuklara bakışı günümüzde yansıtmaktadır. Cezalandırma ile vicdani/insani durumu yansıtan bakış insan hakları boyutunu öne çıkarmaktadır. Günümüzde halen hukuk dünyasının sahip olduğu bakış ile güvenlik tedbiri açısından birliktelik söz konusudur. "Önce hapsed ve cezalandır, sonra yargıla" şeklinde özetlenebilecek uygulama da öne çıkan, "suça sürüklenen çocuk" gibi garabetlik ile 2005 yılında (TCK.md.56 ve ÇKK.md.11)) sosyal inceleme raporu,görüldüğü gibi ÇKK ile ilgili uygulama yönetmeliğine bu şekilde yansıtılmaktadır. 2006 yılından beri ÇKK da yer almamasına rağmen yürütme iradesi ile 12-15

²⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224-2.htm> Erişim 24.03 2026

Sosyal inceleme talebi, yaptırılması ve değerlendirilmesi

MADDE 20 –(1) Kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılabilir. Soruşturma ve kovuşturma aşamalarında çocuğun, veli veya vasisi ya da müdafi veya bu kimselerin avukatları da mahkeme veya çocuk hâkimine müracaat ederek çocuk hakkında sosyal inceleme yapılmasını talep edebilirler.

(2) Fıllı işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fıllın hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fıllle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığının takdiri bakımından sosyal inceleme yaptırılması zorunludur.

(3) Fıllı işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fıllın hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fıllle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığının takdiri ederken, görevlendirdiği bilirkişinin hazırlamış bulunduğu raporda yer verilen gözlem, tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurur.

(4) İkinci ve üçüncü fılllardaki hâllerde, hâkim veya mahkeme, sosyal inceleme raporu ile birlikte çocuğun işlediği fıllın hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fıllle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekimden görüş alır.

(5) Derhâl tedbir alınmasını gerektiren acil durumlarda sosyal inceleme sonucu beklenmeden tedbir kararı verilebilir. Ancak sosyal inceleme daha sonra yaptırılarak, gerektiğinde tedbir konusunda verilen karar değiştirilebilir.

(6) İnceleme, kararda gösterilen sürede tamamlanmalıdır; gerektiğinde ek süre talep edilebileceği gibi kararda bir süre belirtilmemiş olması hâlinde incelemenin çocuğun durumunun aciliyetine uygun bir süre içerisinde tamamlanarak, raporun mahkemeye sunulmuş olması gerekir.

(7) Mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmaması hâlinde, gerekçesi kararda gösterilir.

yaş için sınırlama söz konusu olup görüldüğü gibi sosyal inceleme raporu zorunlu olurken ayrıca "bilirkişi" özelliği yönetmelik ile kazandırılmıştır. (md.20/3)

36.Sosyal inceleme raporunun bilirkişi özelliğın kazandırılması için bir çaba ise bu süreçte yaşanmıştır. Karşılaştırmalı hukuk ve kaynak kanun açısından önemlidir.Bilindiğı gibi bu süreçte özellikle AB ilişkiler açısından çocuk ve gençlere yönelik yargılama ve koruma sistemini ele alınmaktadır. Seçkin Yayınlarının Nisan 2005 de yasanın hazırlanma sürecinde "Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Seri" sinden yayınlanan çalışma ender çalışmalardandır Özellikle Alman Gençlik Ceza Hukuk'u dahil olmak üzere konu ile ilgili 35 makalenin yer aldığı " Çocuklar ve Suç-Ceza " ²⁹ kitabını özellikle değerlendirmek ihtiyacı da ortaya çıkmaktadır.

Bu kitapta; Prof.Dr.Feridun Yenisey'in de " *Genç Ceza Hukukunun Yeniden Yapılandırılması Hakkında Bazı Düşünceler* " başlıklı makalesi de yer almaktadır.. Bu kitabın 19 . sayfasında yer alan bu makale de; hem Alman Gençlik Hukuku ile bilgiler ile birlikte sunuş yazısında da bahsedilen Prof.Dr. S.Dönmezer başkanlığında hazırlanan Türk Ceza Kanunu tasarısındaki çocuk ve gençlerle ilgili hükümlerle ilgili bilgiler ve konu ile ilgili önerilerde yer almaktadır. Kısaca 2003 yılında çocuk ve küçüklerin ayrı bir şekilde ele alındığı ve 27 maddeyi içeren Dönmezer ³⁰ tasarısı olarak Hükümet Tasarısı için yapılan önerileri desteklemek bağlamında özellikle "Alman Ceza Hukuku" ile ilgili bilgilere de yer verildiğı görülmektedir. Prof Dr.Feridun Yenisey Türk hukuk dünyası açıdan önemli bir aktör olarak yer almaktadır. Özellikle de Almanca Metin-Türkçe Çeviri olarak 1979 yılında yayımlanmış " **Alman Ceza Muhakemesi Kanunu- Straßprozeßordnung (StPO)** "³¹ kitap önemli kaynak bilgilerdendir. İkinci baskısı 2015 olup geçmişide içeren" Birinci Baskıya Prof. Dr. Nurullah Kunter'in Önsözü" yer almaktadır.

Bu kanun ise 1929 yılında Ceza Muhakemesi Usul Kanunu ile aynen uyarlanmış ve.³² kaynak kanun özelliğindedir. Bu özellikle birlikte ki Almaca metnin Türkiye ye çevrilmesi ve önem bağlamına "Sistematik Fihrist" sonunda "KISALTMALAR – ABKÜRZUNGEN" da yer alan "JGG Jugendgerichtsgesetz : Çocuk Mahkemesi Kanunu" şeklinde çevridiğı görülmektedir.

Halbuki Almanya'da 1923 yılında yürürlüğe giren "Gençlik Mahkemesi /jugendgericht) için yine "Jugendgerichtshilfe"/Gençlik Yardım ve esenlik kanunu) birlikte öne çıkarken böyle bir yargılamada Gençlik Dairesi /Jugendamt" ile ancak karar verilmesi için de temel bir kanundur. Koruma boyutunu öne çıkarırken görüleceğı gibi Almanca "jugend" sözcüğün Türkçeye "çocuk" olarak çevirilmesi basit bir çeviri yanlışlığı değildir. Almanya dahil hukuksal sistem açısından "gençlik" başlığı altında öne çıkarılan bir yargılama için gençlik yardım kanunu (Jugendwohlfahrtsgesetz- Jugendgerichtshilfe) ³³ ele alınmaması gibi bir çabayı ele alan bir (JGG) kanundur.

37.Bu bilgi ile birlikte 2007 yılında SABEV de yayımlanmış olan "Çocuk Koruma(ma) Kanunu"'nun 75-93 ³⁴ sayfalarında yansıtılan bilgilerden bazıları yer almaktadır. Özellikle Prof.Dr. Yenisey'in Karşılaştırmalı hukuk kapsamında Almanya'daki uygulamayı yansıtan bilgilerin verildiğı bu makalenin "Alman Genç Ceza Hukunun Temel İlkeleri" bölümünde yer alan ve tırnak içinde aynen sunulan bu bilgilerde de görüleceğı gibi; 1923 yılından beri Almanya' da uygulanan "Gençlik Mahkemeleri/Yargılama Kanunu " başta olmak üzere Alman Gençlik Ceza Hukukunun odağında "failin" yani olayı yaratanın – taeterstrafrecht" olduğu ve

²⁹ https://www.seckin.com.tr/kitap/karsilastirmali-guncel-ceza-hukuku-serisi-4-cocuklar-ve-suc-ceza-yener-unver-s-p-178127767?srsltid=AfmBOoq0f_w2a-p0Ywjnd3C54_iVqbSPMdln7Lvcvoukh4wg7yK_q15 Erişim 24.03 2026

³⁰ <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf> Erişim 24.03 2026

³¹ <https://cdn.bau.edu.tr/content/oejqfdh7n2r-ALMAN%20CEZA%20MUHAKEMES%C4%B0%20KANUNU.pdf> Erişim 24.03 2026

³² https://tr.wikipedia.org/wiki/Ceza_Muhakemeleri_Usul%C3%BC_Kanunu Erişim 24.03 2026

³³ [https://de.wikipedia.org/wiki/Jugendgerichtsgesetz_\(Deutschland\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Jugendgerichtsgesetz_(Deutschland)) Erişim 24.03 2026

³⁴ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-korumama-kanunu-1/> Erişim 24.03 2026

“fiil” yerine “çocuk ve genç” olduğu gayet açıktır. Yasanın temel amacının ise eğitim olduğu vede bu amaç çerçevesinde “ceza” ve “ emniyet tedbirlerinin” birbiri ile zıt fikirler olduğu , uygulamanın ise özellikle “genç” e odaklı olarak yapıldığı yönünde de bilgilere yer verilmektedir.

Bu bilgiler arasında kişi, reşit olma yaşına, yani Almanya'da 18 yaşına ulaştığında hukuki ehliyeteye sahip sayılmaktadır. Bu, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme hakkının ve hukuki sorumluluklarının bu yaşta sona erdiği anlamına gelmektedir..Cezai sorumluluk ise genellikle daha erken ortaya çıkar .Ancak genç bir kişi 18 yaşından önce bile cezai sorumluluk taşıyabilir. Bu, bir suç işlediğini veya suç teşkil ettiğini anlayabilecek kapasitede olması durumunda geçerlidir. Gençler, 14. yaş günlerinden itibaren kısmen cezai sorumluluk taşırlar. Belirli koşullar altında, eylemlerinden sorumlu tutulurlar ve gençlik ceza hukukuna göre cezalandırılırlar. Alman yasalarına göre, 14 yaşın altındaki tüm çocuklar cezai sorumluluk taşımamaktadır. Suçlarından dolayı sorumluluk kabul etmek zorunda değillerdir; en azından mahkemede. Gençlik ceza hukuku bazen daha uzun süre geçerlidir Kişi 18 yaşından itibaren cezai olarak tamamen sorumludur. Ancak, yetişkin bir kişi bile 21 yaşına kadar gençlik ceza hukukuna tabi tutulabilir. Bu, hâkimin normal hayata yeniden uyum sağlama şansını nasıl değerlendirdiğine bağlıdır.Ancak sosyal ortam ve yaşam koşulları için yapılan araştırma sonrası ile karar verilmesi zorunluklar arasında olup takdir yetkisini sınırlamaktadır.

Cezalandırma yerine eğitimin öne çıkarılmasıyla yardım boyutunun öncelikli olup öne çıkan Alman Gençlik Ceza Hukukunda özellikle failin kişiliğinin ön planda olduğunun belirtildiği bu yazıda uygulamalar ve bu yönde ki yaptırımlar için ise gencin “ gelecekteki sosyal yaşantısının nasıl şekilleneceği (soziale Prognose/sosyal teşhis) kriteri göz önünde tutulduğu” da özellikle belirtilmektedir.

38.Bu kapsamda; “muhakemeninin” yani konuyu anlayabilmeye yönelik en önemli işleminin ise “ kişilik araştırılması” olduğu , bunun ise, hazırlık soruşturması başlar başlamaz yapılması gerekliliği de özellikle belirtilmektedir. Bu araştırmanın ise “jugendgerichtshilfe” teşkilatı aracılığı ile yapıldığı ancak bunun sanki savcılığın yaptığı göreve yönelik bir yardımcı şeklinde olduğu da makale de yansıtılmaktadır.

Fakat; bu uygulamanın içinde gayet açık ve net olarak yer alan “Jugendgerichtshilfe” şeklindeki bu yapılanmanın Türkçe karşılığının “Gençlik Yargılaması Yardımı ” olduğu ise nedense cezalarla ilgili bölümde olduğu gibi makale de belirtmeyerek konunun bu boyutunun özellikle yansıtılmadığını da görebilmekteyiz. Somut bilgi ile karar verilmeden önce takdir yetkisini sınırlandıran durum çocukların yarar ve esenliği için öncelik olup sosyal hizmetler ve önem aynı zamanda çocukların korunması ile doğrudan ilgilidir.

Ayrıca, sistemin en önemli parçası ve olmazsa olmazı olan bu kişilik ve sosyal yönden yapılması gereken araştırmanın ise TCK.54 maddesi açısından öne çıkarılan “faik ve mümeyyiz” liğin tespiti ile ilgili olduğu ve bununda “ruhi ve ahlaki gelişmesini tamamlayıp tamamlamadığı konusunda bir bilirkişi raporu” olduğu ve sadece “ruhi ve ahlaki ” gelişimin tespitine yönelik bir bilirkişi rapor niteliğinde vurgulanan bu raporun ise mecburi olduğu şeklinde de makale de ayrıca bir bilginin verildiği görülmektedir. Böylece Almanya'daki takdir yetkisinin sınırlanması boyutunun dikkat edilmesini de engellemektedir.

39 .Oysaki, gene aynı kitabın 533 sayfasında çevirisi İst.Un. Ar.Gör.Selman Dursun tarafından yapılan ve Freiburg Max Planck Yabancı ve Uluslararası Ceza Hukuku Enstitüsü Müdürü Prof.Dr.Hans Jörg Albrecht tarafından yazılan “ Almanya’da Gençlik Adaleti ” başlıklı Alman Gençlik Ceza hukuku ile ilgili başka bir makale de yer almaktadır. Bu makalenin “ Gençlik Ceza Hukuku ve Gençlik Ceza Yargılaması Usulü ” bölümünde ise (Bkz.sf 556):şeklinde yer alan bilgiler ile de görüleceği gibi özellikle Alman sisteminde “Jugendgerichtshilfe/Gençlik Mahkemesi/Yargılama Yardımcısı” tarafından zorunlu olarak yapılan bir “Sosyal Araştırma Raporu” nun dan bahsedilmektedir. Bu ve raporun Gençlik Mahkemesi tarafından “kabul edilmesinde takdir yetkisinin olmadığı” yönünde verilen bilgiler çerçevesinde ise Prof.Dr. Yenisey’ in aynı

konu ile ilgili verdiği bilgiler arasında görülebileceği gibi hem anlam hem de teknik açıdan önemli çelişkiler ve farklılıkların bulunduğu bir durum ortaya çıkmaktadır.

Prof.Albrecht'in bu makalesinde yer alan bilgiye göre, Alman Gençlik Mahkemesi Kanunun 43 maddesi gereği soruşturma başlandığı andan itibaren "genç suç"lu nun kişiliğinin değerlendirilmesi ve yaptırımın seçilmesi amacı ile kişisel ve sosyal koşullarla ilgili bilgi toplanması zorunluluğu çerçevesinde durumun Jugendsgerichtshilfe yani Gençlik Yargılama Yardımına ve dolayısıyla Gençlik Dairesine /jugendmt' hemen bildirilmesi gerekmektedir. Resmi vesayet kurumu ile sosyal hizmetler sistemine yönelik bu yapı ise Türkiye de halen bir körleşme içindedir. Bu körleşmeye yönelik olarak bu çeviride , "bir sosyal çalışan " olarak belirtilen ise bu yapı içinde çalışması gereken bir "sozialarbeiter" olup bu da bizdeki "sosyal hizmet uzmanı" veya "sosyal çalışmacı" nın karşılığıdır. Bu "Sozialarbeiter" yani "Sosyal Hizmet Uzmanı" tarafından gencin kişisel ve sosyal durumu özellikle "uygun yaptırımda bilgi sağlamak için" soruşturulur ve bu kapsamda düzenlenen "rapor"un kabul edilip edilmemesi ile ilgili Gençlik Mahkemesinin herhangi bir takdir yetkisinin bulunmadığı ve bu raporun bir DELİL gibi değerlendirilip dinlenmesi gerekliliğın ötesinde ki durum ve bu makalede gayet açık bir şekilde vurgulanmaktadır.

Gene,Prof.Dr.Albrecht'in verdiği bilgiye göre bu kapsamda Almanya da ki Sosyal Çalışmacı veya Sosyal Hizmet Uzmanı tarafından düzenlenen raporun Türkiye de ki "Bilirkişi Raporu" ile herhangi bir benzerliği olmadığı da açıkça görülmektedir. Çünkü; Ceza Muhakemesi usulüne göre Bilirkişi Raporu; özellikle raporu isteyen mahkeme veya savcılık tarafından belli bir konu ile ilgili olarak atanabilecek "bilirkişi" tarafından düzenlenen sınırlı ,bir rapordur. Talebe bağlı olarak raporun içeriği istenildiği şekilde kısıtlanabilecek bir özellikte gösterebilmektedir. Özellikle; bu açıdan bir benzerlik bulunmamasına rağmen mahkemede çocuk ve gençle ilgili gerekli tüm bilgilerin yer aldığı bu raporun delil niteliğinde değerlendirilmesi zorunda bulunan bu raporun bizdeki bilirkişi raporu niteliğinde gösterilmesi ile de bu rapora farklı bir nitelik ve anlam kazandırılmak istendiği de görülmektedir.

40. Ceza adalet sistemine yönelik adil yargılama hakkı dahil hukuk eli ile, adaletten kaçırılma ve sosyal hizmetlerin dışlanmasına da bu şekilde nasıl neden olduğu görülmektedir...Hem sosyal inceleme raporu ve bilirkişi özelliğın de öne çıkarılan iki yönetmelik ve ÇKK ve TCK kapsamında çocukları da içeren böyle öyküde , ceza sorumluluk kapsamında "akıl hastalığı" ile ilgili TCK'32 ³⁵madde de aranılan *"işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği"* gibi bir bilgi "küçüklük yaşı" ile ilgili TCK/31 maddesine taşındığı durum ve gelişimlerin birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

Bu durum 765 sayılı TCK./54 maddesinde öne çıkarılan "farik ve mümeyyiz" şeklinde kısaca öne çıkarılan bir raporlamanın devamıdır. 1979 yılından öne çıkarılan çocuk mahkemeleri ve bu yöndeki bir rejimi ve de uygulamaları ise ÇKK ile günümüzde belirlemektedir. Özellikle sosyal inceleme raporunun nasıl ve ne şekilde olduğu yetkinlik dahil önemlidir.Görüldüğü gibi Türkiye' de 1979 da kurulması ise aynı zamanda çocuklara ,adalete,insana ve de sosyal hizmetlere bakışı da yansıtmaktadır. Görüleceği gibi 2253 sayılı

³⁵ Akıl Hastalığı TCK 32 (1) Akıl hastalığı nedeniyle, **"işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği"** önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.

(2) Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. (Değişik cümle:24/12/2025-7571/14 md.) Kişi hakkında ayrıca akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine hükmolunur.

³⁶çocuk mahkemelerinin geç bir şekilde kurulması ile ³⁷ heyetli kurulan çocuk mahkemeleri yerine ÇKK kapsamında tek hâkimli çocuk mahkemeleri ve heyetli çocuk ağır ceza mahkemeleri de kurulması için de dönüşmüştür.

Hâkim ve mahkeme merkezli ve güçlerinin kariyerinin öne çıkmasıyla bu yeni öykü de 2005 yılına kadar ki bu sınırlı uygulama için " *MADDE 12 -Fiili işlediği zaman 11 yaşını 'bitirmiş olup da, 15 yaşını doklurmamış olan küçükler hakkında 20 nci maddeye göre yapılan İnceleme, ceza tertibini gerektirmiyorsa mahkemece 10 ncu maddede yazılı tedbirlerden biri uygulanabilir* " şeklinde bir inceleme yer almaktadır. 14 yaşına kadar olan sınırlı bir grup birkaç ilde kurulan mahkemeler içindir Bu düzenlemedeki raporlama aynı zamanda 1949 tarihli hazırlanan tasarıda yer almakta olup İsviçre'deki uygulamaları örnek aldığı görülmektedir.³⁸

41.Çocuk mahkemeleri için 1949 yılındaki tasarı dahil işlenilen "Ceza veya Tedbir Uygulanmasından Önce Yapılacak İnceleme" ile ilgili 2253 sayılı Kanun'da yer alan "MADDE 20. — *Bu kanunda gösterilen ceza veya tedbirlerin uygulanmasından önce gerekirse küçüğün;a) Aile, terbiye ve okul durumu, gidişatı, içinde yetiştiği ve bulunduğu şartlar veya bunlar gibi gerekli görülen sair hususlar, çocuk mahkemeleri nezdinde görevlendirilmiş olan sosyal hizmet uzmanları veya yardımcılarını marifetiyle araştırılır...*" şeklindedir. Görüleceği gibi sosyal hizmet uzmanları ve yardımcı tarafından çocuklar ile ilgili sosyal ortam ve yaşam koşulları ile ilgili bir raporlama yerine ÇKK'da ki böyle bir sosyal inceleme raporu dışında ek bir yetenek ve rapor 35. madde'de aranmıştır.

Bu süreçte sosyal hizmet uzmanlarından bahsedilmektedir. Sosyal hizmetler ile ilgili eğitim ile ilgili bir karakter ve işlev açısından sosyal hizmetler ile 1965'deki gelişmeler ve 2005 yılındaki gelişmelerin birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. ³⁹

Diğer yandan 1980 yılında 2552 sayılı "Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair Kanunu" ile bir güncelleme yaşanmıştır. Bu güncelleme arasındaki 8 madde ile 20. madde ise " *Madde 20. — Bu Kanunda gösterilen ceza ve tedbirlerin uygulanmasından önce küçüğün işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yönünden bedeni, akli ve ruhi durumu mütehassıs kimselere tespit ettirilir. Ceza ve tedbirin uygulanmasından önce gerekirse küçüğün aile, terbiye, okul durumu, gidişatı, içinde yetiştiği ve bulunduğu şartlar veya bunlar gibi gerekli görülen sair hususlar çocuk mahkemeleri nezdinde görevlendirilmiş olan sosyal hizmet uzmanları veya yardımcılarını veya pedagog veya psikolog veya psikiyatr gibi uzmanlar marifetiyle araştırılır. Çocuk mahkemelerinde görevlendirilmiş olan bu personelin iş durumlarının müsait olmaması veya görevin bunlar tarafından yapılmasında bir engel bulunması ya da atama yapılmamış olması hallerinde çocuk mahkemeleri bu araştırmanın yapılması için resmi veya özel kurum ve kuruluşlarda çalışan bu tür uzmanları, bunların da bulunmaması halinde bu araştırmayı yapabilecek nitelikte olan kimseleri görevlendirir.* " şeklindedir. 1982 yılında pedagoji lisans programı söz konusu olması nedeniyle yer alması ile bu kanunda yer alması ek olarak düzenlenemesi de bu sürecin parçasıdır.

42. Yine görüleceği gibi 11-15 yaş grubundakilerde ceza hukuku açısından "çocuk" ve "küçükler" arasında ki ayırımı da ele alınırken ÇKK ile böyle bir dönüşüm yaşanmıştır.Bu süreçte işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yönünden bedeni, akli ve ruhi durumu mütehassıs kimselere tespit ettirilir

³⁶ https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc063/kanuntbmmc063/kanuntbmmc06302253.pdf Erişim 24.03 2026

³⁷ https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc063/kanuntbmmc063/kanuntbmmc06302253.pdf
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d05/c012/mm__05012081ss0134.pdf
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc064/kanunmgkc064/kanunmgkc06402552.pdf
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c005/mgk_01005081ss0300.pdf Erişim 24.03 2026

³⁸ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/11229-2/> Erişim 24.03 2026

³⁹ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/?s=7355> Erişim 24.03 2026

şeklinde tıbbi bilgi ve rapor uygulamada yer almaktadır. Bunun dışında ve önce gerekirse küçüğün aile, terbiye, okul durumu, gidişatı, içinde yetiştiği ve bulunduğu şartlar veya bunlar gibi gerekli görülen sair hususlar çocuk mahkemeleri nezdinde görevlendirilmiş olan sosyal hizmet uzmanları veya yardımcılarının bahsedilirken 2552 sayılı kanun ile yapılan güncelleme ile pedagog veya psikolog veya psikiyatr gibi uzmanlar marifetiyle araştırılır şeklinde ki bir sosyal araştırmadan bahsedilmektedir.

Meslek ve rollerinin ayrı ayrı bir şekilde dikkate alındığı bir raporlama ile 2005 yılına kadar 10 il de kurulmuş olan çocuk mahkemelerine sadece sosyal hizmet uzmanları atandığı görülmektedir. Bu yönde bir raporlama ve gelişmeler ÇKK ve ile ilgili gelişmelerin aynı zamanda sosyal hizmetler ile ilgili boyutu ve gelişmelerin ele alınmasını gerekmektedir. Bu süreçte mahkemelerin sembolik olması ve bu dönüşümde dikkate alınmadan 2005 yılında öne çıkaran bir ÇKK ve mahkemeler ile birlikte küçükler olarak tanımlanan çocuklar arasında 12-15 yaş grup için bu yetenek ayrıca aranarak cezai uygulamaları öne çıkarmaktadır.Ceza adalet sistemine yönelik ÇKK.35. Maddesi açısından sosyal inceleme raporu hem korunma ihtiyacı olan çocukların yanı sıra suça süreklenen çocuk için öne çıkarak 12-18 yaş grubuna yöneliktir Bu paradoks ile birlikte ceza adalet yönetimi açısından TCK'nun 31. maddesinde yapılan gruplaşma ile de 15-18 yaş grubu ve gençlik evresi görüldüğü gibi yok sayılmaktadır.

Geleceğin çalınması va karartılmaya yönelik bu aadaletsiz duruma ek olarak onsekiz yaşının doldurmamış sağır ve dilsizler içinde geçerlidir. Hem akıl hastalığı ve çocuklar için güvenlik tedbiri ile öne çıkan 5237 sayılı TCK.56 maddesi ve ÇKK.11 maddesi ile bir ilişki kurulmuştur.Bu ilişkinin yanı sıra ÇKK'nun 35 ve TCK.31 maddesinin birlikte ele alınması iki yönetmeliğe de yansıtılmaktadır.Ancak söz konusu olan ÇHS ve Pekin Kuralları ve Avrupa Konseyi kararların Anayasa açısından uygunluk ve tutarlılık aranılmadan ve sosyal inceleme ile ilgi maddede yer almamasına rağmen yönetmeliğin 20 inci ve 4 fıkrada hekim raporu (*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) ayrıca zorunlu kılınmıştır. (md./20/4)

Anayasanın 124 maddesine aykırık göz ardı edilerek ve hukuksal korumasızlıkla 12-15 yaş grubu için sosyal teşhis ve yetkinlik dışında ruhsal/mental açıdan tıbbi bir teşhis için böyle bir bilgi üretilmesi ise görüldüğü gibi 2006 yılından beri süre gelmektedir. Anayasal ve normatif açıında kanunda yer olmayan bu ek hekim raporu özellikle sosyal inceleme raporunu, işlevsiz ve de çocukların üstün yararı ilkesini etkisiz kılmaktadır.Cezanın son çaresi olması yerine "önce hapsed ve cezalandır, sonra yargıla" için ayrıca hekimler bu şekilde yer almaktadır.Vicadanların körelmesi örneği olup ASŞ açısından sosyal koruma ve sosyal hizmetin dışlanması yardım ederken ÇKK da öne çıkarılan bildirim yükümlüğüne rağmen alternatifleri de içeren denetim kapsamındaki diversiyon uygulamasını da işlevsiz ve etkisiz kılabilmektedir. Çocuk koruma sistemi açısından koruyucu ve destekleyici tedbirlerin ele almanın engellenmesi ise adalet yönetiminde ve yeni yapılanma ile halen sağlanmaktadır.Sözde bir çocuk koruma sistemi ile de adaleti ve vicdanlar halen belirlemektedir.

43.Aynı zamanda çocuk hakları ve üstün yararı için evrensel bir araç olan ve sosyal korumaya yönelik olarak sosyal hizmetler yöntem ve araçlar arasında evrensel bir araç olan sosyal inceleme ve raporlama ise adalet ve de insanlık için önceliklidir. Cezalandırılmanın ise son çare olması içindir. Ancak hukuk dünyası ve de adalet yönetiminde sosyal hizmetlerin dışlandığı bir süreç ise halen sahip olan bakışla söz konusudur.ÇKK da yer alan yükümlülüklerin yerine getirmemektedir.Özellikle iç hukukun parçası olarak Avrupa Sosyal Şartı ve Pekin Kurallarının 16 ve devamı olarak 17,18 maddenin yanı sıra Türkiye ve Avrupa Konseyi Kararları bağlamında yetkinliği öne çıkaran 22. maddesine (Profesyonellik ve Eğitim İhtiyacı) rağmen yönetmelik ile birlikte süre gelen bu uygulama, son belgede ki hedefler arasında yer almaktadır. Bu iki yönetmelik ile birlikte diğer üç belge dahil sınırlı bir şekilde yer almıştır.

Diğer taraftan sosyal koruma ve sosyal teşhis açısından öne çıkarılan sosyal inceleme raporunun, sosyal çalışma görevliler (Md. 3-1-e *Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun*

meslek mensupları) tarafından düzenlenmesi halen ÇKK ve de iki yönetmelik sağlanmaktadır. (Bkz. ÇKK Md.33,34 ve ÇÇK uygulama yönetmelik (Bkz.Md. 17,18,19) Rol ve görevler açık ve net olmadığı gibi görüleceği gibi adalet yönetimi dahil iki yönetmelik ile birlikte sosyal hizmet konusunda eğitim almamış kişiler tarafından düzenlenmesi ile ilgili boyut ise belgeler de somut bir şekilde yer almamaktadır. Bu durum İngilizceye çeviri içinde önemli olup aksine bu süreçte ek olarak adalet yönetiminde sadece psikolog,pedagog ve sosyal çalışmalar tarafından sosyal inceleme raporunu düzenlenmesi dahil bu süreçte üretilen "adli destek görevlisi" ve "Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı" ile ilgili yapı ve söz konusu yönetmelikte ayrıca "adli görüşmeci" gibi öne çıkan tanımlar dahil uygulamalar ve gelişmeler ise 20 yıl içinde geline önemli bir noktadır.

Bu süreçte adil yargılama hakkının önemli bir unsuru olan aile mahkemelerinde görev yapan pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacıların tanım ve standartlarının henüz belirlenmemiş olması, çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerinde görev yapan "sosyal çalışma görevlileri" açısından da geçerlidir.Kendi meslekleri açısından bir fırsatçılık ve çocuklar ise sadece bir araç olabilmektedir. Anayasa ve ÇHS,ASŞ için bir uygunluk ve tutarlılık için ödev ve göreve rağmen sosyal teşhis için temel bir araç olan sosyal inceleme raporlarının düzenlenmesi sağlanarak adalet ve insanlığı doğrudan etkilemektedir. Başta pedagog sorunu dahil hukuksal boyut ve teknik olmak üzere çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir.

Üstelik pedagoji lisans eğitiminin 1982 yılında kaldırılmış olması nedeniyle, bu alanda diploması bulunmayan kişilerin, kanunda pedagog unvanına yer verilmesi sebebiyle halen uygulamada görev alabilmeleri sağlanmaktadır. 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde ki tanımlar arasında "Adli destek görevlisi: Adalet Bakanlığı ve adliye bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrolarında çalışanları, " (Bkz.Md.2-1/a) şeklinde "pedagog"lar birlikte yer almaktadır. Adalet yönetimi açısından bu yapı ile birlikte pedagog ve psikologlar tarafından , sosyal inceleme raporu düzenleme dâhil çeşitli işlem ve uygulamaların içinde yer alabilmektedir.

Halbuki Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) kapsamında "sosyal çalışma görevlisi" için lisans eğitim programı açıkça tanımlanmışken ve bu görev için ilgili diplomaya sahip olma şartı aranırken; 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da olduğu gibi pedagoglar için benzer bir düzenleme 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamamesin de bulunmamaktadır.Diploması olmayan "korsan" veya çakma bir unvan ve görev ile bir adalet skandalı aynı zamanda çocukların korunmasını engelleyebilmektedir.

Halen mağdur hakları için ayrı bir düzenleme olmadan ve TBMM de kanunlaşmamış idari özellikle ve böyle kararname ile söz konusu düzenleme, yeni bir süreci de başlatmaktadır. Ortaya çıkan Pedagog sorunu ile birlikte çocuklar dahil suç mağdurlar ve bu yönde bir adli destek için adalet yönetiminde ki yeni yapılanma öne çıkmaktadır. Bu bağlamda çocukların üstün yararı ve ÇHS açısından 20 yılda geline nokta son belgede yansımaktadır. Dört yıl için beklentileri de içeren 2025 da ki durumu yansıtan bir belgedir. Bu belgede ; ceza adalet yönetiminde açısından görüldüğü gibi birden fazla kez suça sürüklenen çocuklara yönelik özel rehabilitasyon tedbirleri geliştirilecektir.(md.f) şeklinde bir hedef diğer bir geline nokta. Aynı zamanda böyle bir tedbirin halen geliştirilmediğini de açıklamaktadır.Diğer yandan sosyal inceleme rapor ve ve bu yöndeki denetim ile ilgili uygulamaların halen dikkate alınmadığı gibi . cezalandırılmanın son çare olması ilkesinden de oldukça uzak olduğunda ıkrarıdır.. Özellikle çocuklar için belge de öne çıkan bazı hedefler ise bütçe ile ilgili değildir. Sözleşmeler dahil üslup hukuku için öne çıkan yükümlülükler ise ödev ve görevinde ötesindedir.

Hem cezalandırmanın son çare olması ve çocukların üstün yararı için öne çıkarılan yükümlülük ve öncelik olması ile birlikte suça sürüklenen çocuklara özgü kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar düzenlenecektir (md.g) şeklinde hedef belge de ayrıca yer almaktadır. Koruma ve cezalandırma arasında sıkışmış paradoks ve oksimoron durum için ayrı yasal bir düzenleme de beklenmektedir. Diğer yandan bu

süreçte AB Projeleri ve bu yönde yer alan UNICEF ise bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Pekin Kuralları ve ÇHS'ni korumak gibi bir görev yerine ÇKK'daki uygulamaları korumaya yönelik bir işbirlik yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Bu yöndeki eğitim ve üretilen kitaplar içinde Türkiye Barolar Birliği diğer önemli işbirlikler arasındadır. Hak savunuculuk boyutu ve hukuksal korumayı da halen etkilemektedir. Evrensel değerlerden uzak böyle bir işbirlikler ele alındığında da belge de yer ala hedefler için öne çıkarılan beklenti, aynı zamanda belirsizliği de içermektedir. Bu beklenti, Türkiye Adalet Akademisi ve bu yöndeki hedefler içinde önemli olup bu yönde ki önem belgede de ayrıca yer almaktadır. Bu açıdan yeni ve ayrı bir şekilde yeni bir çocuk koruma sistemi ve ayrı bir şekilde gençlik ceza adalet için hukuksal bakış dahil bu yönde bir ihtiyacı ayrıca ortaya çıkarmaktadır.

44. Yine devamı olarak ayrıca belgede ; “ **suça sürüklenen çocuklar hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmesi zorunlu hâle getirilecektir.**” (md.h) şeklinde bir yasal düzenleme beklenmektedir. Söz konusu sosyal inceleme raporu ise bilindiği gibi ÇKK.35 inci maddesinde yer alan raporlama ve uygulamadır.⁴⁰ Hem korunma ihtiyacı olan çocuk açısından çocuk koruma sistemi açısından koruma boyutunu hem de cezalandırılmanın son çare olması amacıyla öne çıkan evrensel bir araçtır. Ceza adalet sistemi açısından 12-18 yaş grubu için söz konudur. Görüldüğü gibi 2005 yılından beri adalet yönetimin de yer alan ve soruşturma evresi dahil lekelenen/damgalanan suça sürüklenen çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır şeklinde öne çıkmaktadır. Pekin kuralında öne çıkarılan zorunluluğa rağmen adalet yönetimindeki evrede böyle bir gereklilik ve sosyal inceleme raporunun işlevi içinde düzenlenmiştir.

12-18 yaş grubundaki çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulması için böyle bir işleve yönelik bir düzenlenmedir. Ceza adalet sistemi için 1889 tarihli bakışın yanı sıra 12-18 yaş grubu çocuklar için böyle bir sınırlama ve gruplaşma söz konusu olmayıp ancak gerektiğinde mümkün olmaktadır. Mahkeme ve/ya çocuk hâkimine çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmaması hâlinde, gerekçesinin kararda gösterilmesini hükümlü kılmaktadır. Dolayısıyla gerektiğinde ve takdirinde ibarelerinin yer alması Pekin Kuralında ki zorunluluğu bir şekilde aşılmaktadır. Aynı zamanda hukukun arkasından nasıl dolanıldığı bir beceri ortaya çıkarken hukuk eli ile adaletten nasıl kopartıldığının da somut bir örneği olabilmektedir.

Diğer yandan sosyal inceleme raporu ve çocuk koruma sistemi açısından koruyucu ve destekleyici tedbirlere de (Bkz. ÇKK md.5 ve md.6) yöneliktir. Korunma ihtiyacı olan çocuklar için söz konusu bildirim yükümlülüğü ile de öne çıkan Adalet Bakanlığına da yönelik iki yönetmelik uygulamaları da belirlemektedir. Bu birliktelik çocuk koruma sistemi ve ceza adalet sisteminde de içeren ÇKK için kanunlaşma sürecini daha önemli kılmaktadır. Görüldüğü gibi Türk hukuk dünyasına sahip olduğu bakışı ve geline noktaı yansıtmaktadır. Tutanaklar ise tarihe not düşmektedir. Bu yöndeki öykü ve bilgilere göre ⁴¹ 2005 yılında Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan “Hükümetin Teklif Ettiği Metin”de yer alan 35. madde: “(1) Bu Kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır.” şeklindedir.

⁴⁰ 5395 Sayılı Kanun ; Sosyal inceleme **Madde 35-** (1) Bu Kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır. Sosyal inceleme raporu, çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur.

Derhâl tedbir alınmasını gerektiren durumlarda sosyal inceleme daha sonra da yaptırılabilir.

(2) Mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmaması hâlinde, gerekçesi kararda gösterilir.

⁴¹ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c091/tbmm22091125ss0963.pdf> Erişim 24.03 2026

*"Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin"*de ise bu cümleye ek olarak *"Sosyal inceleme raporu, çocuğun, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur."* şeklinde ek bir cümle yapılarak TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Bu cümle aynı zamanda akıl hastalığı ile ilgili benzer yetenek görüldüğü gibi aynen yansıtılmıştır. 12-18 yaş grubu için çocukların aynı zamanda akıl hastalığı açısından ele alınması da sağlanabilmiştir. Türk hukuk dünyası tarafından çocuklara yönelik bakışı yansıtan böyle bir öykü de yaşatılmıştır. Her bir çocuk için de ayrı ayrı kader çizilmekte ve öyküye neden olabilmektedir.

45.Türk hukuk dünyası tarafından çocuklara ve adalet yönelik bakış ve gelişmeleri yansıtan böyle bir öykü aynı zamanda ,her bir çocuk için de ayrı ayrı öyküye neden olabilmektedir. 2005 yılında adalet sistemine giren milyonlaca acı öyküler aynı zamanda söz konusu ÇKK ve TCK'nun kurbanı olarak ortaya çıkmaktadır.Bu neden den dolayı anahtar sorun ise TCK'31 maddesidir. Eski TCK 54 .maddenin devamı olup bu süreçte "Akıl Hastalığı ile ilgili" TCK.Md.32 de yer alan söz konusu yeteneğin TCK.31 maddesine bu şekilde taşınması bu öykünün ise temel parçası olmaktadır. Böyle bir rejim ve bakış ile de çocuklar için bu ek yetenek birlikteliği yaşatılmaktadır. Anayasal açıdan sosyal korumaya yönelik haklar bağlamında öne çıkarılan sosyal teşhis boyutunu için sosyal inceleme rapor gibi bir işleve ek olarak tıbbi boyut gibi işlevin eklenmesiyle iki farklı içerik ve işlevin de geliştirildiği görülmektedir. Kanunda yer almamasına rağmen yönetmelik ile hem "bilirkişi" özelliğinin kazandırılması ve gerektiğinde "sosyal inceleme raporu" bu şekilde halen öne çıkarılmıştır.Dört belge de böyle bir durum yer almadığı gibi aksine bu yönde bir süreklilik, son belge de yer almadığı gibi hekimlerin, kanunda yer almamasına rağmen 2006 yılında ki söz konusu yönetmelikle daha sonra yer alması bu bakış sosyal inceleme raporu daha da önemli kılmaktadır. Belgeler dahil kanunda yer almaması rağmen ikinci bir hekim rapordan da bu şekilde bahsedilerek içerik dahil her açıdan paradoks ve oksimoron birlikteliği özellikle Pekin Kuralına rağmen ve UNICEF dahil bu yönde yapılan ortaklık,katkı ve işbirlikler ile ortaya çıkmaktadır.

!889 tarihli ve cezalandırmaya odaklı eski 765 sayılı TCK 'nun 54.maddenin devamı da olan TCK.31 ne yönelik gerektiğinde bir araç ve iki farklı bilgi ile öne çıkaran sosyal inceleme raporu, 2006 yılında ki uygulama yönetmeliğine de yasıtılmış olması milyonlarca çocuğun ve toplumun geleceğini de etkilemiştir. Diğer yandan 20 yıldan beri ve bu haliyle gelinen bir noktada ki son belge de yer alan sosyal inceleme raporu için ayrı bir zorunluluk ise söz konusu iki yönetmelik ile birlikte yer almaktadır. Bu zorunluluk ile ilgili Pekin Kuralına rağmen "gerektiğinde" ve "takdirinde" ibareleri ile ilgili hukuksuzluğu da belgede ve hedefte yansıtmaktadır. Ancak 12-15 yaş grubuna yönelik zorunlu hekim raporunun devamı ise belli değildir. Aynı zamanda sosyal teşhis açısından zorunlu olan sosyal inceleme raporu, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı ve korumaya yönelik (Bkz.ASS Md.7;14,16,17) önceliklidir. Bu raporlamada yer alan "sosyal çalışma görevlisi" ve "adli destek görevliler" ile söz konusu süreç birlikte ele alınırken,AİHS ve adil yargılama hakkı bağlamında sosyal hizmet eğitim ve yetkinliğin dışlandığı boyut, çocukların üstün yararını anlamsız ve değersiz kılabilenmektedir.

46.Halbuki çocuk koruma sistemi açısından hem koruyucu ve destekleyici tedbirler ve de adalet sistemin dışında olması için denetimli serbestlik dahil alternatif uygulamalara yönelik denetim /diversiyon uygulamaları ise ÇKK ve yükümlülükler açıdan ayrı önemdedir. ÇKK' da öne çıkarılan temel ilkeler ile birlikte sosyal inceleme ile ilgili 35 .madde , aslında cezalandırmanın engellenmesi için son çare olmasına yardım etmiş olmasını gerektirmeliydi. Özellikle sistem dışında olması amacıyla gençlik adalet yönetimi yerine Türkçe olarak yanlış bir şekikde tercüme edilen *"Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralı)"* ise bu açıdan önceliklidir. ÇHS'nin kaynaklık ettiği, ve dikkat

edilmesi gereken Pekin Kuralları arasında görüldüğü gibi sosyal araştırma ile ilgili 16. maddesi ⁴² özellikle doğrudan ilgilidir. Farklı farklı Türkçeye tercüme edilenler arasındaki bilgiye göre de küçük ve önemsiz suçların dışında kalan bütün davalarda, yetkili makamca vereceği kararın adil ve adaletli olmasını sağlamak üzere çocuğun suçu işlemeyen önceki yaşam koşulları hakkında ve suçu hangi şartlar altında işlediği hususunda, nihai hükümden önce doğru bir araştırma yapılmalıdır şeklinde yer almaktadır. Bu raporlamanın Yargılama ve Hükümde Yol Gösterici Prensipler (Bkz.Pekin Kuralları Md.17) ve denetimli serbestlik ve alternatif uygulamalara yönelik "Çeşitli Yaptırımlara İlişkin Kararlar(Pekin Kuralları ,Md.18)" inin 22. madde ile birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

Pekin Kuralları ve Avrupa Konseyi Kararları bağlamında nitelikli sosyal araştırma raporlarının hazırlanabilmesi için nitelikli personele olan ihtiyacı ortaya koymaktadır şeklinde öne çıkarılırken, sosyal inceleme raporuna yönelik bu düzenlemenin mahkemelerin hem gerektiğinde hem de takdirine bırakılan bir düzenleme ÇKK'da bu şekilde ortaya çıkarılmaktadır. Ancak rol ve görevlerin adalet yönetiminde açık ve net olmaması nedeniyle bu raporun kim tarafından düzenleneceği belli olmadığı gibi aksi bir durum söz konusudur. Ayrıca, bu yöndeki yetkinliğin/liyakatin aranılmamasının yanı sıra yönetmeliğin 21. maddesinde ⁴³ ise sosyal çalışma görevliler tarafından ,sosyal inceleme raporunun nasıl düzenlenmesi ile bir bilgi ,içerik için yer almaktadır.

47.Bu yöndeki sosyal inceleme raporu,asında suça sürüklenen ve/ya korunma ihtiyacı olan çocuğun öngörülükle birlikte "sosyal teşhisi" ortaya koymaktadır.Onu yalnızca işlediği fiil üzerinden değil, riskleri içerecek şekilde öngörülük ve de bütünsel bir yaşam öyküsü içinde değerlendiren bilimsel ve teknik bir belgedir. Sosyal teşhis için bu rapor; çocuğun doğumundan itibaren geçirdiği gelişim aşamaları, fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişim özellikleri, ailesinin toplumsal, ekonomik ve kültürel durumu, aile bireyleri arasındaki ilişkiler, okul ve iş ortamı ile boş zamanlarını değerlendirdiği çevre hakkında ayrıntılı bilgiler içermeyi gerektirmektedir. Ayrıca çocuğun içinde bulunduğu hukukî durum, adli mercilerin

42

16.Sosyal Araştırma Raporları 16-1) *Küçük ve önemsiz suçların dışında kalan bütün davalarda, yetkili makamca vereceği kararın adil olmasını sağlamak üzere çocuğun suçu işlemeyen önceki yaşam koşulları hakkında ve suçu hangi şartlar altında işlediği hususunda, nihai hükümden önce doğru bir araştırma yapılmalıdır.*

Yorumlar : Sosyal araştırma raporları (sosyal raporlar ya da hüküm öncesi raporlar) davaların bir çoğunda önemli ve vazgeçilmez bir yardım sağlar. Yetkili makam, sosyal ve ailevi geçmişi, okul kariyeri, eğitim deneyimleri vb. gibi çocuğa ilişkin konularda bilgi sahibi olmalıdır. Bu amaçla bazı hukuk sistemlerinde mahkemeye veya kurula bağlı sosyal servisler ve personel bulunmaktadır. Denetimli Serbestlik memurları dahil, diğer tüm görevliler de bu işi yapabilirler. Sonuç itibarıyla, yukarıdaki kural, nitelikli sosyal araştırma raporlarının hazırlanabilmesi için nitelikli personele olan gereksinimi ortaya koymaktadır.

43

Sosyal inceleme raporları

MADDE 21 –(1) Sosyal inceleme raporlarında yapılan incelemenin özelliğine ve verilen görevin niteliğine göre aşağıdaki hususların tamamına veya bir kısmına yer verilir;

- a) Hakkında inceleme yapılması talep edilen çocuğun;
- 1) Doğumundan başlayarak geçirdiği gelişim aşamaları,
- 2) Fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve moral gelişim özellikleri,
- 3) Ailesinin toplumsal, ekonomik ve kültürel durumu,
- 4) Aile bireyleri arasındaki ilişki,
- 5) Okul ve iş ortamı ile boş zamanlarını değerlendirdiği çevre,
- 6) İçinde bulunduğu hukukî durum ve adli mercilerin müdahalelerini gerektiren olaylar,
- 7) İnceleme sırasında uzmanlar tarafından tespit edilen davranışları,
- 8) Suçluluklarına ve topluma uyumsuzluklarına veya korunmaya muhtaç olmalarına neden olan etkenler hakkında bilgiler;
- b) Çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden incelenmesi sırasında elde edilen ve olayın açıklanması bakımından önemli görülen bilgiler;
- c) Çocuk hakkında Kanunun 5 inci maddesinde gösterilen tedbirlerden hangisinin yararlı olacağına, tedbirin yanında denetim altına alınmasına gerek olup olmadığına dair öneriler;
- d) Çocuk hakkındaki tedbir veya denetim kararlarının ne kadar süre ile uygulanması gerektiğine ilişkin öneriler;
- e) Çocuklar ve ailelerine uygulanabilecek özel tedavi veya psikiyatrik tedavi hususunda öneriler.
- (2) Raporla çocuğun işlediği fiille ilgili olarak hukukî anlam ve sonuçları kavrayabilme ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığı hakkında sonuç değerlendirmesinde bulunulmaz.
- (3) Sosyal inceleme raporu, suça sürüklenmiş çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur

müdahalesini gerektiren olaylar, inceleme sırasında ki görevlilerce tespit edilen davranışları, suça yönelmesine veya korunmaya muhtaç hale gelmesine neden olan etkenler de raporda yer almasını gerektirmektedir.

Bunun yanı sıra, çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden incelenmesi sırasında elde edilen ve olayın aydınlatılması bakımından önemli görülen tüm bulgular yer almalıdır.İki yönetmelik ile birlikte raporun en önemli işlevi, ÇKK'nun 5. maddesinde sayılan koruyucu ve destekleyici tedbirlerden hangisinin çocuk için yararlı olacağına yöneliktir.Tedbirin yanında denetim altına alınmasının gerekli olup olmadığına, bu kararların ne kadar süreyle uygulanması gerektiğine ve çocuk ile ailesine uygulanabilecek özel tretman veya psikiyatrik tedavi hususlarına ilişkin somut ve bilimsel temelli öneriler sunmak içindir.Rol ve görev açık ve net olmadan sosyal çalışma görevlilerce sosyal inceleme raporu, mahkemelerin adil, çocuğa özgü ve onarıcı bir karar vermesini sağlayan temel teşhis aracı olarak yönetmelikte detaylı bir şekilde yer almaktadır.

48.Dolayısıyla sosyal hizmet konusunda eğitim almamış kişiler tarafından düzenlemeye yönelik 2005 yılından beri yürürlükte olan ÇKK'nun 35. maddesinde yer almamasına rağmen bu uygulama yönetmelik ile 15 yaşın altındakiler ve 18 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler için bir sınırlama ve bir zorunluluk söz konusudur. Kanunda "gerektiğinde" söz konusu olan raporlama yerine bu yaş grupları için zorunluluk bir taraftan Pekin Kuralının karşılığını bir şekilde bulmaktadır.Diğer yandan ÇKK'da dikkat edilmeyen Pekin Kuralı ele alındığında kanuna aykırı bir durumda ortaya çıkmaktadır. Bu durum ile birlikte belgede ise 15-18 yaş grubu için "gerektiğinde" ve "takdir"i olan uygulamanın zorunluya dönüştürülmesi anlamına da gelmektedir.

İki yönetmelik ile birlikte bu tespit,açıklama ve belge aynı zamanda "gerektiğinde" ve gruplaşma ile 15-18 yaş grubunun korunmadığı,koruyucu ve destekleyici tedbirlerinin engellendiği ve de sosyal inceleme raporu olmadan diversiyon uygulamaların yok sayıldığı durumu da açıklamaktadır. . Böyle bir beklenti ve hedef arasında yönetmelik ile zorunlu olan 12-15 yaş için yapılan uygulamalar için ayrıca hekim raporlarının zorunlu kılması ile ilgili durumun birlikte ele almasını gerekmektedir. Çünkü ortaya sadece sosyal inceleme raporu dışında "*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da. zorunluluk hâlinde uzman hekim*" tarafından düzenlenecek ayrı bir hekim raporu ile sosyal inceleme raporunun işlevsiz kıldığı bir durum, belge ve hukuksuzluk içinde önemlidir.Anayasanın 124 maddesi içinde önemlidir. Ancak iki yönetmelik ile birlikte ÇKK'nun 35 maddesinde halen var olan "gerektiğinde" ve "takdirinde" ibaresinin yanı sıra sosyal teşhis dışında eklenen "*işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin*" dahil cümlelerin yer almaması dahil yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

49.Anayasa'ya aykırı durumun hukuksal sürece halen yansıtılmaması ve UNICEF dahil bu yönde yapılan ortaklık ile birlikte 2005 yılından beri Pekin Kuralına ve Avrupa Sosyal Şartı'na rağmen sosyal hizmetlerin dışlanmasına yönelik sosyal inceleme raporu için 20/3 maddesinde ki "bilirkişi" ibaresi ise ÇKK da yer almamasına rağmen böyle bir özellikte kazandırılmaktadır. Kaynak kanundaki Almanya,İsviçre ve İtalya örneklerin yok sayılması ve yanlış tercümeler ve kavramların üretilmesi de bu şekilde sağlanmıştır.Bu katkılar ile zorunluluk ile de ilgili bu durumun yanı sıra Yönetmeliğin sosyal inceleme raporu ile ilgili 21 . maddesinin ikinci ve 3. fıkraları içinde önemlidir. Görüldüğü gibi yönetmeliği'nin 21. maddesinde yer alan sosyal inceleme raporunun dışındaki , hekim raporu ile birlikte değerlendirildiğinde önemli bir sistemik gelişki ortaya çıkmaktadır. İkinci fıkra da, sosyal inceleme raporunda çocuğun cezai sorumlulu için bir araç olarak öne çıkarken buna ilişkin bir sonuç değerlendirmesi yapılamayacağını açıkça hükme bağlamaktadır. Yani SİR'i hazırlayan sosyal çalışma görevlisi, "bu çocuğun fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği vardır/yoktur" şeklinde bir kanaat belirtmez şeklinde düzenlenmektedir. Bu düzenleme, ceza sorumluluğu/ ehliyeti konusunda nihai kararın mahkemeye ait olduğu hükmüyle ortada mehkeme odaklı

bir bakış öne çıkmakta olup sadece mahkemeye yardımcı olacak veriler sosyal inceleme rapor ile sunulmaktadır.

Yönetmelik ve uygulama açısından üçüncü fıkra ise, sosyal inceleme raporunun hem gerektiğinde hem de mahkemenin ceza sorumluluk takdirinde göz önünde bulundurulacağını ayrıca belirtmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu sosyal, ailevi ve çevresel koşullar, onun fiilin anlam ve sonuçlarını kavrayıp kavramadığı gibi bir değerlendirmede beklenmektedir. Hem sosyal teşhis hem de ruhsal ve mental açıdan tıbbi teşhis gibi iki farklı teknik yönetmelik ile bir gelişki 12-15 yaş grup için böyle bir süreklilik devam etmektedir. 12-18 yaş gurubuna yönelik kanunda gerektiğinde şeklinde yer almasına rağmen zorunluluk, gelişkinin de ötesindedir. Özellikle söz konusu zorunlu hekim raporu ile sistematik ve hukuksal gelişki belge de yansımakta olup belirsizliğin parçası olmaktadır. 12-18 yaş gurubundaki çocuklar için hem sosyal inceleme raporu işlevsiz kılınırken ,yok sayarken ve ceza sorumluluğun öne çıkarılması aynı zamanda koruyucu ve destekleyici tedbirlerini engellemektedir. Hukuksal kılıf ve hukukun arkasından dolanılarak sosyal hizmetler konusunda eğitim almamamış kişilerce düzenlenmesi, aynı zamanda diversiyon uygulamaları işlevsiz kılmaktadır. Ceza adalet sisteminin öne çıkarılmasıyla özellikle sosyal hizmetlerin dışlanması dahil sosyal inceleme raporunun kim ve ne şekilde düzenleneceğinin belge ve hedefler açısından ayrıca ele alınması gerekmektedir.

50. Dolayısıyla 2005 yılından beri de çocuk koruma sistemi yerine ceza adaletin yanı sıra mahkeme odaklı uygulama ile öne çıkan ÇKK ile görüldüğü gibi sosyal hizmetleri ve adalet hizmetini de içeren ikili ve oksimoron/paradoks yapı ve bakış diğer belgeler de olduğu gibi son belgede de öne çıkarılmaktadır. Adalet yönetiminde ve ceza adalet sistemin de halen sosyal inceleme raporu ile ilgili süreç dahil . belge de ise "Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kapasitesi (Hedef 3.9.Sayfa 67) hedefler" belge de ayrıca yer almaktadır. Görüldüğü gibi 2020 yılından beri adalet hizmetinde ki yeni yapılanma ise ÇKK dışında ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile söz konusudur. Adli destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı⁴⁴ olarak öne çıkan bu yeni yapı doğal olarak 2019-2023 belgesin de de yer almaktadır. Son belgede ise devamı olarak söz konusu faaliyetler arasında ise adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan sosyal çalışmacı, psikolog ve de pedagoji lisans programı olmaması ve dolayısıyla diploması olmayan pedagoglar ile diğer personelin sayısı ve niteliği artırılacaktır şeklinde de ayrıca yer almaktadır. Ortaya çıkan sayısal sorun bütçe ile ilgili olup nitelik açısından liyakat/yetkinlik boyutu ,sosyal inceleme raporunun nasıl ve kim tarafından düzenlenmesi içinde önemli olmaktadır. İyi yönetmelike ile birlikte devamı olarak bu personele yönelik eğitim çalışmaları düzenlenecektir şeklinde yer alması aynı zamanda Türkiye Adalet Akademisi ile ilgili bir çalışma da hedeflemektedir.

Dolayısıyla 20 yıl içinde gelinen noktayı yansıtan bilgiler arasında çocuklarla ilgili temel vurgular ve öne çıkan yenilikler arasında suça sürüklenen tüm çocuklar (yaş ayrımı yapılmaksızın) sosyal inceleme raporu düzenlemesinin zorunluluğu önemli bir bilgi ,tespit ve açıklamadır.. Bu belirsizliği de içermektedir. 2029 yılına kadar lekeleme dahil beklenti olarak belge de yer alma gibi bir riski ve de belirsizliği içermektedir. Ancak söz konusu açıklama ve 20 yıldan beri süre gelen hukuksuzluk bağlamında mağduriyetler aynı zamanda Pekin Kuralları dahil uluslararası belgelerin birlikte ele alınmasını gerekmektedir.

2010 yılındaki gelişmeler bağlamında sosyal hizmetleri de içeren "Çocuk Dostu Adalet"⁴⁵ ile ilgi ilke ve rehberlerin de dikkat edilmemesi rağmen 15 yaş altı için yapılan sınırlama söz konusudur. Ayrıca AİHM tarafından , çocukların özel durumuna saygının önemini teyit eden ve güçlendiren birçok içtihat geliştirmiştir. Çocuk adaletine ilişkin olarak, mahkemelerin çocuğun yaşını, olgunluk düzeyini ve zihinsel ve duygusal kapasitesini dikkate alması gerekmektedir. Bu, mahkemelerin her zaman çocuğun yargılamalara katılım yeteneğini teşvik etmesi gerekliliğini de içerir (Adamkiewicz v. Polonya). Bu bilgilere rağmen söz

⁴⁴ <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/Erişim> 24.03 2026

⁴⁵ [{%2212440309%22:\[7\]}Erişim 24.03 2026](https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice#)

konusu sınırlama ile ağır suçlar dışında ve ilk suçlarında ceza soruşturması yerine koruyucu mekanizmalar devreye sokulacaktır gibi hedef aynı zamanda sosyal inceleme raporu ve sosyal çalışma görevlisi/adli destek görevlisi için özellikle önemlidir.

51.Hem koruma boyutu hem de adalete erişim açısından öne çıkarılan çocuk soruşturma bürolarında görev yapacak savcıların uzmanlaşması ve adli destek müdürlüklerindeki psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı sayısının artırılması hedeflerdendir.Bu hedefler arasında pedagoji lisans programı olmaması ve dolayısıyla diploması olmayan pedagog sayısının arttırılması beklenmektedir. Halen var olan görevliler tarafından . 2024 yılında ise adli süreçlere dâhil olan soruşturma evresindeki toplam çocuk/genç sayısı (622.728) dir.Ve kovuşturma evresindeki toplam çocuk/genç sayısı (258.212) dikkate alındığında, sisteme lekelenerek ,damgalanarak giren toplam çocuk/genç sayısı 880.940 kişiye ulaşmaktadır.Aslında ortada çocuk adalet sistemi olmadığı gibi ortaya sadece ceza adalet sistemi söz konusu olup yüzde yetmiş oranında bir gençlik suçluluğu da öne çıkmaktadır.Adalete bakış ve sosyal hizmetlerin dışlanması amacıyla öne çıkarılan ÇKK ve TCK.31 madde ile de resmin küçük bölümünü belge de yansıtmaktadır.

Aynı zamanda kanunun ve sistemin kurbanlarıdır."Kısasa kisas" dayalı ceza adalet sisteminine yönelik hukukun araçsallaşması ile böyle bir kurbanlaştırma rasında çocuk mahkemeleri bile halen yaygınlaşmamıştır.Buna rağmen belge de uygulamalara yönelik " Çocuk Adalet Merkezleri'nin yaygınlaşmasından ayrıca bahsedilmektedir. Diğer yandan üçü aktif biri hazırlanmakta olan bu merkezlerin yaygınlaşması ise bütçe ile de ilgilidir.Belirsizliği de içermektedir. Ayrıca sınırlı sayıdaki ceza infaz kurumlarındaki çocukların örgün eğitime erişimi için çok programlı liseler yaygınlaştırılacak ise 74 .sayfada yer almaktadır.Devamı olarak Aile Hukukunda Çocuğun Menfaati: Boşanma usulü, çocukların hak ve menfaati gözetilerek aile hukukunda yeniden düzenlenmesi (s. 74) hedeflerdendir.

Yine devamı olarak belgenin uygulanması, elektronik izleme ve değerlendirme sistemi aracılığıyla takip edilecek, dönemsel uygulama raporları kamuoyuyla paylaşılacaktır (s. 19). Ayrıca, bu Strateji'yi takiben yeni bir "İnsan Hakları Eylem Planı" hazırlanacağı belirtilmiştir (s. 7).

Adalet yönetimine yönelik karmaşık ve belirsizleri içeren durum, Türkiye Adalet Akademisi ve bu yöndeki bilgilendirme içinde önemlidir.Ortada hem Adalet hemde ASHB ile farklı bir şekilde bir raporlama ve ADM'de yer alan adli destek görevlileri ve ASHB açısından "sosyal çalışma görevlileri" ile ilgili boyutun ve uygulamaların da ele alınmasını gerekmektedir. ÇKK ve uygulamalara yönelik kitapta yer alan bu bölümde ki sosyal inceleme raporunun hazırlanmasında sadece adalet yönetimi açısından ele alındığı görülmektedir. 2005 yılından beri kurumsal bir çoğulculuk ortaya çıkmaktadır. ÇKK dahil rol ve görevlerin açık ve net olmaması ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile raporlamada ki çoğulcululuğun devamı olarak standart, nitelik ve odak bakımından tutarsızlık riskini hukuksal açıdan birlikte getirmektedir..

Özellikle"raporu kim hazırlar" sorusu önemlidir. Türkiye Adalet Akademisi açısından ADM leri için hukuka uygunluk ve tutarlılığı da öne çıkarırken aslında 2005 yılından beri ÇKK ile sosyal çalışma görevlisi ve de sosyal inceleme ile ilgili olarak daha derinde yatan başka bir sorun süre gelmektedir.ASS ve çocuk hakları adına sosyal hizmetin dışlanması amacıyla karmaşık durum da yaşatılmıştır. 2005 yılından beri hukuk eli ile de farklı kurumsal bağlamlarda ve farklı mesleki disiplinler tarafından bu raporlar, bu şekilde hazırlanmaktadır. Aynı bilimsel derinlik, aynı mesleki etik odağa (koruma/geliştirme) ve aynı adli geçerliliğe sahip olmadığı belirsizlik halen süre gelmektedir. Bu boyutun adalet yönetimi dahil eksiklikler ele alındığı vahim durum 20 yıl içinde geline durum belge de yansıtmaktadır.

Kanunda yer almasına rağmen "UNUTULAN" hekim raporu ile ilgili tespit

52. Bu süreçte önemli bir aktör olan Türkiye Türkiye Adalet Akademisi Yayınları arasında ki "**Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulamaları**" ile ilgili kitap ⁴⁶ bu süreci yansıtmaktadır.Bunların arasında sosyal

⁴⁶ <https://yayin.taa.gov.tr/kitap/cocuk-koruma-kanunu-ve-uygulamaları--4>-Erişim 24.03 2026

inceleme raporunun özellikle yer alması hâkim ve savcılar dahil adalet yönetimindeki çalışanlara yönelik eğitim için de önemli bir kaynaktır. Adli destek görevlilere de yönelik olup birinci baskısı 2022 ve Haziran 2025 dördüncü baskısı olan kitap ve eser "Emekli Hâkim ,Öğretim Görevlisi Gökten Koçoğlu" ve "Tetkik Hâkim ,Öğretim Görevlisi Süleyman Kaynar" tarafından SİR ile ilgili bilgiler arasındadır. Görüldüğü gibi "Çocuğun Ceza Ehliyeti & Kusur Yeteneği" ayrıca ele alınmaktadır. Üçüncü bölümün de "Kusur Yeteneğinin Tespiti ve Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbiri" ile ilgili kısımlar arasında "İkinci Grup" için "SİR Raporunun Çocuğun Ceza Ehliyeti Konusunda Etkisi Nedir ? ile ilgili bilgi 94 . sayfada yer alırken 95 .sayfada "Hekim Raporu Nedir?" ile ilgili bilgiler yer almaktadır :

"Raporun yasal dayanağı Çocuk Koruma Kanununun Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 20. maddesinin 4.fıkrasıdır."

Çocuk Koruma Kanun da bu rapora dair düzenleme yoktur.Kanun'da unutulmuş bu rapor yönetmelikle düzenlenmiştir

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 20 maddesinin 4. fıkrası uyarınca ;hâkim veya mahkeme,sosyal inceleme raporu ile birlikte çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiile ilgili olarak davranışların yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla adli tıp uzmanı ,psikiyatrist ya da zorunluluk halinde uzman hekimden görüş alır.

12-15 grubundaki suça süreklenen çocuk hakkında "işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediği" hususunda hekim raporunun alınması da, Yargıtay yerleşik içtihatlarına göre hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözümleyeceği için ZORUNLUDUR " şeklinde yer almaktadır.

53.Dolayısıyla kanunda (ÇKK) "**UNUTULAN**" böyle bir tespit ve fakat yönetmelikle sosyal inceleme raporu dışında büyük harfler ile zorunlu olan hekim raporu ile oluşan durum ve önemli bilginin yanı sıra Yargıtay içtihatları ile böyle bir durum kitapta öne çıkmaktadır. Bu yöndeki bilgiler arasında Yargıtay Ceza Kurulunun 04.04.2017 tarihli ve 2014 /13 -518 E;2017 /208 K sayılı bu karar ile birlikte ortaya kanunda "unutulan" ,ancak yönetmelikle öne çıkan bu zorunlulukla "hekim raporu" ile karar verilmesi bir şekilde meşrulaştırılmaktadır. Bu yöndeki kararlar ile birlikte Adalet yönetimi açısından 12-15 yaş grubu için oluşan kararlara dayalı olarak etkilerin de birlikte ele alınması önemlidir.Soruşturma evresi için daha da önemli olup ÇKK ve sosyal inceleme rapor ve bu düzenleyen adli destek görevliler içinde önemlidir. Özellikle TCK.31. Maddesine yönelik TBMM deki Adalet Komiyonunun sürecinde eklenen "**işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiile ilgili olarak davranışların yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi**" yönündeki bilgi ile ortaya çıkan "hekim raporu" içinde yönetmelik ile zorunluluk öne çıkarılarak yetişkinler gibi ağır cezalara maruz kalmaları bu yaş grubu için de sağlanabilmektedir. Sosyal teşhis ile tıbbi teşhis açısından süre gelen bir adalet skandalı ve kasıtlı hukuksal kargaşa ile 2005 yılından beri çocukların ve de toplumun geleceklerinin katledilmesine neden olabilmektedir.

54.Anayasanın 124 ve korumaya yönelik 41 ve eğitim hakkı ile ilgili 42. maddeye aykırı olarak yönetmelikle bu şekilde yer alan hekimler açısından böyle bir sorumluluğu ortaya çıkarmaktadır. Anayasa'nın 137. maddesi dahil ayrıca ÇKK 6.maddesi için geçerli olan bildirim söz konusu olmadan ve 44. madde ile bir cezasızlık hali ve TCK'nun 4 üncüye rağmen böyle bir adalette üretilen kaza ile çeşitli canlı ve cansız ölümcül kazalara neden olmaktadır.2024 yılında 600 binden fazla çocuktan bahsedilmekte olup korunması bırakılan çocuklara nasıl uygulandığı ve çocukların cezalandırılması amacıyla öne çıkan bakış ise vicdanın/insanlığının da ötesindedir.Bu unutulmuş ve yönetmelikle ile de ÇHS'ni ilkesiz ve anlamsız kılmaktadır. 2006 yılından beri vicdanın körleşmesi içinde önemli bir örnek olabilmektedir. Ayrıca ve halen insancıl hukuk açısından bu noktaya geline böyle bir adalet ve hukuka bakış ile sosyal hizmetin nasıl

işlevsizleştirilmesinin örneği olup bu yenski suskunluk ve sessizlik ise böyle bir hukuksuzluk ve de adaletsizliği besleyebilmektedir.

Ayrıca 2007 yılında SABEV Yayınları tarafından "Çocuk Koruma(ma) Kanunu" kitabında SİRDahil bu yöndeki bilgiler arasında söz konusu (md 20/4) .214 sayfada ⁴⁷ yer almaktadır.Yine bu bilgi 2008 yılında ki SABEV Yayınevi tarafından "Çocuk Koruma(ma Kanunu-2) kitabın 57. sayfasında yer almaktadır. Ceza Kanununun mantığı ve felsefesine gayet uygun olan bu uygulama ve bu kapsamda düzenlenen bu rapor yerine sosyal inceleme raporunun bunun yerine almasının istendiği ve hedeflendiği de görülen bu usul ve esasın yeterli olduğunun görülmemesi nedeni ile maddenin dördüncü fıkrasında gene bu yönde ayrı bir düzenleme yapıldığı şekilde bir tespit söz konusudur.

2007 yılından beri bu tespit söz konusudur. Bu bağlamında; dördüncü fıkra yapılan bu düzenlemenin "**Aslında yasadan farklı bir şekilde yapılan bu düzenleme**" şeklinde yer alan bilgi ve bu durumun dikkat edilmemesi dahil körleşme milyonlarca çocuğun nasıl geleceklerinin çalındığının da örneğidir. Bu bilgi ile bu yönetmelik dahil bazı diğer maddelerin iptali ile hukuksal bir sürecin başlamasına nedendir.Ancak 2006 yılından beri bu yönde bir eylemsiz hali süre gelmiştir. Adalet skandalı ile birlikte geleceklerinin katledilmesi de halen de mümkündür.Diğer yandan bu süreçte ÇHS yerine ÇKK'na ve de TCK.31 maddeye yönelik UNICEF tarafından TBB ile öne çıkan eğitimler açısından CMK Avukatları dahil gelecekleri karartılan milyonlarca çocuğun, veballeri altında olduğu acı bir durumda yaşanılmaktadır.Özellikle Pekin Kurallarının ve ÇHS ve de Avrupa Sosyal Şartı bağlamında Avrupa Konseyi tarafından sosyal hizmetleride içeren Çocuk Dostu Adalet ilke ve klavuzlarının dikkat edilmesi ve (kastlı)körleştirme ise en önemli etkenler arasında yer almakta olup belgeye bu şekilde ve bakışla mümkün olabilmektedir.

55..Bu açıdan Türk Adalet Akademisinin de ki ÇKK ile ilgili son kitapta yer alan "**Çocuk Koruma Kanun' da bu rapora dair düzenleme yoktur.Kanun'da unutulmuş bu rapor yönetmelikle düzenlenmiştir**" şeklindeki cümle , aynı zamanda 2025-2029 yılı için öne çıkan Yargı Stratejisi Reform belgesini ve de TBMM tarafından alınan karar ile suça sürüklenen çocuklar ile ilgili araştırma komisyonu daha önemlidir.Yapısal sorunlar dahil ele almadan bir taraftan cezaların arttırılmasından bahsedilirken sosyal teşhis açısından sosyal inceleme raporu için zorunluluk gibi bir tespit ve açıklama belgede yer almaktadır. Bunun yanı sıra 2015 yılından beri 12-15 yaş arasında ki suça süreklenen çocuk şeklindeki garabetlikle alınlarına yapışan lekeler ve damgalama dahil hukuksal açıdan kitapta yer alan bilgi, değerli ve önemli bilgidir. Aynı zamanda çözümü de halen birlikte içermektedir. Bu bilginin ötesinde 2022 yılından beri hukuksal çözüme taşınmaması ise değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu cümle ile birlikte 2006 yılından beri milyonlarca çocuğun adalet kazası ile etkilenmesi ve geleceklerin karartılması nedeniyle çeşitli hukuksal facialar ise ÇHS , Anayasa' ve de insan haklarına rağmen süre gelmektedir. Tepkisizliğin olağanlaşması ve kanunda "unutulan" araçsallaşma ile çocuklar için acı acı öyküleri beslemesi aynı zamanda insan hakları konusunda nasıl uzaklaştırıldığının acı örneği olabilmektedir.

"Ceza Kanununun mantığı ve felsefesine geyet uygun olan bu uygulama ve bu kapsamda düzenlenen bu rapor yerine sosyal inceleme raporunun bunun yerine almasının istendiği ve hedeflendiğide görülen bu usul ve esasın yeterli olduğunun görülmemesi nedeni ile maddenin dördüncü fıkrasında gene bu yönde ayrı bir düzenleme yapıldığını da görmekteyiz. Bu bağlamda; dördüncü fıkra yapılan bu düzenleme ile "İkinci ve üçüncü fıkralardaki hâllerde" bağlantısı ile sadece "hâkim veya mahkeme" nin "sosyal inceleme raporu ile birlikte çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla adli tip uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekimden görüş alır." şeklindeki düzenlemesi ile de sosyal inceleme raporu ile birlikte adli tip uzmanı,psikiyatrist ve uzmanının tam olarak belirtilmediği bir uzmandan da ayrıca tıbbi bir görüşün alınacağı yönünde de ayrı bir usul ve esasında getirildiği görülmektedir.

Aslında yasadan farklı bir şekilde yapılan bu düzenleme ile bu tıbbi görüşün sadece hakim ve mahkeme tarafından sosyal inceleme raporu ile birlikte isteneceği anlaşılmakta olup savcılığın bu kapsamda görüş isteyip isteyemeyeceği ise bu düzenleme ile belli değildir. Ayrıca bahsi geçen uzmanın da uzmanlık alanı da fıkradaki bu düzenleme de tam olarak belli olmayıp bu kapsamda bir cildiye uzmanının veya bir ürologunda sosyal inceleme raporu ile birlikte görüşünün alınıp alınmayacağına belirsiz olduğunu da bu bağlamda görebilmekteyiz." Sf.213-14 Erişim 24.03 2026

Ayrıca Türkiye Türkiye Adalet Akademisi Yayınları tarafından eğitim almış binlerce hâkim ve savcılar için bu kitaptaki tespit ve açıklama aynı zamanda bir adalet kazası örneği olabilmektedir. Sosyal inceleme raporunun düzenlenmesinde öne çıkarılan adli destek görevlileri için de geçerli olup diploması olmayan pedagogların meşru kılınması ise adalet skandalının ötesindedir. Halbuki bu bilgi ve açıklama aynı zamanda çözümü Anayasal açıdan içerken sosyal hizmet konusundaki eksiklik ve güvensizliği içeren dışlamanın somut örneği olabilmektedir. 2022 yılından beri ÇKK yönelik bu kitapta yer alan bilgi ve etki ele alındığında , aktif hukuk ve adalet yerine "pasif hukuk" ve "pasif savunuculuk" içinde önemli örnek olabilmektedir.

Özellikle Anayasa'nın 124 ve 137 maddelerin rağmen ve ⁴⁸ bir hak olan sosyal hizmet(lerin) dışlanması ve hekim raporu dahil korumasız bırakılan çocuklar için adalet bu şekilde beklenmektedir. Hekimler açısından ayrıca Anayasa'nın 137. maddesine rağmen hem sosyal korunmasız bırakılması sağlanırken ve Anayasanın 41,42 ve 90 maddesine rağmen hukuksal korumasız bırakılması için böyle bir araçsallaşma belge de ayrıca yansımaktadır. Hem damgalama/lekeleme, hem zorunlu sosyal inceleme raporunun işlevsiz kılması için bu yöndeki çabalar ve süreklilikle çocukların üstün yararının nasıl anlamsız kılmasını da yansıtmaktadır. Bu yöndeki katkıların yanı sıra ÇHS açısından Pekin Kuralları ve de sosyal hizmetler açısından nasıl ve ne şekilde ele alınmadığı da görülmektedir. 20 yılı içinde gelinek noktada ASŞ daki ilkeler ve de sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı dahil öne çıkan haklara yönelik , insan hakları için sosyal çalışmacılara üstlenilen görevin 1991 yılından beri söz konusu olan Avrupa Konseyi kararları dahil bazı önemli karar ve bilgiler , hem belgede hem de kitapta halen yok sayılabilmektedir..

56. Ayrıca Kanunda yer almamasına rağmen sosyal inceleme ile ilgili diğer önemli konu "bilirkişi" ile ilgilidir. Sosyal teşhis için evrensel bir araç olan SİR'nun ayrı bir rapor ve bilgi olarak karar verilmesine yönelik bu uygulamanın bilirkişi özelliğine sahip olması amacıyla akademik dünya dahil çabanın karşılığı ise kanunda yer almaması veya unutulmasına rağmen yine uygulama yönetmeliğin 20 maddesinin 3 fıkrasında özellikle yer almaktadır.⁴⁹ Aslında ortada kanunda unutulmuş diğer önemli bir konudur.

Ayrıca bu yönde akademik katkı da söz konusudur. (Paragraf 36-39) yer alan bilgilerin ve gelişmelerin de ele alınmasını gerekmektedir. Bu katkılar ile birlikte söz konusu sosyal incelemeyi yapan "bilirkişi" özelliği yönetmelikle kazandırılmaktadır. ÇKK.35 de yer verilen çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, sosyal çevre koşulları, gördüğü eğitim, fiziksel ve de ruhsal gelişimi hakkında SİR gibi bir rapordan da bu şekilde bahsedilmektedir. Aynı zamanda ruhsal gelişmeler dahil diğer etkenler SİR kapsamında birlikte içermektedir. Bu yönde bir yetenek için takdir ederken, görevlendirdiği "bilirkişinin" hazırlamış bulunduğu raporda ki gözlem, tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurur şeklinde boyut aynı zamanda evrensel açıdan SİR ile ilgili zorunluluğun farklılaşmasına ve de yozlaştırılmasına yöneliktir.

⁴⁸ **Anayasa Yönetmelikler MADDE 124-** Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler: (1) Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir. - (1) 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle, bu fıkra da yer alan "Başbakanlık" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde, "tüzüklerin" ibaresi "Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin" şeklinde değiştirilmiştir:-

Kanunsuz emir MADDE 137- Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. (1) Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz. Askerî hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

⁴⁹ (3) Fili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri f ilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu f ile ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığını takdir yetkisi münhasıran mahkemeye aittir. Sosyal incelemeyi yapan **bilirkişi**, çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, sosyal çevre koşulları, gördüğü eğitim, fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkında bir rapor düzenler. Hâkim, bu yaş grubuna giren çocuğun kusur yeteneğinin olup olmadığını takdir ederken, görevlendirdiği **bilirkişinin** hazırlamış bulunduğu raporda yer verilen gözlem, tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurur.

57.Bu süreçte Bilirkişi ile ilgili 6754 sayılı Kanun, "adli ve idari yargı alanında yürütülen her türlü bilirkişilik faaliyetini" kapsar (m.1/2) şeklinde düzenlenmektedir. Kanunun 2. maddesine göre bilirkişi: "*Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde oy ve görüşünü sözlü veya yazılı olarak vermesi için başvurulmuş gerçek veya özel hukuk tüzel kişisidir*" olarak tanımlamaktadır.Bu tanım, bilirkişiliğin üç temel unsurunu vurgulamaktadır. Uzmanlık gerekliliği açısından çözümü genel bilgi veya hukuk bilgisiyle çözülemeyecek konulara özgüdür. Oy ve görüş bildirme ile bilirkişi, teknik kanaatini sunmak içindir. Başvurulan kişi olma için mahkeme veya savcılık tarafından görevlendirilir. Diğer yandan ÇKK.6 maddesi kapsamında bildirim yükümlülüğü ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından derhal sosyal inceleme raporu için mahkeme ve savcılığı açıdan bu görevi de birlikte içermektedir.

Görüldüğü gibi bilirkişi, görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız, tarafsız ve objektif olarak yerine getirir. Raporda, çözümü uzmanlığı gerektiren hususlar dışında açıklama yapamaz; hukuki nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunamaz.Genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz .Görevi bizzat yerine getirmekle yükümlüdür, başkasına devredemezÇözülecek sorun açıkça belirtilmeden ve inceleme konusunun kapsamı gösterilmeden görevlendirilemez .Aynı konuda bir kez rapor alınması esastır, eksiklik halinde ek rapor istenebilir.Bu ilkeler arasında en kritik olanı, bilirkişinin "hukuki nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunamaması"dır (m.3/2). Bilirkişi, yalnızca kendi uzmanlık alanına giren teknik konularda görüş bildirebilir; hukuki sonuçlara ilişkin değerlendirme yapması yasaktır.

Bilirkişi atanması şartları için (CMK m.63) "*Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verilebilir. Genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz.*" ve hukukçuların ancak hukuk dışı bir uzmanlık alanında belgelendirme yapmaları halinde bilirkişi olabileceklerini düzenlemektedir. Hukuk eğitimi, tek başına bilirkişilik için yeterli değildir.

58.Bir yandan Adalet Bakanlığı tarafından kurulan Bilirkişilik Daire Başkanlığınca⁵⁰ belirlenen temel ve alt uzmanlık alanları arasında sosyal hizmet de yer almaktadır . Sosyal çalışmacılar, uzmanlık alanlarına giren konularda bilirkişi olarak görevlendirilmektedir.Ancak bunun için 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu'nun 6. maddesi, bilirkişilik temel eğitimini düzenlemektedir. Kanunun ilgili hükmü uyarınca, bilirkişilik siciline kaydolmak isteyen kişilerin bilirkişilik temel eğitimini tamamlamış olmaları zorunludur . Bilirkişilik Yönetmeliği'nin 30. maddesi ise temel eğitimi şöyle tanımlar ."*Bilirkişilik temel eğitimi, beş yıllık meslekî kıdem kazanmış kişiler tarafından alınan ve bilirkişilik faaliyetinin yürütülmesi ile ilgili temel, teorik ve pratik bilgileri içeren eğitimi ifade eder.*" Bu amaçla eğitim için liste hazırlanmaktadır.Son listede ise sosyal hizmet için ayrı bir meslek yer almamasına rağmen bu süreçte ki eğitim ile sosyal hizmet uzmanları ya da sosyal çalışmacı olarak listelerde yer almaktadır.Bu listede olanlar için bir ödemede söz konusudur.Ancak adli destek görevlileri için ayrı bir ödeme yapılmaması doğrudur. ÇKK ile ilgili yönetmelik dışında ki son yönetmelikte yer almaması ile sosyal inceleme raporu bir teknik olarak yer almaktadır.ÇKK ile ilgili yönetmelik ile de bu şekilde gelişmektedir.

59.20 yıl içinde geline nokta ve adalet yönetimin de her yıl suç mağduru çocuk dahil sosyal inceleme raporu açısından kanunda yer almamasına rağmen söz konusu bilirkişi uygulaması ile ilgili böyle bir süreç söz konusudur.Bu süreçte hem bu yapı hem ÇKK ve yönetmelikte bilirkişi özelliği ise kanunda yer almaması rağmen unutulmuşlar arasındadır. Ayrıca 2006 yılından beri söz konusu olan ÇKK ile ilgili yönetmelikte farklı farklı maddeler çeşitli şekilde (Md 5;Md.13;Md.17;Mad 20) yer almaktadır. Diğer yandan hem de adli destek görevlileri ile ilgili yönetmelikte yer alanlar için böyle bir eğitim olmadan ve bilirkişi özelliği aranılmadan sosyal inceleme raporunun düzenlediği bir durumda halen söz

⁵⁰ <https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/>

konusudur.Ayrıca asli memur gibi bir özellik aranılmadan aday memurlar ve diploması olmayan pedagoğlarda dahildir.

Ayrıca yönetmelikte yer alanlar arasında ki 21 maddenin 2. fıkrasında ki SİR da çocuğun işlediği fiil ile ilgili olarak hukukî anlam ve sonuçları kavrayabilme ve bu fiile ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığı hakkında sonuç değerlendirmesinde bulunulmaz şeklinde düzenlenmiştir.Yine düzenlemenin devamı olarak 3.fıkra da ise suça sürüklenmiş çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiil ile ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur şeklinde yer almaktadır.

60.TBMM de ki görüşmede eklenen bu cümle ile ÇKK.35 maddesine yer verilerek TCK.31 maddesinin birlikte ele alınması ile iki farklı işlevin kazandırması nedeniyle yönetmeliğin 20. maddesinin 3. fıkrası, sosyal incelemeyi yapan kişiye açıkça "bilirkişi" sıfatı yüklemektedir.. Ancak 21. maddenin 2. fıkrası, bu bilirkişinin elinden en temel yetkiyi yani bir sonuç kanaatine varma yetkisini almaktadır.Kanun ile de gelişmektedir. Özellikle ve oluşan kargaşa ile SİR'nun bilirkişi özelliği ile birlikte "*Sen bir bilirkişisin, çocuğun ailesini, sosyal çevresini, ruhsal gelişimini incele.*" 20. madde de bahsedilmektedir. 21/2 madde ile de "*Ama sakın ha, çocuğun bu suçu işlerken hukuki anlam ve sonuçları kavrayıp kavramadığına (kusur yeteneğine) dair bir 'sonuç değerlendirmesi' yapma.*" demektedir.

Evrensel bir sosyal koruma ve önleyici boyutu dahil öngörülülüğünde birlikte içeren sosyal teşhise yönelik teknik raporlama milyonlarca çocuğun ve toplumun geleceği içindir. Özellikle de sosyal çalışma görevlisi ve adli destek görevlisi ile sistem tarafından bir "bilgi toplayıcıya" indirgenmektedir. Mesleki otonomi ve bilimsel kanaat hakkı gasp edilmektedir. Aynı zamanda hukukun arkasından dolanılması ve sosyal inceleme raporunu anlamsız ve önemsiz kılarak söz konusu zorunluluğun engellenmesine yönelik çaba düzenleme de ki karşılığın, kanuna rağmen mümkün kılınması Pekin Kuralını anlamsız ve özensiz kılmaktadır. Adalet açısından ve özellikle bir asırdan beri hukuk eli ile sosyal hizmetlerin dışlanması çocukların ve toplumun korumasız bırakması neden olup hukuksuzluk ve adaletsizlikler için bir süreklilik halen devam etmektedir.Bu duruma ortaklık yapan TBB ve AB Projeleri ile öne çıkan UNICEF tarafından ortaya çıkan milyonlarca hukuk faciaları ve adalet skandalı ile çocukların geleceklerinin katledilmesi bu yönetmelik ve bakış ile de adalet adına ve adalet yönetimi tarafından süre gelmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

61.Hukukun üstünlüğü bağlamında adil yargılama hakkı ve ceza adalet yönetiminde öne çıkarılan hukuksal koruma bağlamında ve CMK.150 maddesi kapsamında öne çıkarılan kamu müdafiler ise adalete erişim için önemli bir aktördür. Başta sözleşme ve anayasanın korunması ise öncelikli ödev ve görevlerdedir. Ancak ve halen Türk hukuk dünyası tarafından sosyal hizmete karşı güvensizlik ve dışlama söz konusu olup bu durum belge bu şekilde yer alabilmektedir. Halbuki 2004 yılından beri anayasal açıdan iç hukukun parçası ve kanunlar arasında yer alan ve güncellenmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın korunması ve geliştirilmesi yerine dikkat edilmemesi, vurdumduymazlık ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı dahil sosyal koruma ile ilgili hakların, insan hakları dahil içselleşmemesi nedeniyle hukuksuzluk ve adaletsizliği beslemektedir.

Pekin Kuralları olmak üzere öne çıkan ÇHS rağmen ve çocukların korunması yerine öne çıkarılan ÇKK ve TCK.31. madde ile ceza adalet sistemi açısından ortaya çıkan paradoks ve oksimoron durum görüldüğü gibi son belgeye sınırlı bir şekilde yansımaktadır. Sınırlı hedefler arasında lekeleme boyutu halen engellenmemiş olup bu süreklilik devam etmektedir. Son belgede görüldüğü gibi önlemeyi içeren koruma sistemi ve ceza sistem ve bakış arasında bir çatışma noktasını özellikle yansıtmaktadır. 2005 yılında beri adalet ve hukuka var olan bakış ile, kanunda yer almamasına rağmen sosyal koruma ve sosyal teşhis açısından ve evrensel bir uygulama aracı olan sosyal inceleme raporu için bir araçsallaşma uygulamaları ve gelecekleri etkilemektedir. Bir sorun ele alınırken önce teşhis sonra müdahaleler ve yetkinlikle ve de araçlarla tedavi edilir. Bilimsel dahil usul boyutu her açıdan önceliklidir.

62.Yine bu süreçte bilindiği gibi asgari standartlar arasındaki zorunlu sosyal inceleme raporu için 12-15 yaş grubuna yönelik bir sınırlama ise TCK.31 maddesi için getirilmiştir. Bir taraftan ceza sorumluluk yaşının 12 olmasıyla ceza adalet sisteminin dışına taşınmıştır. Ancak bu gruplaşma ile ÇKK da yer almamasına rağmen 2006 yılında ki uygulama yönetmeliğinde yapılan düzenleme ile bir şekilde hekim raporuna eklenmesi ve tıbbi teşhis ile ilgili bilgiden sonra karar verilmesi sağlanmıştır. Çocukların geleceğinin karartılması ve katledilmesine önemli bir adım olabilmektedir. Halbuki 12-18 yaş grubu için sosyal teşhis açısından karar verilmesine yönelik sosyal inceleme raporu zorunludur. Ancak hukukun arkasından dolanılması amacıyla "gerekirse" ve "takdirinde" ibareleri ile zorunluluk ise ÇKK.35. maddesinde engellenmiştir. Aynı zamanda böyle bir sosyal teşhise ihtiyaç olmadığı gibi tıbbi teşhis ile işlevsiz kılınmasına yönelik süreklilik ve keyfilik halen söz konusudur.

2006 yılında önleme ve müdahaleleri içeren tedavi için böyle bir sosyal teşhis olmaması için böyle bir hukuki beceri aynı zamanda yönetmelikle devam edebilmiştir. Görüldüğü gibi bu beceri ile ÇKK sürecinde ki sosyal inceleme ile ilgili boyuta akıl hastalığı gibi yetenek çocuklar için eklenmiştir. Çağın ötesi bakışın devamı amacıyla çocukların yetişkinler gibi cezalandırılması sağlanabilmektedir. Teşhis ve karar açısından farklı farklı işlev ve özelliğe rağmen iki yeteneğin birlikte ele alındığı sosyal inceleme raporu öne çıkarırken, 12-15 yaş grubu için bir zorunluluk ise yönetmelikte yer alması sağlanabilmektedir. Bu beceri arasında ki "gerekirse" ibaresi için çelişkinin de ötesinde hukuksal bir sorunu ortaya çıkarabilmektedir.

63.Görüldüğü gibi gerektiğinde çocuğun bireysel özellikleri ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılarak böyle bir sosyal teşhis dışında çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği için tıbbi teşhis öne çıkarılmaktadır. Çağın ötesi bakışla "fail" yerine fiile odaklanması ile de böyle bir teşhis ve teşhis olmadan karar verilmesi için "mahkeme" kararlarıyla birlikte öne çıkmaktadır. Takdirinde göz önünde bulundurulmasıyla ortaya çıkan keyfilikle adalette ki kuralsızlığı da beslemektedir. Mahkeme ve ceza adalet sistemi ile de çocuk koruma sistemi açısından söz konusu koruyucu ve destekleyici boyutu da etkilemektedir. Çocukluk ve gençlik evreleri ve gelecekleri de yok sayabilmektedir. Koruma sistemini önlemeye yönelik böyle bir zorunluluk ve sosyal teşhis açısından kanunda yer almamasına rağmen sosyal inceleme raporu dışında hekimler için ek bir rapora yönelik durum ise bu bakış ve hedef yönetmeliğe bu şekilde eklenmektedir.

Böylece 2006 yılından tıbbi teşhis açısından hekimler aynı zamanda sosyal teşhis açısından uygulamanın parçası olabilmektedir. 1926 yılında sahip olan bakışın devamı olarak 12-15 yaş grubuna yönelik eklenen hekim rapor ve akıl hastalığı ile ilgili yetkinliğe araç olması amacıyla öne çıkan hekimler açısından böyle bir yetkisizlik anayasaya rağmen özellikle yer alabilmektedir. Böylece "farik ve mümeyyiz" gibi akıl hastalığına dayalı bir yetenek çocuklara ve topluma uygun görülmüştür. Hukuk eli ile mümkün olan bu vahim durum aynı zamanda sosyal hizmetlerin dışlanmasına yardım etmenin önemli örneklerindendir. Halbuki çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması ve çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi ile öne çıkan, ÇKK kapsamında ki, bildirim yükümlülükleri arasında hekimler de dâhildir. Çocukların temel ilkeleri ve de bu bildirim ve de 44. madde kapsamında sosyal teşhis ile birlikte öncelikle ele almasını ÇKK (md.4,6,44) da hükümlü kılmaktadır. Bu boyutun ÇHS ve ASŞ açısından dikkat edilmemesi ise söz konusu müdafiler açısından diğer önemli bir aktör olabilmektedir.

64.Adalet hizmetinde ki sosyal dışlanmada öne çıkarılan sosyal incelemenin işlevsiz kılınmasını içeren süreçte, sosyal koruma ve sosyal teşhis açısından sosyal hizmet konusunda eğitim almamış psikolog, sosyolog, psikolojik danışmanlık, çocuk gelişimci gibi kişiler tarafından düzenlenmesi amacıyla ÇKK da öne çıkarılan "sosyal çalışma görevlisi" şeklinde garabetlik sosyal hizmetler ve adaletle yönelik önemli bir sorun kaynağı olabilmektedir. Adaletle, insanlığa bakışı yansıtmakta olup teşhis olmadan önleme dâhil müdahaleleri de içeren bir tedaviye geçilmesi için bir yetkinlik aranılmadan böyle bir keyfililik toplumun vicdanı olan çocukların korunmasız bırakılmasını da sağlanabilmektedir. Aynı zamanda sosyal hizmetin dışlanmasına ve adaletten koparılmasının ilk önemli adımı olmaktadır. Aynı zamanda evrensel bir kamusal hizmetler yerine "post-sosyal hizmetler" veya "post-hayırseverlik/yardımseverlik" şeklinde bir uygulama Avrupa Sosyal Şartına rağmen halen mümkün olabilmektedir.

Sosyal devlet ve sosyal adaleti ve güveni özelliği zayıflatırken bu yönde bir araçsallaşma ile de halen ÇHS rağmen çocukların üstün/yüksek yararı anlamsız ve değersiz kılabilmektedir. Aynı zamanda ASŞ’ daki öne çıkan koruma boyutu ve yöntemler açısından sosyal çalışmacılar/sosyal hizmet uzmanları bu şekilde etkisiz ve değersiz kılabilmektedir. Sosyal teşhis açıdan evrensel bir araç olan sosyal inceleme raporu ise sadece sosyal hizmet konusunda eğitim almış sosyal çalışmacılar (sosyal hizmet uzmanları) tarafından düzenlenir. Hem sosyal teşhis ve içerik yozlaşırken tedavileri engellemektedir. Sunulan hizmetlerde yer alanlar açısından sorumluların sorumsuz kılınması sağlanırken ÇKK.44 maddesi ise bu yönde özellikle işletilmemektedir.

65.Ancak çocuk koruma sistemin sözde kılınması ve çocuksuz ve gençsiz bir ceza adalet sisteminde ki bu boyut ve özellik özellikle insanlık öyküsü içinde önemlidir. 2025 yılındaki söz konusu belge ile birlikte geline bu nokta ve süreçte evrensel bir sosyal hizmetlerin dışlanması bu beceriler ve ortaklık bir sorun yumağını da beslemektedir. Diğer yandan Avrupa Konseyinin 1976(16);1991 (16) ve 2001(1) sayılı kararları ile insan hakları konusunda sosyal çalışmacılar/sosyal hizmet uzmanlarına yönelik kararların yanı sıra BM kararları (1994) ile ayrı bir ödev ve görev öne çıkmaktadır.

Bu süreçte “Çocuk Dostu Adalet” açısında sosyal hizmet ile ilgili birliktelikle öne çıkan kararlara (2010 ve 2011 (12)) rağmen çocukların üstün yararı açısından sosyal hizmetlerin dışlanması ile ilgili boyut ve önem adalet hizmetinde özellikle engellenmesi ve keyfilikler anayasanın (md.2,5,10,41,42,58,62,90,124,137) ihlaline neden olmaktadır. Asgari kuralları öne çıkarılan Pekin Kuralları ve ÇHS açısında bu boyutun halen anayasal açıdan ele alınmamasının yanı sıra ÇKK ve uygulama yönetmelik ise böyle bir hukuksal araçsallaşma ile mümkündür. Başta sosyal inceleme raporunun işlevsizleşmesi ve yozlaşması amacıyla kanunda yer almamasına rağmen hekim raporu eklenmesi ve sosyal hizmet tekniğine dayalı sosyal teşhis boyutunu sınırlamak amacıyla bilirkişilik özelliği de kazandırılmıştır.

Kaynak kanunlar açısından Almanya’daki uygulamaları yansıtanlar arasında önemli aktörlerden Prof.Dr. Yenisey dâhil akademik katkılar ve Yargıtay kararları ile bu yönde bir süreklilik ve ortaklık yaşanmaktadır. Başta Almanya, İsviçre, ve İtalya gibi kaynak kanunlara dayalı örnek ve gelişmelerin yansıtılmasında ki çeviri yanlışlığı ve kavramlar farklılaşabilmektedir. Bu yöndeki somut örnekler ile birlikte olağanlaşmaya yönelik körleşmelerin katkılarıyla da, çocukların ve toplumun geleceğini de belirleyebilmiştir. Böylece 2009 yılından beri var olan üç belgenin devamı olan 2025 yılındaki son belge ki açıklamalar ile birlikte sosyal inceleme raporunun zorunluluk olmasına yönelik hedeften bahsedilmesi aynı zamanda sosyal hizmetlerden dışlanması için de önemli bir konudur. Hukukun araçsallaşması ile çocuklar dâhil sosyal koruma ve sosyal haklarının engellenmesine yönelik çabalar ve adalet açısından geline nokta aslında bir insan hakları sorununu, sosyal haklar ve çocuk hakları ile birlikte anayasal bir sorunu ortaya çıkarmaktadır.

66.Özellikle ve öncelikle adalete yönelik sığ ve dar bakış ile sosyal hizmetlerden yararlanma hakkının engellenmesi ve sosyal devlet özelliğın anayasaya rağmen uzaklaştırılması ile özellikle 20 yıl içinde geline bu noktada evrensellik boyutunun dikkat edilmemesi çocuklar ve toplum için önemli etkindir. Özellikle çocukların korunmaması ve bunların arasında ki suçluluk boyutunda da sosyal hizmetin adalet yönetiminde dışlanması halen diğer önemli bir etkindir. Sosyal hizmetler ile ilgili bilgisizlik ve bu yöndeki korku ile adaletten kaçırılması gibi bir amaç arasında “suça sürüklenen çocuk” gibi garabetlik tanım ise anahtar bir sorun kaynağıdır. Korunma ihtiyacı olan çocuk dâhil sosyal teşhis ve sosyal inceleme raporuna yönelik zorunluluk ise son belge dâhil kısıtlı bir şekilde ele alınabilmektedir.

Halen bu yönde bir yetkinlik aranılmadan ve UNICEF tarafından birlikte hazırlanmış olan “Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı”nın halen var olduğu süreçte ve anayasaya aykırı bir şekilde böyle bir lekeleme dâhil bu yönde ki süreklilik söz konusudur. Her şeye rağmen vicdanların körelmesi arasında UNICEF ve AB projeleri ile beslenmesi bu açıdan bu sürecin parçası olabilmektedir. Bu süreçte adalet yönetimi açısından sosyal inceleme raporu ile ilgili boyut ve uygulamalar arasında “denetim” uygulaması (ÇKK.md36-41) ise sosyal teşhis ile birlikte çocuk koruma sistemi için öncelik olup suçluluğun önlenmesi için de öncelikli bir araçtır.

Ceza adalet sisteminin dışında ve son çare olabilmesi için halen "sosyal çalışma görevlisi" ve "adli destek görevlisi" veya devamı olarak "adli görüşme" gibi garabetlik ile birlikte yetkinliğin aranılmaması aynı zamanda hukuksal korumasız bırakılması ile doğrudan ilgilidir. Diğer yandan ortaya çıkan hukuksuzluğun ele alınması için bir ihtiyaç AB projeleri içinde bir neden olabilmektedir. ÇHS'ni ve ASŞ korumak yerine ÇKK ve TCK.31 maddesine yönelik korumak amacıyla adalet yönetiminin parçası olan zorunlu kamu müdafiler dâhil böyle bir hukuksal korumasızlık ile sürekliliğinde devamı AB Projeleri ile halen devam edebilmektedir. Böyle bir hukuksal durum ve halen bu yöndeki çalışmalar ile bazı hukuksuzluklar ise görüldüğü gibi son belgede yer almaktadır. 2005 yılından beri çocuklara ve adalete bakışa yönelik bu gelişmelerin özellikle insan hakları ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı dâhil birlikte ele alınmasını anayasal olarak görev yapmaktadır.

67.Bu süreçte UNICEF ve AB Delegasyonu açısından söz konusu hibeler ile oluşan ilişkiler ve öne çıkarılan AB Projeler çocukları ve toplumun geleceğini de belirlemektedir. Aslında ÇHS'ni korumak ve geliştirmek yerine ve kaynak kanun ile ilgili ülkeler dâhil yurtdışında ki benzer yapı ve uygulamaların dikkat edilmemesi ve ÇKK ve TCK.31.maddedeki uygulamalar için bir süreklilik gibi bir tercih adaleti doğrudan etkileyebilmektedir. Türkiye'de ki çocuklara ikinci bir standart içinde bakmak için ÇKK daki hukuksuzlukları beslemektedir. Süreklilik arasında UNICEF tarafında hazırlanan "sosyal çalışma görevlisi için eğitim kitabı" çocuklar için kara bir lekedir. Böylece evrensel bir araç olan sosyal inceleme raporunun işlevsiz kılınması ve sosyal hizmetlerin dışlanması sağlanmaktadır. Yanı sıra sosyal teşhis edilmeden karar verilmesini sağlaması aslında bir çocuk hakları sorunu ve sosyal haklar açısından önemli bir sorun kaynağı olabilmektedir. Bu insanlık sorununa ve sosyal hizmetlerin dışlanması amacıyla da kanunda yer almamasına rağmen hem hekim raporu hem de bilirkişi özelliği ile sosyal teşhis boyutunu işlevsiz kılınmasına yönelik ortaklık ve süreklilik ile ortaya çıkan hukuksuzluk aynı zamanda Anayasaya aykırılığı halen öne çıkarmaktadır.

68.Türkiye Adalet Akademisinde ÇKK'na yönelik 2022 yılında yayınlamış olan kitap gelişmeleri ve bakışı yansıtmaktadır. Görüldüğü gibi bu bilgiler arasında özellikle hekim raporuna yönelik "Çocuk Koruma Kanunu'nda bu rapora dair düzenleme yoktur. Kanun'da unutilan bu rapor yönetmelikle düzenlenmiştir" şeklinde "unutulan" tespit ve açıklama önemli bir bilgidir. Kitabı ve bilgi değerli kılmaktadır. Bu bilgi ile birlikte anayasaya rağmen zorunlu olan sosyal inceleme rapor ve sosyal teşhis ile ancak son belgede öne çıkarılan zorunluluk gibi bir açıklamaya ve lekelemeye yönelik olması diğer önemli tespit ve açıklamadır..

Fiil yerine fail'e ve de son çare olması yerine cezalandırılmaya odaklanmasıyla söz konusu olan ceza adalet yönetimi ile çocukları hem severiz, hem de lekeleriz, damgalarız ve döveriz diyerek özellikle de kanunda yer almadan sosyal inceleme raporuna bilirkişi özelliğini kazandırılmış olması hukuksuzluğu ve adaletsizliği de ortaya çıkmaktadır. Hem de ek olarak hekim raporunun unutulması gibi gerekçe olması çocuk koruma sistemini anlamsız ve önemsiz kılmaktadır. Anayasa da öne çıkarılan sosyal ve hukuk devlet özelliğinin yanı sıra adil yargılama hakkı ve masumiyet karinesine aykırı olarak lekeleme gibi açıklama (Anayasa Md.2,5,10,36,38,) ve çocukların korunması ile ilgili 41 ve eğitim ile ilgili 42,58,62 maddelerine aykırı bir durum Anayasanın 90. maddesi açısından ayrı bir aykırılığı birlikte öne çıkarmaktadır. Kanunda yer almamasına rağmen yönetmelik ile ortaya çıkan keyfilikler ve etkiler açısından Anayasanın 124 ve 137. maddesine aykırılığı birlikte öne çıkarmaktadır.

69.Diğer yandan Pekin Kurallarına kaynaklık yapan ÇHS ve ASŞ açısından 18 yaşına kadar her insan "çocuk" sayılması ile koruma boyutu ve de çocuk koruma sistemi, Türkiye de 26 milyona yakın çocuğu doğrudan ilgilienmektedir. Çocuklar ve gençler ise bu ülkenin geleceği, yarınların güvencesidir. Sadece bir söylem de değildir. Anayasal yurttaşlık bağlamındaki ödev ve görev ile öne çıkan yükümlülükler ve karşılığının bulunması için de önceliklidir. Toplumsal açıdan sosyal devlet özelliği ile anayasal ödev ve görev ile ilgili yükümlülükler arasında onların her bakımdan iyi yetişmesi, sağlıklı biçimde gelişmesi, iyi bir eğitim alması yaşamsal önemdedir. İnsan olma ve toplumun vicdanı olan çocuklar için Anayasa, çocukların korunması için devletin gerekli önlemleri almasını görev yapmaktadır. Sosyal hizmetler bunun için önceliklidir. Eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılmamasını da düzenlemiştir. Sosyal ve hukuk devlet özelliğinin kazandırılması bağlamında sosyal hizmetler, adalet, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerin

tamamlayıcı unsur olması ile ancak vardır. Ayrıca öncelikli hizmetlerden ve görevlerden eğitim ve öğretimin, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına uygun laik eğitim olması gerektirmektedir.

Ancak ülkedeki yoksulluk, sosyal ve ekonomik sorunlar, gelir dağılımındaki bozulmalar, eğitim alanındaki fırsat eşitsizliği, uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması gibi çeşitli konular zaman zaman gündeme gelmektedir. Buna bağlı olarak gündeme gelen suç örgütlerinin gençlerden suç aracı olması gibi bir etken olması da bilindiği gibi konular arasındadır. Ayrıca yaş küçüklüğünden kaynaklı olarak 12-18 yaş gruptaki çocuklar/gençler için söz konusu ceza indirimleri nedeniyle suç aracı olarak kullanmasından da bahsedilmektedir.

Aslında ÇKK ve TCK.31 maddesi açısından öne çıkan kurumsal birliktelik aslında var olan boyutu öne çıkarmaktadır. 20 yıl içinde geline bu noktada söz konusu kamusal hizmetleri ve çocuk koruma sisteminin daha da önemli kılmaktadır. Ancak ve halen sosyal hizmetin dışlanması arasında sosyal inceleme raporunun işlevsiz kılınmasının yanı sıra, kanunda yer almaması rağmen hem bilirkişi özelliğinin kazandırılması ve de hekim raporu ile cezalandırma amacıyla böyle bir süreklilik aslında suç ortamını besleyebilmektedir. Diğer yandan suçluluk boyutu ele alınırken aile ve sorumluluk böyle bir sorunun parçası olabilmektedir. Aile kurumu kendi içinde ayrı bir dinamik ile vardır. Sosyal konum ve de gelir adaletsizlik ile ilgili olarak sosyal, ekonomik ve hukuksal açıdan korunmasını bu açıdan doğrudan ilgilidir. Bunun için de özellikle ASŞ açısından sosyal haklar ve sosyal korunmasını görev yapmaktadır. Çocuk koruma sistemi içinde var olan kurumlar ve liyakat/yetenlik ile orantılı olarak sosyal koruma boyutu dâhil oluşan boşluk ise başka şekilde ve her alanda doldurulması da doğaldır.

70 .İnsanlık öyküsünde suçluluk olgusu, bilindiği gibi bireysel bir sapma olmanın ötesindedir. İçinde yaşanan toplumun değer yargılarının, ekonomik koşullarının ve en önemlisi adalet sistemine duyulan güvenin bir yansımasıdır. Toplumda adaletin oluşmasına dair inanç zayıfladığında veya adalet mekanizmaları yeterince işlemediğinde, bireyler kendi haklarını kendileri alma eğilimine girebilmektedir. Kuralsızlıkla birlikte suçluluğu besleyen en önemli kaynaklardan birini oluşturur. Suç, aslında bir toplumun çözülmemiş sorunlarının, ihmal edilmiş kesimlerinin ve görmezden gelinmiş çözümlerinin dışavurumudur. Bu anlamda suçluluk, adalet anlayışının ve toplumsal dokunun sağlamlığının bir göstergesi, hatta bir aynasıdır.

Gençlik suçluluğu ise bu aynada en net görünen, en keskin yansılardan biridir. Gençler, içine doğdukları sosyal ortamın, aile yapısının, çalışma yaşamı dâhil geleceğin oluşması için söz konusu eğitim sisteminin ve de iletişim açısından medya etkisinin birer ürünüdür. Eğer bir toplumda gençler arasında suç oranları yükseliyorsa, bu durum adalet sisteminin sadece cezalandırma işlevini değil, aynı zamanda çocuk koruma sistemi ve de koruyucu ve önleyici işlevini de yeterince yerine getiremediğini gösterir. Gençler, adaletin kendileri için işlemediğini, kendilerini koruyan bir mekanizma olmadığını hissettiklerinde, sokakta kendi adaletlerini aramaya başlarlar. Çeteler, akran grupları içinde dayanışma arayışı, suça bulaşmış bir ortamda kabul görme çabası, aslında hep bu adalet boşluğunun ve aidiyet ihtiyacının bir sonucudur.

71.“Bataklık” metaforu bu noktada anlam kazandırmaktadır. Suçluluk, kurumuş bir toplumsal zeminde değil, tam aksine beslenen, sulanan, büyütülen bir bataklıkta yeşerir. Bu bataklık, ihmal edilmiş mahalleler, yoksulluk, işsizlik, eğitimsizlik, aile içi şiddet, madde bağımlılığı ve medyada sürekli pompalanan şiddet görüntüleriyle beslenir. Bu ortamda büyüyen bir genç için suç, bazen bir hayatta kalma stratejisi, bazen de öfkesini dışa vurmanın tek yolu haline gelir. Önemli olan bu bataklığı kurutmak, yani gençleri suça iten koşulları ortadan kaldırmaktır. İnsan gibi bakmak ve anlamak yerine ve aksi takdirde, suç işlendikten sonra cezalandırmak, sürekli akan bir musluğun önünü paspaslamaya benzer; geçici bir temizlik sağlar ama sorun kökünden çözülmez.

Gençlik suçluluğuyla mücadelede kalıcı başarı, ancak toplumun adalet anlayışını yeniden inşa etmekle, gençlerin devlete ve adalet mekanizmalarına güvenini tazelemekle mümkün olabilir. Hesap verilebilirlikle birlikte tüm toplum kesimlerinin ortak sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir. Her çocuk, sokakta değil, güvenli bir aile ortamında, sağlıklı bir eğitimle, geleceğe umutla bakarak büyüme hakkına sahiptir. Özellikle

ÇHS ve ASŞ ile öne çıkan hakkın teslim edilmediği yerde, suçluluk kaçınılmaz olarak kendine bir zemin bulacaktır.

72. Yoksulluk ise, suçluluk açısından önemli bir etkenlerdendir. Gençlik suçluluğu ise günümüzde daha da önemli olmaktadır. Özellikle insanlık öyküsünde ki süreçte yetişkinler gibi cezalandırılması yerine son çare olması ve sistem dışına çıkarılması "adalet" için ayrı bir şekilde ele alınmasını yükümlü kılmaktadır. Adalet için çocuk koruma sistemi için koruma ve yardım sistemi konusunda ki yapı ve uygulamalar arasında adalet yönetiminde suçun önlenmesi ise öncelik olmaktadır. Adalet bakış ile geline nokta Pekin Kuralları ise hem yurttaşlık hukuku hem de Kıta Avrupası açısından ASŞ ile geline noktalarındır. Bu süreçte sosyal ortam ve yaşam koşulların dikkate edilerek bir ceza adalet sistemi bir asırdan beri öngörülmektedir. İnsana bakışın ilk adımı olabilmektedir. Asgari standartlara dayalı kurallar ile ceza adaletin sınırlanması insanlık içinde bir sınav noktası olabilmektedir.

Adalet açısından suçluluğa en büyük etkenlerden olan sosyal ortam ve yaşam koşulları ise sosyo ekonomik gelişmeler ile belirlenmektedir. Aileleri ve de yaşam koşulları açısından gelir adaletsizlik ve de sosyal devlet özelliğinden uzaklaşması ve tehlikeler, tehditler aynı zamanda yeni yeni yaşam mücadelesine neden olabilmektedir. Yaşam mücadelesi arasında savunma güdüsü ve güvenli bir yere sığınmak ise önceliktir. En uygun sosyal ortama yönelmesi ise ilk insancıl adımlardır. Kamusal hizmet açısından söz konusu güvenlik ve adalet açısından kurumların zayıflaması ve suçluluk olmak üzere kural dışı ekonomi ile beslenen yeni topluluklar ise yeni yeni sosyal ortamların gelişmesine yardım edebilmektedir. Ortak değerlerden ve dayanışma ruhundan uzaklaşmanın ve de gücün yanında olması, gelir dağılımı ve bu yönde ki uçurumlar ise önemli etkenlerdendir. Bireysel ve/ya toplulukta oluşan yeni kurallar ve hukuk gelişirken özellikle büyük şehirlerde ki uydulaşma ve uçurumlar arasında çocuk ve gençler ise bu sürecin ve de sisteminin kurbanı olabilmektedir.

73. Bu şekilde oluşan sosyal ortamlar ve uçurumlar ile de farklı farklı sosyal katmanlara karşı önlem dâhil kurumsal eksiklikler bu sorunları daha da derinleştirebilmektedir. Özellikle kanunların yeteri ve adil bir şekilde öne çıkarılması açısından güvenlik ve adalet hizmeti, toplumsal güven ve de birlikte yaşamasını sağlayabilir. Dolayısıyla kamusal hizmetler açısından etkinlik ve yetkinliğe orantılı olarak suçluluk boyutu aynı zamanda bir bataklık için bir zemin olabilmektedir. Böyle bir zemin ile birlikte gençlik suçluluğu dâhil suçluluk boyutunu daha da karmaşık hale getirmektedir. Sosyal ortam açısından ele alındığında gelire göre iller arasında İstanbul, İzmir, Ankara gibi yüksek gelirli iller öne çıkmaktadır. Adil bir gelir dağılımının olmaması nedeniyle sosyal adaletsizlik, uydulaşma ve de kuralsızlık çeşitli sosyal ortam ve yaşam koşulları beslerken ortak alanlarda zaman zaman çatışmalara neden olmaktadır. Suçluluk ise bir yansıma olup bu yöndeki yönetsel beceri ile doğrudan orantılıdır. Aynı zamanda ortak değer ve dayanışma ruhunun azaltılması da bu yönde olup Şırnak, Artvin, Düzce Sinop gibi düşük gelirli iller arasındaki durum ve yoksulluk boyutunun suçluluk açısından ayrıca ele alınmasını gerektirmektedir. Bu durum zenginleşmiş ülkeler içinde geçerlidir. Suç işlemenin kendine göre bir dinamiği, ekonomisi söz konusudur. Önleme dâhil güvenlik boyutu ile birlikte suçluluk ile ilgili aktörler ve bu yöndeki yönetsel beceri arasında sosyal koruma boyutu aynı zamanda insana bakmak ve kurallara karşı saygı ile de doğrudan ilgilidir. Ülkeler açısından da ayrılmaktadır.

Günümüzde evrensel değerler ve kurallara dayalı olarak insan odaklı bakış aynı zamanda adaletle karşı güven vermeye yardımcı olmaktadır. Kurumlara dayalı olarak yönetsel beceri ile orantılı olarak topluluklar arası kutuplaşma ve ötekileşmeyi de besleyebilmektedir. Aynı zamanda hukuksal boyut dâhil bir çatışma noktasıdır. Gücünün hukuku öne çıkarken kamusal hizmet ve görevler arasında kurallara karşı saygı ve korunması yerine kendine göre kurallar ve hukuk aynı zamanda toplumsal umut eksikliği ve geleceğin körelmesini beslemektedir. Böyle bir toplumsal zemin ve ortam içinde gençlik suçluluğu, toplumsal etki ve tepkinin de ilk adımı olabilmektedir. Kuralsızlığa dayalı olarak oluşan ekonomi ve de oluşan sosyal ortamın yanı sıra yaşam koşulları ile suç işleme ortamını beslemektedir.

74.Özellikle okul ve önemli bir öğrenci tarafından terk edilerek erken çalışmaya başlaması yeni bir sosyal ortamı beslerken umut ve gelecek eksikliği suç ortamına itilmesine yardım edebilmektedir. Korumasızlık ile birlikte yaşamda tutunması da beklenmektedir. Bu şekilde eğitimden koparılması ile adalet yönetimine bir şekilde dâhil olması, çocuk adalet sistemi için ayrı önemdedir. Çocuk ve gençlere eşit ve adil, adaletli bakabilmek için, çocuk koruma sistemi öncelik olup öncelikle sistem dışına çıkarılması aynı zamanda Pekin Kuralları açısından da yükümlülüktür. Ayrı bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Toplumsal dâhil gelecek sunulması ve umut verilebilmesi için bu yönde de, karar verilmeden önce sosyal teşhis ise çocukların yüksek/üstün yararının gözetilmesi için olup sosyal inceleme raporu öncelikli ve zorunlu olmaktadır. Çocuk haklarının korunmasına ve asgari standartlar arasında yer alması ile öne çıkan Pekin kurallarının tamamı, insanlığa ve çocuğa bakış içinde bir sınav noktası olabilmektedir. Aynı zamanda ceza adalet sistem ve bakışın sınırlandırılmasına yöneliktir.

Ancak Türkiye de halen gençlik suçluluğu yerine çocuk suçluluğu olarak ele almaktadır. Bu amaç arasında yanlış çeviri dâhil toksik bir kavramlaştırma ise süre gelmekte olup hukuksal boyut dâhil sorunun ilk adımı olabilmektedir. Çocukların üstün yararını da anlamsız kılarken bu boyutun ve gelişmeler arasında gençlik kriminolojinin yanı sıra 1982 yılından beri pedagoji bilimi olmadan bir eğitimden bahsedilmektedir. Böyle bir önem ve eksiklik ve de adalet hizmeti dâhil sosyal hizmetlerin dışlanması aynı zamanda yönetsel açıdan müdahaleler için sosyal teşhis olmadan karar vermesi ÇKK ile de mümkün olabilmektedir. Gençlik suçluluğu açısından TCK.31 maddesinin de birlikte ele alınmasıyla adalet açısından öne çıkan sonuçlar ve etkiler, toplumda farklı farklı tartışmasına neden olabilmektedir.

Bu süreçte kuralların ve ödevlerin ÇKK ve ÇHS ne rağmen sorumlular tarafından dikkate edilmemesi ortaya çıkan nedenler açık ve nettir. Ancak hesap verilebilirlik olmadan yaşanan sorun ve sorumlular yönetsel beceri ile perdelenerek bir süreklilik son belgede de yansımaktadır. Böylece sorumluluğun, çocuklara, ailelere ve de topluma yükletilebilmektedir. Empati yoksunluğu ve kendi çocuk ve gençlik dönemini unutan yetişkinler ile birlikte özellikle 2005 yılından beri çocuk korumak adına sosyal ortam ve yaşam koşulları dikkat edilmemektedir. Özellikle hem hekim raporu hem de sosyal çalışma görevlisi ile sosyal hizmetlerin dışlanması ile korumasız bırakılması için yapılan hukuksal katkıların yanı sıra AB Projeleri açısından UNICEF bir aktör olabilmektedir. Bu yöndeki katkı ve çabalar arasında sorumluların, sorumsuz kılınması ile halen söz konusu adaletsizliği sürekli kılabilir.

75.Günümüzde ise hızlı teknolojik gelişmeler ve sosyo ekonomik gelişmeler açısından etkileşim ve ilişkiler, suçluluk boyutunu farklı farklı dönüştürebilmektedir. Bu hızlı dönüşümün kurumlar tarafından anlamaması ve zayıflamaması aynı zamanda suç bataklığı besleyebilmektedir. Özellikle gençler açısından umut ve geleceğin körelmesi arasındakiler için yeni bir yaşam mücadelesini başlatmaya yardım edebilmektedir. Güçlü kurumlar ve yetkinlikle sorunlar ile baş ederken aksi olan durum ise suç bataklığını daha da geliştirebilmektedir. Güvenlik ve adalet yönetiminde çocuk koruma sisteminin ikincil kılınması veya dikkat etmemesi ile korumasızlık ise bu bataklığı daha da genişletirken sorunun da temel bir parçası olabilmektedir.

Yeni sosyal ortam ve yaşam koşulları arasında ki okul ve eğitim hizmeti ise bu süreçte önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Aile ile ilgili sorumluluğunun ötesinde uzun bir eğitim sürecinde, toplumsal ortak değerlerin ve geleceğin inşasına yönelik böyle bir hizmette bu gelişmelerin birlikte ele alınmasını görev yapmaktadır. Bu gelişmeler ve yönetim, bakış açısından toplumsal ortamda da öne çıkan görev ve sorumluluk aynı zamanda sorunun çözümü olduğu gibi sorunun temel parçası olabilmektedir. Özellikle çocukluk dönemi dışında ayrı bir şekilde öne çıkan ergenlik ve gençlik boyutunu da içeren eğitim modeli ise bilimselliği günümüzde daha da önemli kılmaktadır.

76.Okul ve eğitim hizmetinde ortaya çıkabilen gençlik suçluluğu olgusuna çok yönlü ve köklü bir yaklaşım getirilmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Suçun sadece sonuçlarıyla değil, beslendiği kaynaklarla mücadele edilmesi ise anlamak ile başlayabilmektedir. Zorbalık da bunlar arasında olup her türlü zorbalık, zalimlik ise seyretmenin de bir sonuğtur. Zorbalığı da besleyen ve çocukların gençler için umut ve gelecek

veremeyen yeni bir dönem ve gelişmeler ile gençlerin suça yönelmesinde aile, eğitim, sosyal çevre ve medya gibi pek çok etkenin rol oynadığı da günümüzde gayet açıktır.

Kurallardan uzaklaşma ve kurumların güçsüz ve zayıf kılınmasını içeren, gelişmeler arasında ve böyle bir süreçte, evrede ise aileler en çaresiz ve en güçsüz olanlardır. Yardım ve destek isterken ve beklerken aslında kamusal hizmetin yanında olmasını da öncelik yapabilmektedir. Haklarının korunması gibi önlemeyi de içeren görevlerini de beklemektedir. Özellikle çocukların suça karışmasını önleme sürecinde güvenlik ve sosyal koruma ise önceliklerdendir. Özellikle her açıdan güvensiz ve korumasız bırakmak ve çaresiz içinde olan ailenin dışında zorunlu eğitim hizmetindeki sosyal hizmetleri de içeren sosyal koruma sistemi daha önemli kılabilir. Okul ortamı ve eğitim hizmeti ise bilgi aktarmak değil insan olmak dâhil çocuk ve gençlere gelecek ve umut veren bir sistem ve rejimdir. Böyle bir sistemde sosyal koruma boyutunu birlikte ele alınmasını yükümlü kılmaktadır. Sosyal haklar arasında çocuk ve gençler için sunulan eğitim hayatında ki yoksunluklar ve etkiler nedeniyle ayrıca ve özellikle, aile yapısının güçlendirilmesi de görevli kılmaktadır. Bu bağlamda okullarda sosyal hizmetlerin etkinleştirilmesi ise eğitim hizmetinin bir parçası olup sorunlar arasında okulu terk dâhil eğitimden uzaklaşma ise suçluluk boyutu dâhil bu yöndeki eksiklik aynı zamanda bu bataklığın ana faktörü olabilmektedir.

77.Yeni küreselleşme dönemi ile birlikte son teknoloji ve sosyal ekonomik gelişmeler ile toplumun gelişmesi ve şekillenmesi ise önemli bir dönüşüm noktasıdır. Dünya oldukça küçük olduğu gibi yeni bir dünya sunulurken sosyal medya ile yeni bakış arasında iletişim kanalları da çeşitlenebilmiştir. Bu yönde yeni yeni oyun dâhil görsel ve yazılı kaynakların üretilmesi arasında medya ve dizi-film sektörüne de önemli sorumluluklar düştüğü de bu süreçte açıklanmaktadır. Kurumsal eksiklikler ile birlikte önlem ve korumak adına çeşitli önleme ve çözümler aranırken yeni yeni yasalar üretilmektedir. Bu boyutta liyakat ve yetkinlikle aktörlerin de güncellenmesi gerekmektedir. Mevcut duruma sahip olan bakış ile ortada bir şiddet sarmalı ve zorbalığın olduğu ortamları besleyebilmektedir.

Böyle bir ortam ve aslında böyle bir çaresizliklerle de şiddet ve suçu özendirici içeriklerin gençler üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekilerek aslında sorumluların, sorumsuz kılınmasına yardım edebilmektedir. Liyakat ve yetkinlikten uzaklaşması ile zayıflatan kurumsal ve hesap verilebilirlik açısından bu eksiklikler ve bu yönde ki yasal zırhlar her şeyin önünde çıkabilmektedir. Bu süreç arasında ÇKK gibi yasal düzenlemeler ve anayasada öne çıkan yükümlülükler arasında çocukların üstün yararı adına özellikle hukuk eli ile sosyal hizmetlerin dışlanması veya hayırseverlik ya da yardımseverlik bakışla sosyal hizmetler zannedilmesi sağlanabilmektedir. Okul açısından eğitim hizmetini, sağlık ve adalet hizmetinin zafiyet içine girmesine neden olabilmektedir. Sosyal hizmetlerin içselleşmesi yerine dışlanmasının aynı sıra yetkinlik ve liyakatın göz ardı edilmesiyle bu süreçte okul dâhil sosyal ortam ve yaşam koşulları açısından bataklık gibi bir ortamın geliştirilmesinde çocuk ve gençler bu systemsizliğin ve adaletsizliğin kurbanı halen olabilmektedir.

78.Böyle bir ortamda ve de suçun organize bir şekilde işlenmesi ve de çeteleşme olgusu da ciddi bir tehdit olarak ele alınırken aslında güvenlik ve sosyal koruma konusundaki zafiyet ortaya çıkmaktadır. Sonuçların öz ve nedenlerin tartışılması yerine var olan haklara ve de bu yöndeki görevlere yönelik "ama" ve "fakat" diyerek farklı farklı konulara tartışılması da bu süreçte sağlanabilmektedir. Böyle bir zemin ve gerçeklerden kopmasına yardım edebilmektedir. Özellikle geline bu noktada, kolluk kuvvetleri ve yargı ise devreye girmesiyle adalet hizmeti ve adalet yönetimi her şeyin öne çıkmaktadır. Ceza adalet sisteminde ise cezalandırma öne çıkmaktadır. Bu bakış ile tutuklu süreci dâhil infaz ve ceza kuruluşları aynı zamanda yeni bir sosyal ortam ve bataklığı da besleyebilmektedir.

Önlem ve korumaya yönelik denetimli serbestlik uygulaması ise diğer önemli uygulamadır. Bu uygulamalar ile birlikte çocuklar açısından bu süreçte sosyal hizmetlerin özellikle dışlanması suçluluğun beslenmesinin önemli kaynağı olabilmektedir. Pekin Kuralları bu açıdan öne çıkan ÇHS, ÇKK kapsamında sosyal koruması ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı dâhil engellenen böyle bir ortamda eğitim dâhil umut ve geleceği kaybolmuş belli bir oranda ki çocuk ve gençler ise bu şekilde oluşabilmektedir. Diğer yandan adalet

yönetimi açısından söz konusu uygulamaların anayasa ve bazı görev ve yükümlülüklerin dikkat edilmemesi ile halen çözüm aranılması son belgede de yansımaktadır. Aynı zamanda çaresizliği daha da derinlere öteleyebilmektedir.

79.Okul ise aile ile birlikte ele alınan temel bir sosyal ortamdır. Pedagoji bilimi ile var olabilen eğitim ise önceliktir. Bir hak olan sosyal hizmetler ise bu hizmetin tamamlayıcı unsurudur. Ancak bilimsel eğitim konusunun eksiklikle birlikte sosyal hizmetlerin dışlandığı bir ortamda bu bataklığın parçası olabilmektedir. Bu eksiklikler ile birlikte okullarda güvenlik tedbirlerinin artırılması, bazı okullarda özel güvenlik görevlendirilmesi gibi çözümler ise zaman zaman bir çare olabilmektedir. Yükümlülükler arasında ve eğitim hakkı kapsamında zorunlu eğitim hizmetinde 18 yaşını doldurup çocuk ve gençlerin hatalar yapması ise doğası gereğidir.

Öğretmenler de bunun için var olup aynı zamanda hatalar ile öğrenmesi temel yöntemlerdendir. Kırk kere anlatılarak ve ezberlemek yerine anlamaya yönelik sorgulayıcı eğitim modeli ise gelişmeler arasındadır. Avrupa Sosyal Şartı bu yönde ki öncü değerlerdendir. Bu süreçte çocukluk dönemi dışında gençlik dönemi açısından özellikle ve ayrı bir şekilde ele alınmasını da gerektirmektedir. Bu ödev ve görev bağlamında gençlik ceza adalet yönetimi açısından asgari standartları da öne çıkaran Pekin Kurallarına dayalı ÇHS ile de çocuklar özne olabilmektedir. Üstün yararının gözetilmesi arasında suç işlenmeden önce önleyici adımların atılması ise öngörülülük ve de yetkinlik ile ilgili olup ya bataklığın genişletilmesine ya da bataklığın kurutulmasına yardım edebilmektedir.

Eğitimin kalitesi içinde öncelik olup diğer yandan devlete olan güvenini pekiştirme, adil ve adaletli tutum ve davranış içinde olunmasında kurumlar ve liyakat diğer önceliklerdendir. Bataklığın kurutulması ve yetkinliğe dayalı risk yönetim gibi rol ve görevler olmadan, suça iten sebepleri ortadan kaldırılmasını zorlaştırmaktadır. Aksine ortak olunmaktadır. Bu gerçeklikle suçun üretildiği zeminin son bulmayacağı gerçeğiyle hareket edilmesi gerekmektedir. Özellikle öne çıkan gençlik suçluluğu olarak ele alınması ilk gerçeklerdendir. Bu kavramlaşma ile birlikte sosyal ortam ve yaşam koşullarına dayalı olan suçluluk sistem ve rejim arasındaki bataklığa saplananlar arasında belli bir orandaki gençlerin özellikle adalet sisteminden dışarılması bu açıdan yükümlülüklerdendir. Liyakat ve yeteneğin yanı sıra çağın ötesi bakış ile cezalandırma odaklı adalet yönetiminde özellikle sosyal hizmetlerin dışlanması bu bataklığın daha da genişlemesine neden olurken, güvenlik dâhil suçluluğu önlemek için mücadelede kalıcı çözümler ve araçların üretilmesi ise ancak gerçekler ile yüzleşmek ile mümkün olabilmektedir. Özellikle çocuk ve gençler açısından evrensel değerlerin dikkat edilmemesi ve adaletten kaçırılması aynı zamanda suçluluğu da beslemektedir. Dolayısıyla eğitim ve adalet yönetimi açısından yeni bir bakış gerekmektedir. Bilimsellik ise öncelik olup gerçeklerle yüzleşme ile hem önleyici hem de müdahaleci uygulama ve araçların, aktörlerin de eşgüdüm içinde çalışmasını gerektirmektedir.

Böyle bir döngü ve kanıksanma 20 seneden beri süregelenmektedir. Çocukları kimse dert etmediği gibi araç olmalarıyla gerçeklerle perdelenebilmektedir. Sorunun çözüm yeri ise soruşturma evresidir. TBMM de suça sürüklenen çocuklar ile ilgili Araştırma Komisyonun da ⁵¹ ki bazı açıklamalar bu sorunu yansıtmaktadır.20 yılda geline noktaı da yansıtmakta olup yönetsel boyut ele alınmadan sorunun çocuklara ve ailelere nasıl üstlenildiği bilgiler arasındadır. Gerçekler ile yüzleşilmediği için sorunu çözmeyi güçleştirmektedir.Çözümde gayet açık ve net olup bunun için de ya güçlü bir gençlik savcılık modeli ya da resmî vesayet kurumuna dayalı bir yapılanmanın olması lazım. Ancak bu çözümün bir asırdan beri hukuk dünyası tarafından körleşmesi ise halen temel bir sorundur. Sorunun kaynakları ve etkenler gayet açık

⁵¹<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/5382>

<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/KomisyonTutanaklariDonemTutanaklari?Kodu=1104&DonemKodu=28&YasamaYili=4> Erişim 24.03 2026

ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİN KATILIMLARININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10/1912,3375,3376,3377,3378,3379) ESAS NUMARALI MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/savcilar-mecliste-suca-suruklenen-cocuklari-anlatt-adalet-suc-ciftliklerinde-yetisiyorlar-43136467> Erişim 26.03.2026

olup gerçeklerle yüzleşmek gerekmektedir. Sosyal hizmetlerden ise korkmamaları gerekiyor. Dışlamaya son verip geleceği çalınan çocuklar için topluma karşı bir özür borcu ise vicdanlı olmanın hatırlatmasına yardım edebilir.

80 .Ayrıca Türkiye’de pedagoji bilimi olmadan bir eğitim söz konusudur. Eğitim hizmetinde ÇKK kapsamında öne çıkarılan sosyal koruma ve sosyal hizmetler boyutunu daha da önemli kılmaktadır. Ancak gençlik boyutu ve önemin ele alınmaması ve bilimsel eksiklik ile sosyal koruma ve sosyal hizmetleri bu açıdan önemli kılmaktadır. Aynı zamanda eğitim hizmeti sorunun önemli bir kaynağı olabilmektedir. Liyakat ve nitelik açısından yoksunluk boyutu ele almadan sorunu çocuklara, ailelere ve de topluma yükletilmesi ile böyle bir çaresizlik öne çıkmaktadır. Toplumsal duyarlılık ve duygular ile de hem sorunların çözümünde yardım olabileceği gibi sorunun da temel bir parçası liyakat ile de doğrudan ilgilidir.

Kurallara dayalı ve anayasal açısından söz konusu kamu yönetimi ise devletin yasalarla belirlenmiş hizmetlerini planlayan, uygulayan, yürüten ve denetleyen idari yapıdır. Kamu yönetiminin örgütsel verimliliği “liyakat sistemi”ne bağlılıkla sağlanır ve güçlenir. Yetenek olarak da adlandırmaktadır. Temelde liyakat/yetenek ve yetkinlik, gerek kamuda gerekse özel sektörde iş pozisyonu için gerekli teknik bilgi ve deneyime sahip kişilerin, adalet ilkeleri içerisinde bu makamlara yerleştirilmesi ile başlar. Bilimsel ve teknik yeterlidir. Sosyal hizmetlere yönelik sosyal hizmet/sosyal çalışma için kamu görevine giriş ve yükselmek, işe uygunluk, başarı ve adil çalışma koşullarına uyulması, kamu yönetiminin rasyonel işlemesi için temel unsurlardır. Aslında 657 sayılı “Devlet Memurları Kanunu” bu ilkeleri kabul etmiştir. Bu yönde bir sınıflama söz konusu olup özellikle sosyal hizmetler ve adalet hizmeti için ayrı bir sınıflama yoktur.

Kamu yönetiminde liyakat konusu binlerce yıl önce Konfüçyüs’ün devlet başkanına önerisi: “İyi insan yetiştirir, iyi memuru adil terfi ettirirsen, zayıfları da eğitirsen halka iyi hizmet edersin.” Eski Yunan filozofu Aristoteles, “Meşru, düzgün ve iyi bir devlet yönetiminin kaynağında liyakat vardır” demektedir. Ancak kamu yönetiminde “liyakat sistemi”nin karşıtı “kayırmacılık”, “partizanlık”, “nepotizm” ve “siyasal patronaj”dır. Liyakatli, yetenekli personel yerine “bizden biri”, “benim akrabam”, gibi ilkeleri öne çıkarsa kamu yönetimi giderek etkinliğini yitirir. Bu durum adalet ve güveni de tahrip edebilmektedir. Halbuki günümüzde uzmanlaşma ve teknik bilginin kullanıldığı bir zaman içinde ve dönemdeyiz.

Bugünün kamu yönetimi, insan kaynaklarının yönetilmesi, denetlenmesi, etkinliğinin artırılmasına dayanır. Bunun için de liyakat ilkesine bağlı olmak en temel kuraldır. Ancak kamu yönetiminde yer alan sosyal çalışma görevlisi ve adli destek görevlisi gibi garabet tanımlar ile liyakat sistemi baştan aşağıya yok edilmiştir. Sosyal hizmetlerin de özellikle hukuk eli ile dışlanması sağlanarak adaletsizlik beslenmekte olup çocukların geleceği çalınmakta, karartılmaktadır. Vicdanın körelmesi ile toplum için belirsiz bir gelecek sunulmaktadır

82. Görüleceği gibi,2005 yılından beri halen çocukların korunması adına ÇKK ve TCK’nın 31. maddesi ile öne çıkan ceza adalet sisteminde, ki çocuklar ise insanlığa ve vicdana sahip bakış ile de ağır cezalara maruz kalmaktadır.ÇHS ve ASŞ’na rağmen yetkisi olmayan mahkemelerle özgürlüklerinin kısıtlanması dâhil çeşitli kararlar verilirken, aslında sosyal inceleme raporu aynı zamanda insan hakları içinde bir sinavdır ve adalet içinde zorunludur. Bu zorunluluk aynı zamanda **2025 Yargı Reformu Strateji Belgesi’nde** yer almakta olup ancak böyle bir açıklama ise geç bir ikrar olabilir. (Bkz. s.66). 2005 yılından beri milyonlarca çocukların ve gençlerin geleceği çalınarak kaderlerini de çizip acı acı öykülere halen neden olmaktadır. Vicdanın ve insanlığın hukuk eli ile bittiği bir noktadır.

Ayrıca **2019 Belgesi’nde** ise 12-15 yaşındakiler için lekelemeden bahsedilerek aslında yapılan tespit ve açıklamalar (Bkz. s.76) ile suça sürüklenen çocuklar için bu damgalama halen devam etmektedir. Past avukatlık hizmeti ile de UNICEF dahil halen söz konusu AB Projeleri ⁵²ile de çocuklara ve gençlerin çifte

⁵²<https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/unicef-avrupa-birli%C4%9Fi-ve-adalet-bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-dostu-adaleti>

standart içinde bakması gerçeği ile halen ve 20 seneden bu raporlar yok sayılmaktadır. Kendi meslekleri dışında sosyal inceleme raporunun düzenlenmesi için bir araçsallaşma ile de işlevsizleşmektedir. Ceza adalet için lehine unsur dâhil yetkinlik dikkat edilmeden ve usulüne uygun hazırlanmadığından dolayı, çocuklar adaletten hukuk eli ve pasif tutum içinde ki ortaklıkla kaçırılmaktadır. Sosyal hizmetlerin dışlanması amacıyla 20 yıldan beri kanunda yer almamasına rağmen yönetmelikle zorunluluk **hekim raporlarının (adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim)** dâhil edilmesi ile özellikle 12-15 yaş çocukların gelecekleri pasif hak savunuculukla halen çalınmaktadır. Evrensellik ve sosyal koruma yönelik sosyal teşhis açısından sosyal inceleme raporunun ise bilirkişi özelliği kazandırılması diğer önemli konudur. Aynı zamanda ortaya çıkan ihlaller, hukuk eli ve yapılan ortaklık ile adaletten kaçırılmanın somut örnekleri olabilmektedir.

83.2024 yılında 12-14 yaş grubunda en az **220 bin** çocuk, “**suça sürüklenen çocuk**” etiketiyle bu şekilde damgalanmıştır. 2019 yılından beri bir açıklama söz konusudur. Bu açıklamalar ile ortaya hukuksal bir sorun çıkmaktadır. Bu yönde bir tepkisizlik ve vicdanların körelmesiyle sessizlik ise süregelmekte olup insan hakları, çocuk hakları ve de sosyal haklar açısından endişeli bir durum içinde hukuksal bir sürecin hak savunuculuk açısından başlatılması gerekmektedir. Avrupa Konseyi BakanlıkLar Komitesinin 1991(16)⁵³ ve 2001(1) sayılı kararı sosyal çalışmacıları ayrıca görev yapmaktadır. Taraf olup böyle bir yükümlülük ve görev ise Anayasal görevdir. Özellikle de ÇKK’da yer almayan ve yönetmelikle öne çıkan hekim raporu ve bilirkişi ile ilgili düzenlemelerin iptali için bir sürecin başlatılması, insan hakları, çocuk hakları ve sosyal haklar açısından insanlık görevidir.

Yönetmeliğin İptali İçin Hukuki Süreç

Çocuk Koruma Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin **20/3 ve 20/4. fıkralarının iptali için Danıştay’da dava açılmalıdır.**

Danıştay’da Açılacak İptal Davasının Gerekçeleri:

Dava gerekçesinde, Çocuk Koruma Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin bir taraftan takdir yetkisini ortadan kaldırdığı (ÇKK md.35’teki “gerektiğinde” ifadesini “zorunludur”a çevirmesi) ve 20/4. fıkrasının da yükümlülük getirdiği (hekim raporu zorunluluğu) açıkça belirtilmelidir. 20/3 Fıkrasında yer alan “Bilirkişi”, ibarelerinin iptali içinde geçerlidir. Ayrıca Anayasa’nın 124. maddesine (yönetmeliklerin kanuna aykırı olamayacağı), Anayasa’nın 2. maddesine (hukuk devleti – belirlilik, öngörülebilirlik), Anayasa’nın 10. maddesine (eşitlik – 15-18 yaş grubunun SİR kapsamı dışında bırakılması), Anayasa’nın 41. maddesine (çocuğun korunması), Avrupa Konseyi Kararları dahil Anayasa’nın 90. maddesine (uluslararası sözleşmelerin üstünlüğü – Pekin Kuralları, ÇHS, ASS’nin ihlali) ve Anayasa’nın 137. maddesine (kanunsuz emir – hekimin kanunda olmayan raporu düzenlemeye zorlanması) aykırılık ileri sürülebilir.

Ayrıca 5395 sayılı ÇKK’da tanımlarda yer alan “suça sürüklenen çocuk”, “sosyal çalışma görevlisi” (Bkz. md.3), “gerektiğinde” ve “takdirinde” (md.35) ibareleri ile 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ndeki “adli destek görevlisi” ibarelerinin iptali için Anayasa Mahkemesi’ne başvurulmasına yönelik talep, aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvuru yapılması için de başlangıç noktası olabilmektedir.

Danıştay Dışındaki Başvuru Yolları

<https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/unicef-ve-avrupa-birli%C4%9Fi-t%C3%BCrkiyede-sivil-toplumun-%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1-savunuculu%C4%9Fu>

<https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/unicef-ve-t%C3%BCrkiye-barolar-birli%C4%9Fi-t%C3%BCm-%C3%A7ocuklar%C4%B1n-adalet-e%C5%9Fit-eri%C5%9Fimini>

<https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-ve-unicef-t%C3%BCrkiyede-koruyucu-aile-sisteminin>

⁵³<https://www.cocukkorumaturkiye.com/20-kasim-dunya-cocuk-haklari-gunu-turkiyede-sosyal-hizmet-ve-cocuk-haklari-icin-bir-standart-ve-izleme-mekanizmasi-olarak-avrupa-konseyi/>

Danıştay'da açılacak iptal davasının yanı sıra, hukuksuzluğun/adaletsizliğin giderilmesi için başvurulabilecek ulusal ve uluslararası mekanizmalar bulunmaktadır. Ortada insan hakları, çocuk hakları ve sosyal haklara yönelik süregelen bir sorun bulunduğundan ;çatışma içinde olan ÇKK ve TCK ile özgürlüklerinin kısıtlanması dahil söz konusu işlem ve kararlarla çeşitli şekilde mağdur edilen çocuklar için aşağıdaki kurumlara başvurulmalıdır:

Ulusal Düzeyde Başvuru Yolları:

1. **Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK):** 6701 sayılı Kanunla kurulan TİHEK, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, ayrımcılığın önlenmesi, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele edilmesi konularında yetkilidir. Çocuk adalet sisteminde sosyal inceleme raporunun işlevsizleştirilmesi, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkının engellenmesi ve ayrımcı uygulamalar (15-18 yaş grubunun kapsam dışı bırakılması) nedeniyle TİHEK'e bireysel başvuru veya resen inceleme talebinde bulunulabilir.
2. **Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman):** 6328 sayılı Kanunla kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönünden incelemek ve araştırmak, idareye önerilerde bulunmakla görevlidir. Adalet Bakanlığı'nın yönetmelik düzenlemesi ve uygulamaları nedeniyle çocukların mağduriyetine yol açan idari eylem ve işlemlere karşı Kamu Denetçiliği Kurumu'na şikâyetle bulunulabilir.

Uluslararası Düzeyde Başvuru Yolları:

3. **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi:** Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) uygulanmasını denetleyen komitedir. ÇHS'nin 3. maddesi (çocuğun üstün yararı), 19. maddesi (şiddet, ihmal ve istismara karşı koruma) ve 40. maddesi (çocuk ceza adaleti) başta olmak üzere birçok hükmün ihlal edildiği gerekçesiyle Komite'ye bireysel başvuru yapılabilir. Komite, Türkiye'nin dönemsel raporlarını değerlendirirken bu ihlalleri de dikkate alacak ve tavsiye kararları yayımlayacaktır.
4. **Avrupa Konseyi Avrupa Sosyal Haklar Komitesi (ECSR):** Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa Sosyal Şartı'nın (Gözden Geçirilmiş) uygulanmasını denetleyen komitedir. Şart'ın 7. maddesi (çocukların ve gençlerin korunması), 14. maddesi (sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı), 16. maddesi (ailenin sosyal, hukuki ve ekonomik korunması) ve 17. maddesi (çocukların ve gençlerin sosyal korunması) başta olmak üzere birçok hükmün ihlal edildiği gerekçesiyle Avrupa Sosyal Haklar Komitesi'ne toplu şikâyetle bulunulabilir. Toplu şikâyet mekanizması, bireysel başvuru şartı aranmaksızın, yetkili sendika ve sivil toplum kuruluşları tarafından kullanılabilir.
5. **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM):** İç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesi (adil yargılanma hakkı), 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) ve 8. maddesi (özel hayata saygı hakkı) ve de 17.18 maddeler olmak üzere birçok hükmün ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'e bireysel başvuruda bulunulabilir.

Sonuç olarak süre gelen hukuksuzluğun,adaletsizliğin ve de pasif hak savunuculukla söz konusu sessizliğin giderilmesi için yalnızca Danıştay'da dava açmak yetinilmemeli; TİHEK ve Kamu Denetçiliği Kurumu'na ulusal düzeyde, BM Çocuk Hakları Komitesi, Avrupa Sosyal Haklar Komitesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ise uluslararası düzeyde başvurular yapılarak sorunun tüm boyutlarıyla ele alınması sağlanmalıdır.Hesap verilebilirlik ile ilgili başvurular, Türkiye'nin taraf

olduğu uluslararası sözleşmelerin ihlal edildiğinin tescillenmesi ve kalıcı çözüm üretilmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

Ayrıca 2006 yılından beri yüzbinlerce çocuğun geleceğın çalınması ve karartılması ile oluşan maddi ve manevi mağduriyet açısından bir tazminat hakkı doğmaktadır.ÇKK yerine yönetmelik ile hekim raporu düzenleyen hekimler ;sosyal hizmet konusunda eğitim almamış ve diploması olmayan pedagog ,kendi mesleğı dışında psikolog dahil diğer meslekler tarafından sosyal inceleme raporunun düzenlenmesi ve bu hukuksuzluğın dikkat edilmemesi ile söz konusu işlem ve kararların ve etkilerin diğer bilgiler ile birlikte ele alınmasını gerekmektedir. 27.03.2027

SHU Nihat Tarımeri ⁵⁴

Çocuk Koruma Türkiye

Not:1.Bu çalışma ve çağrı, Avrupa Konseyi Bakanlık Komitesi'nin Sosyal Çalışmacılar 1991(16) dahil sosyal çalışmalara yönelik görev ve taraf olması bağlamında hazırlanmıştır.Bu taraf olma BM Çocuk Hakları Komitesi ile ilgili grub ve başvurma hakkı dahil durum ve konum açısından diğer bir nedendir.

2. Birlikte ele alınması gereken bilgiler :

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/11334-2/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/ifsw-kuresel-sosyal-hizmet-sosyal-calisma-tanimi-orjinal-ilgilizce-metinalman-yorumu-ve-turkiye-icin-degerlendirme/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/tazminat-hakki-ve-hekim-raporu-zorunlulugu-yetkisizdiplomasiz-pedagoglar-eliyle-cocuklarin-maddi-ve-manevi-magduriyeti/>

<https://www.coe.int/en/web/cdpc/resolutions-recommendations>

⁵⁴ Çocuk Koruma Türkiye Grubu Koordinatörü
cocukkorumaturkiye.com